

Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury
w Poznaniu

PORADNIK
BIBLIOGRAFICZNO-METODYCZNY

Kwartalnik

Poznań 2022

Przewodniczący Zespołu Redakcyjnego

Iwona Smarsz

Redaguje zespół:

Aneta Szczepaniak-Głębocka

Andrzej Dudziak

ISSN 0238-9142

Materiał szkoleniowy

Powielono w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu

A-5 325 egz.

SPIS TREŚCI

	str.
I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ (oprac. Izabela Wielicka).....	5
II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE	
Anna Roter-Bourkane – <i>Romantyzm – ten od piękna i buntu</i>	21
Środowisko wielkopolskiej kultury:	
Małgorzata Derwich – <i>Kulturalny Alfabet Stefana Mroczkowskiego</i>	27
Piotr Kulka – <i>Mirostawa Teresa Bobrowska – dama wielkopolskiej kultury</i>	42
Izabela Wielicka – <i>Drogi, czyli podstawa szybkiego transportu</i>	47
Bibliografie osobowe:	
Jan Szczepanik	58
Florian Znaniński.....	63
III. MATERIAŁY METODYCZNE	
Anna Wawrzyniak – <i>Pop-up, ombre cinema, leporello – (nie)znane oblicze książki</i>	75
Mikołaj Pukianiec – <i>Trudne, lecz konieczne rozstania – rzecz o selekcji i ubytkowaniu książek w bibliotece publicznej</i>	84
IV. MATERIAŁY REGIONALNE	
A. Przegląd nowości regionalnych	89
B. Imprezy kulturalne w bibliotekach publicznych woj. wielkopolskiego...	100
C. Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury na łamach prasy	119
V. KRONIKA.....	122

I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ

Rok Romantyzmu Polskiego, ogłoszony przez Sejm RP

Rok Brunona Schulza ogłoszony przez Senat RP

Rok Botaniki ogłoszony przez Senat RP

Wybrane daty rocznic, obchodów i wydarzeń w II kwartale 2022 roku.

K w i e c i e ń

	IV	–	Miesiąc Pamięci Narodowej
	1 IV	–	Międzynarodowy Dzień Ptaków, obchodzony od 1906 r. na mocy konwencji o ochronie ptactwa użytkowego
(70)	1 IV 1952	–	Zm. Ferenc Molnar, pisarz, dramaturg i dziennikarz węgierski (ur. 12 I 1878)
(60)	1 IV 1962	–	Zm. Michael de Ghelderode (właśc. Adhemar de Martens), dramaturg belgijski (ur. 3 IV 1898)
	2 IV	–	Międzynarodowy Dzień Książki dla Dzieci, obchodzony od 1967 r. w rocznicę urodzin Hansa Christiana Andersena
(150)	2 IV 1872	–	Zm. Samuel Morse, wynalazca amerykański, twórca alfabetu telegraficznego (ur. 27 IV 1791)
(25)	2 IV 1997	–	Uchwalenie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej
(125)	3 IV 1897	–	Zm. Johannes Brahms, kompozytor niemiecki (ur. 7 V 1833)
	5 IV	–	Dzień Leśnika i Drzewiarza
(70)	5 IV 1952	–	Ur. Krzysztof Jan Adamkiewicz, poeta i krytyk literacki związany z poznańskim środowiskiem literackim (zm. 12 II 1986)
	6 IV	–	Międzynarodowy Dzień Sportu dla Rozwoju i Pokoju; święto ustanowione w 2013 r. przez ONZ

- (210) 6 IV 1812 – Ur. Aleksander Hercen, rosyjski pisarz, filozof i działacz rewolucyjny (zm. 21 I 1870)
- 7 IV – Światowy Dzień Zdrowia, obchodzony od 1950 r. w rocznicę wejścia w życie międzynarodowej konwencji zawierającej statut Światowej Organizacji Zdrowia – WHO
- (75) 7 IV 1947 – Zm. Henry Ford, przemysłowiec amerykański, pionier motoryzacji (ur. 30 VII 1863)
- 8 IV – Międzynarodowy Dzień Romów, obchodzony od 1971 r. z inicjatywy Światowej Rady Romów
- (215) 8 IV 1807 – Ur. Karol Libelt, publicysta i działacz społeczno-polityczny, prezes Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (zm. 9 VI 1875)
- (125) 8 IV 1897 – Ur. Jan Żabiński, zootechnik, zoolog, autor książek popularnonaukowych, jeden z założycieli i dyrektor (1929-1950) warszawskiego Ogrodu Zoologicznego (zm. 26 VII 1974)
- (265) 9 IV 1757 – Ur. Wojciech Bogusławski, dramaturg, aktor związany z Wielkopolską (zm. 23 VII 1829)
- (95) 9 IV 1927 – Ur. Jacek Karpiński, pionier współczesnej informatyki, twórca pierwszego polskiego komputera i pierwszego w świecie mikrokomputera, żołnierz AK – batalionu „Zośka” (zm. 21 II 2010)
- (30) 9 IV 1992 – Zm. Alfred Szklarski, pisarz, autor książek dla młodzieży (ur. 21 I 1912)
- (15) 9 IV 2007 – Zm. Egon Bondy (właśc. Zbyněk Fišer), czeski poeta i filozof (ur. 20 I 1930)
- (15) 9 IV 2007 – Zm. Piotr Kuncewicz, pisarz, poeta i krytyk literacki, prezes Związku Literatów Polskich (ur. 19 III 1936)
- (195) 10 IV 1827 – Ur. Lewis Wallace, amerykański pisarz, generał, polityk, autor powieści „Ben Hur” (zm. 15 II 1905)
- (175) 10 IV 1847 – Ur. Joseph Pulitzer, amerykański publicysta, wydawca, fundator nagrody swojego imienia (zm. 29 X 1911)

- (85) 10 IV 1937 – Ur. Bella (Bieła) Achatowna Achmadulina, rosyjska poetka, zaliczana do tzw. pokolenia XX Zjazdu – twórców antystalinowskich (zm. 29 XI 2010)
- 11 IV – Dzień Radia
- 11 IV – Międzynarodowy Dzień Solidarności Wyzwolonych Więźniów Politycznych, obchodzony w rocznicę wyzwolenia obozu w Buchenwaldzie w 1945 r.
- 11 IV – Ogólnopolski Dzień Walki z Bezrobociem
- 11 IV – Światowy Dzień Chorych na Chorobę Parkinsona, proklamowany przez brytyjską królową Elżbietę II w 1997 r.
- (235) 11 IV 1787 – Zm. Tomasz Kajetan Węgierski, polski poeta i satyryk okresu oświecenia, badacz i podróżnik (ur. 1756 – dokładna data nieznana)
- (170) 11 IV 1852 – Ur. Leon Wyczółkowski, malarz i grafik (zm. 27 XII 1936)
- (35) 11 IV 1987 – Zm. Erskine Caldwell, pisarz amerykański (ur. 17 XII 1903)
- (15) 11 IV 2007 – Zm. Kurt Vonnegut, amerykański pisarz i publicysta (ur. 11 XI 1922)
- 12 IV – Międzynarodowy Dzień Kosmonautyki i Lotnictwa, obchodzony od 1969 r. w rocznicę lotu (1961) Jurija Gagarina
- (75) 12 IV 1947 – Ur. Tom Clancy, amerykański pisarz, autor powieści sensacyjno-szpiegowskich (zm. 1 X 2013)
- 13 IV – Światowy Dzień Pamięci Ofiar Katynia, obchodzony w rocznicę opublikowania przez Niemców w 1943 r. informacji o odkryciu w Katyniu masowych grobów oficerów Wojska Polskiego zamordowanych przez NKWD w 1940 r.
- (15) 13 IV 2007 – Zm. Andrzej Kurylewicz, kompozytor, muzyk jazzowy, dyrygent (ur. 24 XI 1932)
- 14 IV – Światowy Dzień Walki z Czerniakiem

- 14 IV – Święto Chrztu Polski, ustanowione przez Sejm RP
- 14 IV – Dzień Ludzi Bezdomych, ogłoszony przez Ruch Wychodzenia z Bezdomyści „Markot”
- (110) 14 IV 1912 – Zatonięcie brytyjskiego transatlantyku „Titanic”
- (105) 14 IV 1917 – Zm. Ludwik Zamenhof, lekarz, poliglota, twórca języka esperanto (ur. 15 XII 1859)
- 15 IV – Międzynarodowy Dzień Kombatanta
- (570) 15 IV 1452 – Ur. Leonardo da Vinci, malarz, rzeźbiarz, konstruktor maszyn, filozof i architekt włoski (zm. 2 V 1519)
- (80) 15 IV 1942 – Zm. Robert Musil, pisarz austriacki (ur. 6 XI 1880)
- (15) 15 IV 2007 – Zm. Jerzy Janicki, pisarz, dramaturg, scenarzysta i dziennikarz (ur. 10 VIII 1928)
- 16 IV – Światowy Dzień Głosu
- 16 IV – Dzień Sopera
- (100) 16 IV 1922 – Ur. Kingsley Amis, brytyjski pisarz (zm. 22 X 1995)
- (25) 16 IV 1997 – Zm. Roland Topor, francuski pisarz i rysownik polskiego pochodzenia, autor opowiadań i sztuk teatralnych (ur. 7 I 1938)
- (125) 17 IV 1897 – Ur. Thornton Wilder, pisarz i dramaturg amerykański (zm. 7 XII 1975)
- 18 IV – Międzynarodowy Dzień Ochrony Zabytków, obchodzony z inicjatywy UNESCO od 1984 r.
- (185) 18 IV 1837 – Ur. Edward Lubowski (pseud. Krut-Bolej), dramaturg, publicysta i tłumacz (zm. 16 V 1923)
- (140) 19 IV 1882 – Zm. Karol Darwin (właśc. Charles Robert Darwin), biolog angielski, twórca teorii ewolucji (ur. 12 II 1809)
- 20 IV – Międzynarodowy Dzień Wolnej Prasy
- (215) 20 IV 1807 – Ur. Wincenty Pol, poeta romantyczny, geograf i etnograf (zm. 2 XII 1872)

- (125) 20 IV 1897 – Ur. Jerzy Petersburski, kompozytor operetek, muzyki filmowej i piosenek (zm. 7 X 1979)
- (100) 21 IV 1922 – Ur. Alistair MacLean, pisarz szkocki, autor powieści wojennych i sensacyjnych (zm. 2 II 1987)
- (15) 21 IV 2007 – Zm. Jan Tadeusz Stanisławski, satyryk, aktor, autor tekstów, radiowiec (ur. 26 I 1936)
- (5) 21 IV 2017 – Zm. Magdalena Abakanowicz, polska rzeźbiarka (ur. 2 VI 1930)
- 22 IV – Święto Ziemi (Międzynarodowy Dzień Ziemi, Światowy Dzień Ziemi)
- (315) 22 IV 1707 – Ur. Henry Fielding, angielski powieściopisarz, dramaturg i publicysta (zm. 8 X 1754)
- (40) 22 IV 1982 – Zm. Halina Rudnicka, autorka książek dla dzieci i młodzieży (ur. 31 X 1909)
- 23 IV – Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich (pod patronatem UNESCO) ustanowiony w 1997 r. na wniosek rządu Hiszpanii i Międzynarodowej Unii Wydawców
- 23 IV – Święto 15. Pułku Ułanów Poznańskich. Dni Ułana obchodzone corocznie w Poznaniu od 1986 r.
- (1025) 23 IV 997 – Zm. Święty Wojciech (właśc. Wojciech, Adalbert Sławnikowicz z Pragi). Zginął zamordowany w Prusach przez pogan (ur. ok. 965 r.)
- (120) 23 IV 1902 – Ur. Halldor Laxness, pisarz islandzki, laureat Nagrody Nobla w 1955 r. (zm. 8 II 1998)
- (115) 23 IV 1907 – Ur. Wojciech Bąk, poeta, pisarz wielkopolski (zm. 2 V 1961)
- 24 IV – Międzynarodowy Dzień Solidarności Młodzieży, ogłoszony przez Światową Federację Młodzieży Demokratycznej na konferencji w Baudyngu w 1956 r., obchodzony od 1957 r.
- 24 IV – Dzień Solidarności z Narodem Ormiańskim, obchodzony z inicjatywy Parlamentu Europejskiego dla uczczenia rocznicy masakry Ormian w 1915 r.

- 24 IV – Światowy Dzień Miast Bliźniaczych, obchodzony w ostatnią niedzielę kwietnia w rocznicę założenia Światowej Federacji Miast Bliźniaczych w 1957 r.
- (95) 24 IV 1927 – Inauguracja działalności Polskiego Radia w Poznaniu
- (80) 24 IV 1942 – Zm. Lucy Maud Montgomery, pisarka kanadyjska, autorka cyklu powieściowego „Ania z Zielonego Wzgórza” (ur. 30 XI 1874)
- (60) 24 IV 1962 – Zm. Piotr Potworowski, malarz, scenograf, rzeźbiarz związany z Wielkopolską (ur. 14 VI 1898)
- 25 IV – Międzynarodowy Dzień Świadomości Zagrożenia Hałasem, obchodzony od 2001 r. z inicjatywy Towarzystwa Higieny Akustycznej
- 25 IV – Międzynarodowy Dzień Sekretarki
- (105) 25 IV 1917 – Ur. Ella Fitzgerald, amerykańska wokalistka jazzowa (zm. 15 VI 1996)
- (85) 25 IV 1937 – Zm. Michał Drzymała, chłop wielkopolski zasłużony w walce z germanizacją (ur. 13 IX 1857)
- 26 IV – Dzień Drogowca i Transportowca
- (15) 26 IV 2007 – Zm. Mariusz Sabiniewicz, aktor teatralny i filmowy, związany z Teatrem Nowym w Poznaniu (ur. 21 I 1963)
- (75) 27 IV 1947 – Wznowienie działalności Międzynarodowych Targów Poznańskich po II wojnie światowej
- (25) 27 IV 1997 – Zm. Piotr Skrzynecki, reżyser, scenarzysta, twórca i kierownik artystyczny Piwnicy pod Baranami (ur. 12 IX 1930)
- (15) 27 IV 2007 – Zm. Mścisław Rostropowicz, rosyjski muzyk, dyrygent, wiolonczelista i pedagog, obrońca praw człowieka (ur. 27 III 1927)
- 28 IV – Światowy Dzień Pamięci Ofiar Wypadków przy Pracy
- (165) 28 IV 1857 – Ur. Władysław Biegański, lekarz, logik, filozof, działacz społeczny (zm. 29 I 1917)

- 29 IV – Dzień Męczeństwa Duchowieństwa Polskiego, ustanowiony przez Konferencję Episkopatu Polski w 2002 r.
- 29 IV – Międzynarodowy Dzień Tańca, obchodzony od 1982 r. w rocznicę urodzin (chrztu) Jeana George'a Noverre'a (1727), francuskiego tancerza, choreografa i reformatora baletu
- (70) 29 IV 1952 – Wejście w życie Paktu Bezpieczeństwa Pacyfiku (ANZUS) – sojusz polityczno-wojskowy
- (25) 29 IV 1997 – Wejście w życie Konwencji o zakazie produkowania, magazynowania i stosowania broni chemicznej (CWC – *Chemical Weapons Convention*)
- 30 IV – Międzynarodowy Dzień Jazzu, ogłoszony przez UNESCO w listopadzie 2011 r.; data związana z miesiącem jazzu obchodzonym w kwietniu w USA
- 30 IV – Dzień Metalowca

M a j

- 1 V – Święto Pracy, Międzynarodowy Dzień Solidarności Ludzi Pracy
- (160) 1 V 1862 – Ur. Eugene Marcel Prevost, pisarz francuski (zm. 8 IV 1941)
- (65) 1 V 1957 – Otwarcie Ośrodka Telewizyjnego w Poznaniu
- 2 V – Dzień Polonii i Polaków za Granicą, ustanowiony przez Senat RP
- 2 V – Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej, ustanowiony przez Sejm w 2004 r.
- (165) 2 V 1857 – Zm. Alfred de Musset, poeta francuski (ur. 11 XII 1810)
- 3 V – Światowy Dzień Wolności Prasy, ustanowiony w 1993 r. przez Zgromadzenie Ogólne ONZ, na pamiątkę Deklaracji z Windhock

- 3 V – Święto Narodowe 3 Maja, rocznica uchwalenia Konstytucji 3 maja w 1791 r.
- (70) 3 V 1952 – Inauguracja działalności Polskiej Sekcji Radia Wolna Europa w Monachium
- 4 V – Dzień Strażaka, przypadający w dniu wspomnienia św. Floriana – patrona strażaków
- 5 V – Dzień Europy (Rady Europy), ustanowiony w 1964 r. dla upamiętnienia utworzenia Rady Europy (1949), celebrowany przez Radę jako „dzień tolerancji, praw człowieka i integracji europejskiej”
- 5 V – Światowy Dzień Astmy
- (115) 5 V 1907 – Ur. Janusz Pajewski, historyk, profesor UAM (zm. 10 XII 2003)
- 6 V – Dzień Wolności Chłopskiej, ustanowiony dla uczczenia zniesienia poddaństwa w Galicji w 1848 r.
- (210) 7 V 1812 – Ur. Robert Browning, poeta angielski (zm. 12 XII 1889)
- (155) 7 V 1867 – Ur. Władysław Stanisław Reymont (właśc. Stanisław Władysław Rejment), powieściopisarz, nowelista, laureat Nagrody Nobla w 1924 r. (zm. 5 XII 1925)
- 8 V – Dzień Zwycięstwa
- 8 V – Dzień Bibliotekarza
- 8 V – Światowy Dzień Czerwonego Krzyża
- (130) 8 V 1892 – Ur. Stanisław Sosabowski, generał, współorganizator w Szkocji polskiej I Samodzielnej Brygady Spadochronowej (zm. 25 IX 1967)
- (100) 8 V 1922 – Ur. Czesław Chruszczewski, poznański pisarz i nowelista (zm. 11 II 1982)
- (50) 8 V 1972 – Zm. Marian Bielicki, prozaik, eseista (ur. 5 VI 1920)
- (50) 8 V 1972 – Zm. Stefan Flukowski, pisarz (ur. 18 VIII 1902)

- 9 V – Dzień Europy (Dzień Unii Europejskiej), ustanowiony w 1985 r. przez Radę Europy dla upamiętnienia ogłoszenia przez ministra spraw zagranicznych Francji, Roberta Schumana, „Deklaracji 9 Maja” (1950 – znana jako plan Schumana), która dała początek Wspólnocie Europejskiej
- 9 V – Światowy Dzień Okulistyki
- 9 V – Dzień Wspólnoty Europejskiej zob. Dzień Europy
- (45) 9 V 1977 – Zm. James Jones, pisarz amerykański (ur. 6 XI 1921)
- (485) 10 V 1537 – Zm. Andrzej Krzycki, arcybiskup gnieźnieński, humanista, poeta (ur. 7 VII 1482)
- (75) 10 V 1947 – Zm. Juliusz Osterwa, aktor, reżyser, reformator teatru (ur. 23 VI 1885)
- (115) 11 V 1907 – Ur. Lucyna Krzemieniecka, poetka, pisarka, autorka książek dla dzieci (zm. 29 IX 1955)
- 12 V – Światowy Dzień Syndromu Chronicznego Zmęczenia
- 12 V – Międzynarodowy Dzień Pielęgniarek
- (205) 12 V 1817 – Ustalenie kursu papierów wartościowych w Królestwie Polskim – początek Giełdy Warszawskiej
- (30) 12 V 1992 – Zm. Wanda Rutkiewicz, polska alpinistka i himalaistka, autorka i współautorka filmów oraz książek alpinistycznych (ur. 4 II 1943)
- (85) 13 V 1937 – Ur. Roger Zelazny, amerykański pisarz science-fiction i fantasy (zm. 14 VI 1985)
- (110) 14 V 1912 – Zm. August Strindberg, pisarz szwedzki, prekursor ekspresjonizmu (ur. 22 I 1849)
- 15 V – Międzynarodowy Dzień Rodzin, proklamowany przez Zgromadzenie Ogólne ONZ
- (455) 15 V 1567 – Ur. Claudio Monteverdi, włoski kompozytor, skrzypek, pierwszy twórca oper (zm. 29 XI 1643)
- (145) 15 V 1877 – Utworzenie Stowarzyszenia Architektów Polskich

- (10) 15 V 2012 – Zm. Carlos Fuentes (właśc. Carlos Fuentes Macías), meksykański pisarz, eseista, dramaturg i publicysta (ur. 11 XI 1928)
- (120) 16 V 1902 – Ur. Jan Kiepura, śpiewak operowy, aktor (zm. 15 VIII 1966)
- (115) 16 V 1907 – Zm. Henryk Jordan, lekarz, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, pionier wychowania fizycznego w Polsce, założyciel pierwszego w Polsce publicznego ogrodu gier i zabaw ruchowych dla dzieci i młodzieży (ur. 23 VII 1842)
- (80) 16 V 1942 – Zm. Bronisław Malinowski, antropolog, podróżnik, etnolog, religioznawca i socjolog (ur. 7 IV 1884)
- (40) 16 V 1982 – Zm. Jerzy Krzysztoń, prozaik, dramaturg, reportażysta (ur. 23 III 1931)
- 17 V – Światowy Dzień Telekomunikacji i Społeczeństwa Informacyjnego, obchodzony od 2006 r. pod patronatem UNESCO i sekretarza generalnego ITU na podstawie porozumienia w Antalya, połączenie nazwy i wspólne obchody
- (105) 17 V 1917 – Ur. Ignacy Moś, fundator Muzeum Literackiego Henryka Sienkiewicza w Poznaniu (zm. 14 XII 2001)
- (15) 17 V 2007 – Zm. Lloyd Chudley Alexander, amerykański pisarz fantasy, autor powieści, skierowanych głównie do dzieci i młodzieży (ur. 30 I 1924)
- 18 V – Międzynarodowy Dzień Muzeów, obchodzony na wniosek Międzynarodowej Rady Muzeów działającej przy UNESCO
- (150) 18 V 1872 – Ur. Bertrand Russell, matematyk i filozof angielski, laureat Nagrody Nobla w 1950 r. (zm. 2 II 1970)
- (85) 18 V 1937 – Ur. Barbara Wachowicz, pisarka, autorka biografii wielkich Polaków, reportażyстка, fotografik, scenarzystka, publicystka (zm. 7 VI 2018)
- (110) 19 V 1912 – Zm. Bolesław Prus (właśc. Aleksander Głowacki), prozaik okresu pozytywizmu (ur. 20 VIII 1847)

- 20 V – Światowy Dzień Pszczół
- (150) 20 V 1872 – Ur. Sigrid Undset, pisarka norweska, laureatka Nagrody Nobla w 1928 r. (zm. 10 VI 1949)
- 21 V – Światowy Dzień Kosmosu, obchodzony od 1998 r.
- (15) 22 V 2007 – Zm. Wojciech Wieczorkiewicz, reżyser teatrów lalkowych związany w latach 60. i 70. z Poznaniem; od 1960 r. reżyser teatru lalkowego „Marcinek” w Poznaniu i od 1975 dyrektor tej sceny (ur. 17 X 1934)
- 23 V – Dzień Teatru Publicznego
- 23 V – Dzień Wymiaru Sprawiedliwości, obchodzony z inicjatywy stowarzyszenia sędziów i prokuratorów MEDEL w dniu zamordowania (1992) przez włoską mafię sędziów Giovanniego Falcone i Paola Borsellino
- (315) 23 V 1707 – Ur. Karol Linneusz (Carl von Linne; Carolus Linnaeus), szwedzki przyrodnik, twórca systematyki roślin i zwierząt (zm. 10 I 1778)
- (180) 23 V 1842 – Ur. Maria Konopnicka, poetka, nowelistka (zm. 8 X 1910)
- (95) 23 V 1927 – Ur. Zbigniew Jan Nowak, bibliolog, bibliotekoznawca, historyk literatury, specjalista w dziedzinie inkunabułów i starych druków, dyrektor Biblioteki Gdańskiej Polskiej Akademii Nauk (zm. 27 VIII 2015)
- 24 V – Dzień Słowińskiego Piśmiennictwa i Kultury
- 25 V – Międzynarodowy Dzień Dzieci Zaginionych, obchodzony od 1990 r.
- 25 V – Dzień Działacza Kultury i Drukarza
- (135) 25 V 1887 – Ur. ojciec Pio (właśc. Francesco Forgione), zakonnik, włoski kapucyn, stygmatyk, kanonizowany w 2002 r. (zm. 23 IX 1968)
- (50) 25 V 1972 – Zm. Michał Choromański, prozaik, dramaturg (ur. 22 VI 1904)
- 26 V – Dzień Matki

- (200) 26 V 1822 – Ur. Edmond de Goncourt, pisarz francuski (zm. 16 VII 1896)
- 27 V – Dzień Samorządu Terytorialnego, uchwalony przez Sejm RP 29 VI 2000 r.
- (85) 27 V 1937 – Ur. Andriej Bitow (właśc. Andriej Gieorgijewicz Bitow), rosyjski pisarz, jeden z twórców postmodernizmu w literaturze rosyjskiej (zm. 3 XII 2018)
- 28 V – Europejski Dzień Sąsiada
- 28 V – Światowy Dzień Raka Krwi
- (110) 28 V 1912 – Ur. Patrick White, pisarz australijski, laureat Nagrody Nobla w 1973 r. (zm. 2 X 1990)
- (105) 28 V 1917 – Ur. Leonid Teliga, pisarz, tłumacz, żeglarz; pierwszy Polak, który samotnie opłynął kulę ziemską (zm. 21 V 1970)
- 29 V – Dzień Weterana Misji
- (105) 29 V 1917 – Ur. John Fitzgerald Kennedy, polityk amerykański, prezydent USA w latach 1961-1963 (zm. 22 XI 1963)
- 30 V – Dzień Rodzicielstwa Zastępczego, ustanowiony uchwałą Sejmu w 2006 r.
- 31 V – Światowy Dzień bez Papierosa, obchodzony na wniosek Światowej Organizacji Zdrowia od 1988 r.
- 31 V – Światowy Dzień Rozwoju Kultury, obchodzony z inicjatywą UNESCO
- (135) 31 V 1887 – Ur. Saint-John Perse (Alexis Léger; właśc. Alexis Saint-Léger Léger), poeta francuski, laureat Nagrody Nobla w 1960 r. (zm. 20 IX 1975)
- (130) 31 V 1892 – Ur. Konstantin Paustowski, pisarz rosyjski (zm. 14 VII 1968)
- (65) 31 V 1957 – Zm. Leopold Staff, poeta, dramaturg, tłumacz (ur. 14 XI 1878)

C z e r w i e c

- 1 VI – Międzynarodowy Dzień Dziecka
- (40) 1 VI 1982 – Zm. Henryk Worcell (właśc. Tadeusz Kurtyka), powieściopisarz (ur. 1 VIII 1909)
- (140) 2 VI 1882 – Zm. Giuseppe Garibaldi, rewolucjonista, dowódca, bojownik o wyzwolenie i zjednoczenie Włoch (ur. 4 VII 1807)
- (15) 2 VI 2007 – Zm. Wolfgang Hilbig, niemiecki pisarz (ur. 31 VIII 1941)
- (120) 3 VI 1902 – Zm. Adolf Dygasiński, pisarz, nowelista (ur. 7 III 1839)
- (205) 4 VI 1817 – Ufundowanie biblioteki, przez Józefa M. Ossolińskiego, która dała początek bogatym zbiorom i wydawnictwu Ossolineum (obecnie Zakład Narodowy im. Ossolińskich)
- (150) 4 VI 1872 – Zm. Stanisław Moniuszko, kompozytor, dyrygent, pedagog (ur. 5 V 1819)
- (80) 4 VI 1942 – Zm. Halina Górska, pisarka, działaczka społeczno-oświatowa (ur. 14 V 1898)
- 5 VI – Międzynarodowy Dzień Ochrony Środowiska
- 5 VI – Dzień Szkoły bez Przemocy
- (10) 5 VI 2012 – Zm. Ray Bradbury (właśc. Raymond Douglas Bradbury), amerykański pisarz, twórca fantastyki (ur. 22 VIII 1920)
- (75) 6 VI 1947 – Zm. Władysław Raczkiewicz, polityk, działacz społeczny, prezydent RP na uchodźstwie (ur. 28 I 1885)
- (150) 7 VI 1872 – Ur. Benedykt Hertz, bajkopisarz i satyryk, autor książek dla dzieci i młodzieży (zm. 31 X 1952)
- (95) 8 VI 1927 – Ur. Wiktor Woroszyński, poeta, prozaik, publicysta i tłumacz (zm. 13 IX 1996)

- (45) 8 VI 1977 – Zm. Kazimierz Kumaniecki, filolog klasyczny (ur. 18 V 1905)
- 9 VI – Międzynarodowy Dzień Archiwów, ustanowiony podczas 16. Międzynarodowego Kongresu Archiwów w Kuala Lumpur na pamiątkę utworzenia Międzynarodowej Rady Archiwów (ICA) w 1948 r., będącej pod auspicjami UNESCO
- (125) 12 VI 1897 – Ur. Aleksander Tansman, kompozytor i pianista (zm. 15 X 1986)
- (25) 12 VI 1997 – Zm. Bułat Szwałowicz Okudźawa, rosyjski bard, poeta, prozaik, kompozytor ballad, dramaturg (ur. 9 V 1924)
- (150) 13 VI 1872 – Ur. Jan Szczepanik, konstruktor, nauczyciel, samouk, autor ponad 50 wynalazków, opatentował m.in. barwną kliszę filmową (zm. 18 IV 1926)
- 14 VI – Światowy Dzień Krwiodawcy
- 14 VI – Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych, ogłoszony w 2006 r. przez Sejm RP
- (185) 14 VI 1837 – Zm. Giacomo Leopardi, włoski poeta (ur. 29 VI 1798)
- (75) 14 VI 1947 – Otwarcie muzeum na terenie niemieckiego obozu zagłady (obecnie Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau)
- (360) 15 VI 1662 – Zm. Łukasz Opaliński, marszałek nadworny koronny, historyk, pisarz polityczny, satyryk, związany z Wielkopolską (ur. 1612 – dokładna data nieznana)
- (10) 15 VI 2012 – Zm. Stefan Stuligrosz, dyrygent i kompozytor, twórca Chóru Chłopięco-Męskiego Filharmonii Poznańskiej „Poznańskie Słowiki” (ur. 26 VIII 1920)
- (85) 16 VI 1937 – Ur. Erich Segal, amerykański pisarz, scenarzysta, krytyk i naukowiec (zm. 17 I 2010)
- (45) 16 VI 1977 – Zm. Wernher von Braun, specjalista techniki rakietowej i kosmicznej, w III Rzeszy twórca pocisków V1 i V2, po 1945 r. pracujący dla USA (ur. 23 III 1912)

- (140) 17 VI 1882 – Ur. Igor Strawiński, kompozytor rosyjski (zm. 6 IV 1971)
- (230) 18 VI 1792 – Bitwa pod Zieleńcami – zwycięstwo wojsk polskich w czasie wojny z Rosją
- (210) 18 VI 1812 – Ur. Iwan Gonczarow, powieściopisarz rosyjski (zm. 27 IX 1891)
- (185) 19 VI 1837 – Zm. Aleksandr Bestużew, pisarz i krytyk rosyjski (ur. 4 XI 1797)
- (85) 19 VI 1937 – Zm. James Matthew Barrie, szkocki powieściopisarz i dramaturg, autor „Piotrusia Pana” (ur. 9 V 1860)
- 20 VI – Międzynarodowy Dzień Uchodźcy
- (85) 20 VI 1937 – Zm. Guglielmo Marconi, włoski fizyk i konstruktor m.in. radia, laureat Nagrody Nobla w 1909 r. z dziedziny fizyki za wkład w rozwój telegrafii bezprzewodowej (ur. 25 IV 1874)
- 21 VI – Święto Muzyki, obchodzone od 1982 r. we Francji, później upowszechnione na świecie
- (10) 21 VI 2012 – Zm. Henryk Berezka, polski krytyk literacki, eseista, redaktor miesięcznika „Twórczość” (ur. 28 X 1926)
- 22 VI – Dzień Kultury Fizycznej, obchodzony w Polsce
- (495) 22 VI 1527 – Zm. Niccolò Machiavelli, włoski pisarz i dyplomata (ur. 3 V 1469)
- (230) 22 VI 1792 – Ustanowienie orderu Virtuti Militari przez króla Stanisława Augusta dla upamiętnienia zwycięstwa wojsk polskich nad Rosją w bitwie pod Zieleńcami (18 VI 1792)
- (110) 23 VI 1912 – Ur. Alan Turing, matematyk brytyjski, kryptolog, twórca maszyny Turinga i jeden z pionierów informatyki (zm. 7 VI 1954)
- 24 VI – Światowy Dzień Osteoporozy
- (255) 25 VI 1767 – Zm. Georg Philipp Telemann, kompozytor niemiecki (ur. 14 III 1681)

- (200) 25 VI 1822 – Zm. Ernst Theodor Amadeus (E.T.A.) Hoffmann (właśc. Ernst Theodor Wilhelm Hoffmann), niemiecki pisarz, prawnik, kompozytor, rysownik i karykaturzysta (ur. 24 I 1776)
- 26 VI – Międzynarodowy Dzień Zapobiegania Narkomanii, ustanowiony przez ONZ, obchodzony od 1988 r.
- (130) 26 VI 1892 – Ur. Pearl Buck, powieściopisarka i nowelistka angielska, laureatka Nagrody Nobla w 1938 r. (zm. 6 III 1973)
- 27 VI – Światowy Dzień Walki z Cukrzycą; Światowy Dzień Cukrzyca ogłoszony w 1991 r. obchodzony jest 14 XI
- (5) 27 VI 2017 – Zm. Thomas Michael Bond, brytyjski pisarz, m.in. autor serii książek dla dzieci o przygodach misia Paddingtona (ur. 13 I 1926)
- 28 VI – Narodowy Dzień Pamięci Poznańskiego Czerwca 1956, ustanowiony uchwałą Sejmu w 2006 r.
- (445) 28 VI 1577 – Ur. Peter Paul Rubens, malarz flamandzki epoki baroku (zm. 30 V 1640)
- (310) 28 VI 1712 – Ur. Jan Jakub Rousseau, pisarz i filozof francuski (zm. 2 VII 1778)
- (265) 28 VI 1757 – Ur. Jan Paweł Woronicz, poeta, kaznodzieja, współzałożyciel Towarzystwa Przyjaciół Nauk, arcybiskup, prymas Królestwa Polskiego (zm. 6 XII 1829)
- (155) 28 VI 1867 – Ur. Luigi Pirandello, pisarz i dramaturg włoski, laureat Nagrody Nobla w 1934 roku (zm. 10 XII 1936)
- (45) 28 VI 1977 – Zm. Janusz Teodor Dybowski, prozaik (ur. 1 IV 1909)
- (225) 29 VI 1797 – Ur. Józef Piotr Lompa, prozaik, publicysta, działacz śląski (zm. 29 III 1863)
- (145) 30 VI 1877 – Zm. Walenty Stefański, księgarz, działacz demokratyczny, założyciel Związku Plebejuszy (ur. 12 II 1813)
- (100) 30 VI 1922 – Ur. Miron Białoszewski, poeta, prozaik i dramaturg (zm. 17 VI 1983)

II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Anna Roter-Bourkane

ROMANTYZM – TEN OD PIĘKNA I BUNTU

Pojęcie romantyzmu jest jednym z częściej pojawiających się terminów, tak historycznoliterackich, jak i kulturalnych. Używamy go zawsze, gdy myślimy o naszych wielkich narodowych wieszczach, gdy chcemy określić polski charakter narodowy, gdy wracamy myślą do czasów edukacji szkolnej, wspominamy egzamin maturalny czy lektury szkolne. Słowo to w różnych zakresach znaczeniowych przeniknęło do obiegu kultury popularnej, a nawet do codziennego języka potocznego, gdzie nabrało jak się zdaje nieco pejoratywnego odcienia i bywa używane wymiennie z określeniami takimi jak: „niepoprawny” czy „idealista”.

Zadziwiająca kariera tego słowa, która ma wszakże swoje głębokie uzasadnienie mentalne, rozpoczęła się po rewolucji francuskiej, by na zawsze określać to, co niecodzienne i niepokorne, buntownicze i wywrotowe, niesamowite i nierealne, piękne i przerażające, młodzieńcze i idealistyczne, pełne zapału i niekoniecznie stosownie przemyślane. Ten czas w dziejach kultury europejskiej – mniej więcej od rewolucji francuskiej do Wiosny Ludów – jest dla nas dzisiaj zarówno szalenie interesujący, jak i zupełnie niewiarygodny. To czas fermentów, buntów społecznych, politycznych i artystycznych, czas manifestów i walki zbrojnej, poezji i wspaniałej muzyki, niepokojącego malarstwa i frenetycznych powieści, żarliwej religijności i zuchwałego sekciarstwa. Nic dziwnego, że właśnie ten czas jest wciąż tak frapujący i na nowo pociąga wielu twórców i badaczy, przez których został nazwany mianem „przełomu romantycznego”. Od tego bowiem czasu w kulturze i życiu umysłowym Europy każda kolejna nowa formacja znaczyła swoją obecność wyraźnym „silnym wejściem”, często naznaczonym mianem buntu i sformułowanym w różnego typu manifestach, co jest przecież *par excellence* właśnie „romantyczne”.

O sile oddziaływania romantyzmu na sposób myślenia całych formacji pokoleniowych świadczy najlepiej to, iż romantyzm w porównaniu z innymi formacjami kulturowymi istniał stosunkowo krótko – niecałe stulecie to wszak jedynie chwila w dziejach myśli człowieka, a jednak właśnie ten specyficzny moment sprawił, że kolejne generacje na zawsze zostały już „skazane” na romantyzm. Nie sposób bowiem już od niego uciec: poromantyczni artyści i myśliciele musieli określić swą postawę wobec romantyzmu, nawet wiele lat po jego wygaśnięciu jako żywego prądu w kulturze – były zatem epoki, które przywoływały go i ożywiały nadając mu nowe formy i nowe funkcje (jak np. „neoromantyzm”, czyli

Młoda Polska); były też takie, które silnie głosiły swój sprzeciw wobec „romantycznego” spojrzenia na życie i sztukę, krzując swoje idee niejako w opozycji do idei romantycznych (czego sztandarowym przykładem jest pozytywizm).

Ten niesamowity wręcz wpływ na kolejne pokolenia mógł zostać osiągnięty jedynie dzięki sile intelektualnej romantycznych twórców. Rzadko która epoka w dziejach kultury światowej ma bowiem do dyspozycji tak wiele wspaniałych talentów, umysłów i taką obfitość form, w których cały ten potencjał mógł się przejawiać. Od Lorda Byrona po Aleksandra Puszkina, od Adama Mickiewicza po Edgara Alla Poe, od Jane Austen po Wiktora Hugo – pod każdą szerokością geograficzną świata kultury Zachodu powstawały w tym okresie dzieła nie tylko, wybitne, ale i popularne a nawet do dziś bardzo chętnie czytane. Powieści Jane Austen czy Wiktora Hugo zdumiewają poczytnością i zasilają kolejne pokolenia reżyserów filmów fabularnych i animowanych w pomysły na adaptacje. Poezja romantyczna weszła na stałe do repertuaru tej najpiękniejszej, najbardziej poruszającej, ale również i tej najbardziej politycznie znaczącej, czego przykładem mogą być chociażby wydarzenia polskiego Marca 1968 roku związane z wystawieniem Mickiewiczowskich *Dziadów* w Teatrze Narodowym w Warszawie. Romantyczne malarstwo jest do dziś podziwiane i przywoływane wówczas, gdy szukamy w sztuce zobrazowania ludzkich emocji, które trudno jednoznacznie określić, ale przecież czujemy je wszyscy, stanowiąc idealnego odbiorcę obrazów Turnera.

Ten uniwersalizm dzieł romantycznych, polegający na jawnym opisywaniu emocji i uczuć, na niespotykanym dotąd eksponowaniu świata wewnętrznego, stanów psychicznych, krańcowych, a niekiedy wręcz zadziwiających swym okrucieństwem przeżyć, spowodował, że jest nam łatwo utożsamiać się z romantycznymi twórcami i odnajdywać w ich utworach części własnych przeżyć i doświadczeń. Któż bowiem nie był nigdy szaleńczo zakochany, spętany konwenansami, w sytuacji kryzysu intelektualnego czy duchowego? Każdego do dziś uwierają społeczne ograniczenia, reguły, które nie wydają mu się sensowne i każdy z nas ma w sobie romantycznego buntownika, który czasem głośnie, czasem ciszej, ale jednak dochodzi do głosu. I można dodać z przymrużeniem oka, że wtedy nucimy *Etiudę rewolucyjną* i przychodzi czas na naszą osobistą przemianę Gustawa w Konrada.

Tę różnorodność nurtu romantycznego, który ze swej natury staje się trudno definiowalny, próbowało opisać i zarysować wielu twórców i badaczy kultury. Od początku jednak wiadome było to, co w tytule swej pracy zamieścił Tatarkiewicz: *Romantyzm, czyli rozpacz semantyka*. Próby sprawowania kontroli nad nurtem romantycznym, usystematyzowania go i opisanie, nie przyniosły jak dotąd zadowalających rezultatów, czemu można zawdzięczać popularność romantyzmu jako tematu badawczego wśród młodych naukowców. Żywe są również dyskusje

filozoficzne na tematy podjęte przez romantyków: kwestie indywidualizmu, napięcia na poziomie ja/społeczeństwo, zagadnienia władzy, historiozofii, mistycyzmu religijnego, syntezy sztuk, wielości doświadczeń, duchowości natury, jej wpływu na człowieka (tak charakterystyczne dla romantyków niemieckich). Romantyzm jest jednak również bardzo konkretny, namacalny, paradoksalnie wciąż obecny w życiu kulturalnym i materialnym, w myśli politycznej, wreszcie w poezji i sztuce, w której często gra jako kontekst, a częściej jako aluzja i intertekstualne nawiązanie, którego deszyfracja nie nastręcza nikomu problemu. Jak to zatem jest z tym romantyzmem? Czy zupełnie nam się wymyka, czy też wciąż pobudza i inspiruje? Czy jest już tak oklepany i „zamordowany” w szkolnej procedurze „przerabiania”, że łączy się jedynie z traumą spod znaku „Słowacki wielkim poetą był?”

Odpowiedzi, sformułowane z różnych punktów widzenia i różnych osobistych doświadczeń z romantyzmem będą zapewne tak zdywersyfikowane i subiektywne jak sam romantyzm i można byłoby się pokusić o tezę, iż żądna z formacji kulturowych nie budzi tak skrajnych emocji, a przecież romantyczne spojrzenie obejmuje i akceptuje, niejako pomieszcza je w sobie wszystkie, stanowiąc przykład prądu szalenie inkluzywnego, recepcja którego musi być właśnie przede wszystkim osobista, wykluczająca poniekąd per se recepcję „lekką”, „letnią”, „niezangażowaną”. Przeciwnie, to właśnie ta formacja kulturowa przecież stoi u źródła *Naszych pojedynków o romantyzm*, który to tytuł zawiera w sobie syntezę tego stosunku: subiektywizm i wysoką zwykle temperaturę kontaktu.

Świadectwa i ślady recepcji romantyzmu są wszędyobylskie i jak już zostało powiedziane wyżej naznaczyły każdą kolejną epokę, w sposób bezpośredni przecież brzmią nie tylko w dramatach Wyspiańskiego, powieściach Żeromskiego czy wierszach Baczyńskiego, ale również w piosenkach Stachury, powieściach Kuncewiczowej czy reaktywowanej przewrotnie przez Różyckiego formule poematu epickiego (*12 stacji*). Przed romantyzmem po prostu uciec się nie da. W obrębie kultury Zachodu, a zwłaszcza Polski pełni on bowiem zaskakującą rolę strażnika tożsamości, ale i „niewzruszonego zamczyska”, które stoi mimo licznych prób obalenia już ponad dwieście lat i góruje nad literackim krajobrazem. Tak ważne dziś kategorie: fragmentaryzm, nieciągłość, historiozofia, przerzucanie ciężaru konsolidacji dzieła na czytelnika czy widza – to wszystko przecież jest z gruntu romantyczne. Sztandarowym przykładem jest tutaj na polskim gruncie cykl Mickiewiczowskich *Dziadów*, który składa się z czterech części, celowo zapewne ponumerowanych w sposób nieciągły przez samego poetę (który za życia nie opublikował wszak części pierwszej), dzięki czemu zagadka fabularnej ciągłości wszystkich elementów jest wciąż nierozwiązana i przez to możliwa do podjęcia na nowo przez kolejnych czytelników. Fragmentaryczność i rozproszenie romantycznych dzieł staje się bowiem metaforą ludz-

kiego losu, życia, działań, które są przecież zawsze jedynie fragmentem, co wiele lat później zauważył i pięknie rozwinął Tadeusz Różewicz w tomie *Zawsze fragment*.

Postulowana przez romantyzm synteza sztuk, zjednoczenie sił wszelkich środków wyrazu artystycznego w jednym celu – oddziaływania na odbiorcę – stoi przecież u źródła kinematografii i filmu. Sztuka łączy tekst, obraz i muzykę w jedno dzieło o sile wpływu na widza zupełnie niewyobrażalnej dla romantyków, choć przez nich przeczuwanej. W tym miejscu warto wspomnieć chociażby doskonały instynkt teatralny Słowackiego, jego zachwyt nad możliwościami XIX-wiecznych teatrów londyńskich i podziw dla techniki teatralnej umożliwiającej spektakularne efekty specjalne jak na owe czasy, np. realistyczne imitowanie burzy z piorunami. Dzisiejsze kino z jego wybuchami, kolorami i dźwiękiem dolby surround byłoby dla Słowackiego areną jakże odpowiednią.

Podobnym miejscem byłby zapewne internet, gdzie wolność tworzenia treści osiąga apogeum, jednocześnie zaś dotarcie do ich odbiorcy trwa szalenie krótko i odbywa się niemalże natychmiast. Ta szybkość i interaktywność kontaktu z odbiorcą zapewne zachwyciłaby romantyków, a przy tym również zwolniłaby ich z obowiązku druku, co było niekiedy największym ich problemem. Przykładem takiego twórcy „niemego”, odcinanego od możliwości wydawniczych z różnych powodów, głównie po prostu finansowych, jest Norwid, któremu wielokrotnie odmawiano druku bądź rezygnowano z publikacji w związku z rzekomą „trudnością” jego utworów. Dziś zapewne byłby niszowym, ale znaczącym blogerem, a swoje posty okraszałby rysunkami z podróży i zdjęciami antycznych zabytków. Cała ludzka działalność artystyczna w sieci jest bowiem bardzo romantyczna – opiera się oto na założeniu bardzo romantyzmowi bliskim, że każdy, kto czuje w sobie Bożą iskrę natchnienia, kto ma do przekazania jakiś artystyczny komunikat, może – a nawet powinien – podzielić się tym ze światem.

Ta romantyczna wizja twórcy natchnionego, tworzącego pod wpływem wewnętrznej potrzeby i takiego, który nie liczy się za bardzo z gustami odbiorców, nie zawsze gotowych na dane przesłanie (vide Norwid), była ufundowana na pogorzeliiskach idei klasycznego twórcy „z nadania” – artyście, ale również „kogoś ważnego” w świecie, poza artystycznym (profesorem uniwersytetu, naukowcem, filozofem) i stąd niejako „namaszczonego” i „godnego”. Romantycy, odrzucając ten sposób myślenia, dali prawo każdemu do próbowania swych sił w twórczości, a status artysty przestawał być od tamtego czasu negatywnie stygmatyzujący, co zdarzało się nader często (z czym walczył bardzo silnie w swym życiu Zygmunt Krasiński, którego prace ukazywały się pod pseudonimem, gdyż dla arystokraty jego pokroju rola poety była po prostu hańbiącą). Współczesność, która daje nam tak wielkie możliwości i swobodę twórczą,

o jakiej Mickiewiczowi się nie śniło (śniło się jednak zapewne Słowackiemu) jest niczym innym jak prawem do wolności artysty wywalczonym właśnie przez romantyków: ich skandaliczne zachowania (Lord Byron) czy niesamowitą charyzmę (Mickiewicz). To również i podążające w ślad za romantyzmem zagadnienie granic sztuki, do których może posunąć się artysta tworząc swoje dzieło, w dzisiejszym świecie obrazoburczych happeningów nabiera nowego znaczenia. Tak częste dziś dyskusje prowokowane odważnymi obyczajowo zachowaniami twórców współczesnej sztuki (instalacje artystyczne powstałe np. z użyciem fekaliiów, preparatów pozyskanych z ludzkiego ciała) są przecież także cieniem romantyzmu i świadectwem jego długiego trwania.

Romantyzm to dla wielu Polaków jednak przede wszystkim mesjanizm ze słynnym zawołaniem „Polska Chrystusem narodów”, z którym każdy musiał się kiedyś w swej edukacji zmierzyć. Nic dziwnego – historyczna konieczność i sytuacja Polaków w Europie sprzyjały tego typu rozwojowi nurtu romantycznego. Dzisiaj, bez podłoża historycznego i odrobiny wyobraźni, jest to dla nas trop tyleż męczący co niewiarygodny, gdyż czasy zaborów są już historią szalenie odległą. Jednak gdy czyta się romantyzm przez pryzmat myślenia politycznego i historiozoficznego, nawet w bardzo prymitywny sposób, wówczas okazuje się, że również i tutaj tkwi potencjał, który warto ożywić i zrozumieć.

Bardzo pomagają w tym historia materialna: stroje, powozy, narzędzia codziennego użytku, biżuteria patriotyczna, zachowane wyroby rzemiosła syberyjskich zesłańców: różańce, grzebienie, fajki... Właśnie dzięki tego typu drobnym artefaktom, których nie brakuje w muzeach polskich, możemy łatwiej zrozumieć codzienność życia ludzi w tamtym okresie, a dzięki temu dotrzeć sprawniej do ich stylu myślenia, decyzji, sposobu rozumowania, wyborów politycznych. Droga ta jest szczególnie zbawienna w pracy z młodzieżą, która trudno wyobraża sobie dziś świat bez wi-fi, a co dopiero bez prądu elektrycznego czy samochodu. Warto wówczas odwołać się do faktów i przedmiotów, np. do opowiadania o nowince technicznej, jaką była kolej żelazna (inwestując w akcje której Słowacki zarabiał na możliwość wydawania swoich utworów drukiem, czego niezmiennie mu zresztą zazdrozczono) czy też do historii biżuterii plecionej z włosów, która była sposobem na pożegnanie ukochanych osób czy pamiątką po nich, gdy odeszli (tu warto odczytać na nowo *Czułość* Norwida).

Romantyzm bowiem to epoka zadziwiająco pełna kontrastów: i militarystyczna, i pełna miłości, i traumatyczna, i piękna, i tragiczna, i heroiczna, i poetycka, i niesamowita, pełna prostoty natury i zaskakującej frenezji (tu o lekturę woła np. *Agaj-Han* Krasińskiego), gotycka i mroczna, a zarazem przejrzysta i czysta jak szło, ale zawsze maksymalistyczna i nonkonformistyczna, zawsze gotowa do buntu i niepokorna. Dlatego właśnie wciąż ciekawa, wciąż inspirują-

ca. Jaki jest zatem „dobry sposób na romantyzm”? Tylko jeden: lektura i subiektywna refleksja, której życzę i czytelnikom, i sobie.

Bibliografia

1. Kowalczykowska A., hasło „Romantyzm” w: *Słownik literatury XIX wieku*, pod red. J. Bachórze i A. Kowalczykowej, Wrocław 1991, s. 832-844.
2. *Nasze pojedynki o romantyzm*, pod red. D. Siwickiej i M. Bieńczyka, Warszawa 1995.
3. Piwińska M., *Złe wychowanie. Fragmenty romantycznej biografii*, Warszawa 1983.
4. Tatkiewicz W., *Romantyzm, czyli rozpacz semantyka*, „Pamiętnik Literacki” 1971, z. 4, s. 3-21.
5. Witkowska A., Przybylski R., *Romantyzm*, Warszawa 1997.
6. Woronow I., *Romantyczna idea korespondencji sztuk: Stendhal, Hoffmann, Baudelaire, Norwid*, Kraków 2008.

Anna Roter-Bourkane – doktor, literaturoznawczyni i pracowniczka Studium Języka i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców UAM. Autorka dwóch monografii naukowych poświęconych Norwidowi (*Traktat i traktatowość w poematach Cypriana Norwida*, 2014) oraz Virginii Woolf (*Mówić, pisać, płynąć. O życiu i twórczości Virginii Woolf*, 2017). Joginka, zielarka, pasjonatka Ajurwedy i miłośniczka jeździectwa.

ŚRODOWISKO WIELKOPOLSKIEJ KULTURY

Małgorzata Derwich
Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

KULTURALNY ALFABET STEFANA MROCZKOWSKIEGO

*Nie ma współczesności
bez ciągłości...*

...Tak Stefan Mroczkowski puentował wspomnienia o swojej działalności satyrycznej i kabaretowej – od *Żółtodzioba* po klub Od Nowa – tłumacząc, że trzeba najpierw poznać kulturalną przeszłość, by tworzyć jej teraźniejszość. Niech to będzie i nasze motto, które uzasadnia przypomnienie satyryka, ale przede wszystkim reżysera telewizyjnego w ramach cyklu o środowisku wielkopolskiej kultury. Kolejnym pretekstem jest – przypadający w 2022 roku – jubileusz 65-lecia poznańskiego oddziału Telewizji.

To właśnie Stefana Mroczkowskiego widzowie nagrodzili swoimi głosami w plebiscycie na najpopularniejszą postać poznańskiej telewizji z okazji 35-lecia tej instytucji (w 1992 roku), choć znany był nie z twarzy, a z... napisów końcowych. Do jego popularności przyczynił się nie tylko nadawany wtedy program rozrywkowy „*Kanał 5*”, którego był twórcą; ówcześni widzowie pamiętali jego wcześniejsze „przeboje” telewizyjne, z „*Alfabetem rozrywki*” na czele. Ponadto – to Mroczkowski wprowadził w latach 60. XX wieku poznańską rozrywkę na antenę ogólnopolską.

A jak „Alfabet rozrywki”

„*Alfabet*” (z pierwszej połowy lat 70. XX wieku) był zawsze punktem odniesienia w publikacjach i programach telewizyjnych o Stefanie Mroczkowskim. Sama popeliłam artykuł pt. „*Rozrywka od A do S. Mroczkowskiego*” w „*Expressie Poznańskim*”; na podobny pomysł wpadł 20 lat później Marek Zaradnik w „*Głosie Wielkopolskim*” – „*Stefan Mroczkowski telewizyjną rozrywkę zna od A do Z*”; a po następnych 3 latach – w 2018 roku – poznańska TVP zatytułowała program: „*Stefan Mroczkowski od A do Z*”. Takie skojarzenie wydaje się uzasadnione, jeśli wziąć pod uwagę, że ten program przyniósł mu wspomnianą nagrodę publiczności, a dużo wcześniej (1972 r.) – przyznaną raz w roku za najważniejsze osiągnięcia telewizyjne – nagrodę Przewodniczącego Komitetu

do spraw Radia i Telewizji. Ponadto – właśnie za sprawą „Alfabetu” Mroczkowski zdobył uprawnienia reżyserskie oraz stanowiska: kierownika redakcji rozrywki poznańskiego oddziału TV (1974-77), a następnie zastępcy redaktora naczelnego, [czyli ówczesnego dyrektora](#), ds. artystycznych (1978-1988).

Idąc tym tropem – literę A mamy już za sobą (choć do „Alfabetu rozrywki” jeszcze powrócimy). Pora powiedzieć B, by prześledzić drogę twórcy do tego sukcesu.

B jak Burczymucha?

Stefan Mroczkowski urodził się 10 maja 1930 roku w Zaniemyślu. Na rodzinnych zdjęciach widać małego chłopca w marynarskiej bluzie, który z lekka naburmuszoną miną, próbuje dorównać powadze otaczających go dorosłych; taki trochę *Stefcio Burczymucha**. Czy takie oblicze może zdradzać przyszłego satyryka? Wbrew pozorom – tak; mars na twarzy jest częstym wyróżnikiem prześmiewców.

Najpierw jednak ujawnił poetycką duszę (oraz upodobanie do gry słów i skojarzeń), co widać np. w *Notatkach z pamięci* z tamtego okresu dorosłego już Stefana: „...*pod winnąwką ojciec mamie się oświadczył i pod cukrówką soczystym owocem obdarowany został, a że „nie zasypiał gruszek w popiele”, gdyż kowalem w Zaniemyślu będąc „kuł żelazo póki gorące”, więc niedługo potem związek Zofii z Władysławem sam ksiądz proboszcz pobłogosławił, który też gruszki hodował... na wierzbie”.*

*I tak po dziewięciu miesiącach przyszedłem na świat (...) w starym, drewnianym domu pod dziką gruszą, bębniącą jesiennie ulęgałkami o dach spadzisty, kryjący strych pełen myszy** (więc analogia do Stefcia Burczymuchy ponownie wydaje się uzasadniona) i zapachu gruszek zimą...”*

C jak Ciasto Marcysi i – wcale nie takie słodkie – Dzieciństwo, czyli D

Dzieciństwo Stefcia, choć dorastał „*na kozim mleku wraz z kotem Mrużkiem w doskonałym zdrowiu*”, wcale nie było tak sielskie. „*Ojca znałem jedynie z fotografii, gdyż zmarł w moje drugie urodziny*”. Z okolic Jeziora Raczyńskiego i tajemniczej Wyspy Edwarda, wraz z mamą, przeniósł się do jej rodzinnej Środy (Wielkopolskiej). Tam biegał po słodkie „murzynki” do cukierni Bzika i zaprzyjaźnił się z Marcysią, która karmiła całą rodzinę wspaniałymi plackami ([słodkie wyroby miały stać się wiele lat później specjalnością Stefana-emeryta](#)), własnoręcznie robionymi kiełbasami i szynkami, a przeziębienia Stefcia leczyła rosółkami z gołąbków.

Gdy chłopiec miał 9 lat, wybuchła II wojna światowa. Po początkowym chaosie i rozłące, rodzinie udało się zebrać razem. – *I kiedy już się wydawało się, że jakoś to będzie, że wszystko się ułoży po naszej myśli i zabierałem się do czytania trylogii po raz kolejny, nastąpiły zdarzenia, które ciągnęły dalszy mój życia zupełnie odmieniły: denuncjacja – rewizja – aresztowanie – sąd specjalny i wyrok – kara śmierci dla wszystkich moich najbliższych...* To był lipiec 1942 roku, gdy mama Stefana zginęła pod gilotyną wraz z krewnymi. Dwunastoletni Stefan musiał szybko wy dorosnąć. – *Ironia losu – moją rodzinę zadenuncjował Polak, a uratował mnie przed wywózką do Rzeszy, dając pracę – Niemiec.* Nastoletni, niepełnoletni Stefan pracował w stolarni, produkującej krzesła dla Niemców, a z odpadów trumny dla Polaków.

G jak gimnazjum, H jak Humor i Hulajnoga.

Po wojnie Mroczkowski wrócił do szkoły, w przyspieszonym trybie nadrobiąc zaległości. W gimnazjum, prefekt szkoły – ksiądz Tadeusz Biela, zorganizował zespół dramatyczny, zasiewając w Stefanie „ziarno aktorskiej przygody”. Wielkie wrażenie na młodzieńcu zrobił też spektakl „Wesela” Wyspiańskiego w poznańskim Teatrze Polskim, na który zabrał go wuj po mieczu, późniejszy dominikanin. No, dobrze – to dramat. A co z satyrą?

W szkolnym teatrze polonista obsadzał go w „Oświadczeniach” Czechowa oraz w repertuarze Fredrowskim. On sam uwielbiał składanki wierszy satyrycznych Tuwima, a jednym z jego popisów była także humorystyczna „Hulajnoga” pióra Stanisława Strugarka. Chwalony za swoje występy młody interpretator zamarzył nawet o szkole aktorskiej, ale... się nie udało. Ryszard Podlewski, jak na satyryka przystało, ujrzał sprawę w „krzywym zwierciadle”, błyskotliwie stwierdzając: *...gdyby Stefanowi Mroczkowskiemu ze Środy udało się dostać na wymarzony przezeń Wydział Aktorski Warszawskiej Szkoły Teatralnej (...) nie byłoby... Wydziału Satyry Uniwersytetu Poznańskiego...*

K jak kabaret, czyli Żółtodziób A? i B

I miał rację! Bowiem, gdyby nie porażka w szkole aktorskiej i zbyt nudny rok na prehistorii (sic!), Stefan ze Środy nie spotkałby w Poznaniu, na studiach polonistycznych, Ryszarda Podlewskiego z Wronek, swojego kolegi po fachu i przyjaciela na całe życie. Te „Żółtodzioby” w 1953 roku, a więc na fali zyczącej się tak zwanej odwilży, postanowiły założyć kabaret. Stefan Mroczkowski tak uzasadniał przekierowanie swoich zainteresowań z teatru na estradę i kabaret: – *Po prostu zawsze fascynowała mnie mała, krótka forma.*

Zatem – powstał studencki kabaret *Żółtodziób*, czyli właśnie jedyny w swoim rodzaju Wydział Satyry Uniwersytetu Poznańskiego. Jak wspominali później (w 1994 roku) „*Starsi panowie z Żółtodzioba*” (tak zatytułowałam swój felieton [telewizyjny o kabarecie](#)): – *To była rzecz nienotowana na żadnej uczelni. Nawet Uniwersytet Jagielloński nie miał, mimo wielkiej historii, takiego wydziału. Tylko poznański uniwersytet doczekał się Wydziału Satyry!*

Kontynuując wspominki, Stefan Mroczkowski dodał, że samowzwańczo pełnił funkcję „*dziekana Wydziału Satyry humoris causa*”, natomiast Ryszard był jego zastępcą, czyli „*prodziekanem do spraw literackich*”, a Jerzy Dabert, „*najbardziej umuzykalniony filolog owych czasów*” – „*prodziekanem do spraw muzycznych*”. W pierwszym programie panowie wraz z koleżeństwem (w tym z tercetem żeńskim) z powodzeniem „*Rozstawiali po kątach*” siebie i publiczność nie tylko w Poznaniu, ale i w Wielkopolsce (m.in. Środa, Wronki, Szamotuły, Jarocin, Gniezno), a także w Bydgoszczy i Toruniu.

Jednak dopiero drugi program „*Żółtodzioba*” – „*Otrzęsiny*” – kabareciarze uznali za swój sukces: po pierwsze dlatego, że składał się wyłącznie z ich własnych tekstów i piosenek, a po drugie ([co typowe dla przedstawicieli Wielkopolski, że doceniają swoje dzieła dopiero, gdy dostrzegają je gdzie indziej](#)) – zostali nagrodzeni w stolicy. Stefan Mroczkowski stwierdził wprost: – *Właściwie nasza historia – ta prawdziwa – zaczęła się od „Otrzęsin”. Czyli tego programu, z którym pojechaliśmy na pierwszy festiwal teatrów satyry. To się odbywało w Warszawie. I tam byliśmy na trzecim miejscu. A przed nami były tylko: Bim-bom i STS!*

Rzeczywiście, dostrzeżenie poznańskiego zespołu podczas pierwszego ogólnopolskiego przeglądu kabaretów w 1955 roku i umieszczenie go na podium zaraz za takimi tuzami (i późniejszymi legendami), jak warszawski STS i gdański Bim-bom, zasługuje na szczególną uwagę. Tym bardziej, że w jury zasiadały prawdziwe autorytety jak Kazimierz Rudzki, Hanka Bielicka i Władysław Szpilman; ten ostatni domagał się nawet pierwszej nagrody dla *Żółtodzioba* za przygotowanie muzyczne oraz przebojową piosenkę (patrz: P jak piosenka).

Pomimo sukcesu, na drodze dalszego rozwoju stanęła *Żółtodziobom*... popospolitość. Bowiem nastąpiło „zesłanie” delikwentów „za chlebem”, na obowiązkowe staże do Kielc. Mroczkowskiemu udało się wrócić do stolicy Wielkopolski wcześniej ([Podlewski pozostał w kieleckim „trochę” dłużej, bo... 20 lat](#)) – do pracy w radiu, ale na wznowienie działalności kabaretowej musiał trochę poczekać, bowiem wydarzył się jeszcze Poznański Czerwiec i ogólnopolski Październik 1956 roku. Kabaret *Żółtodziób*, dla odróżnienia zwany „*Żółtodziobem-B*”, został reaktywowany dopiero w listopadzie 1957 roku ([działał już nie przy Uniwersytecie im. A. Mickiewicza, a przy Radzie okręgowej ZSP](#)). Do panów M jak Mroczkowski i P jak Podlewski, dołączył trzeci filolog polski poznańskiego

Uniwersytetu – Kochanowski, i tak powstała nieformalna spółka autorów MPK (nie mylić z przedsięwzięciem komunikacyjnym). Adam Kochanowski współtworzył dwa programy *Żółtodzioba-B*: „*A Bo Co?*” zaprezentowany na starej scenie, to znaczy w domu studenckim przy alei Niepodległości (dawniej „*Hanka Sawicka*” przy Stalingradzkiej) oraz „*Trzy łokcie optymizmu*”. Na nieco „*eklektyczny*” (jak pisali recenzenci) program „*A Bo Co?*” złożyły się takie tytuły jak: „*Konserwa*”, „*Prometeusz zrehabilitowany*”, „*Okna na świat*”, „*Strażnicy rewolucji*” i „*Pozory*”, a w scenografii Marka Rożynka pojawiły się symbole stalinowskie : wąsy, buty z cholewami, ubiory – wszystko w czerwieni. Recenzentka „*Wybojów*” obawiała się nawet, czy pierwszy program *Żółtodzioba-B*, nie będzie też jego ostatnim.

Stało się odwrotnie – powiało optymizmem. Bo oto państwowe przedsiębiorstwo Poznańskie Kawiarnie zgodziło się na udostępnienie jednej ze scen kawiarni SAVOY przy ul. Nowowiejskiego na cele kabaretowe, a nawet na zmianę nazwy lokalu na *Żółtodziób*. Nic dziwnego, że kabareciarze stworzyli program „*Trzy łokcie optymizmu*” – czwartą premierę *Żółtodzioba*, czyli drugą *Żółtodzioba-B*. Wśród autorów „*optymistycznego*” programu (oprócz wyżej wymienionych) znaleźli się także młodzi poeci z grupy Wierzbak: Ryszard Danecki, Marian Grześczak i Maciej Maria Kozłowski oraz Andrzej – Napierała (radio-wiec) i... Wituski (późniejszy prezydent miasta Poznania, wielce zasłużony dla kultury); trzeci Andrzej – Niworowski dołączył do wykonawców: ...*„w żółtym kostiumie, rozpoczął przedstawienie, witał widzów, wcielił się w różne postacie...; a wkrótce stał się kolegą Stefana z telewizji, bowiem: – Niedługo potem, właściwie równocześnie, równoległe zaczynała się poznańska telewizja, jej pamiętny czas pionierski... (ciąg dalszy nastąpi – pod hasłem T jak Telewizja).*

Później już tak optymistycznie nie było: „*wierną publiczność grupy satyryków odstraszały ceny w teje kawiarni*”. Następnie przyszło niepowodzenie na Festiwalu Satyry w Gliwicach i... kabaret *Żółtodziób* zakończył swoją działalność.

M jak M-3, *Monachomachia* i *Modliszka*...

– *Koniec „Żółtodzioba” stał się początkiem Teatru Trójkątnej Sceny* – mówi Mroczkowski. Poetycka, z założenia, scena znalazła swój kąt, a właściwie trójkąt (stąd nazwa), w Klubie Od Nowa. Pomimo ciasnoty Teatr postawił na ambitne tytuły; odbyły się trzy premiery. Najpierw – 1 kwietnia 1959 roku – pojawił się „*Obłok w spodniach*” Włodzimierza Majakowskiego. „*Znakomite aktorstwo Łastawieckiego, precyzyjna reżyseria Mroczkowskiego, a przede*

wszystkim scenografia Gostawskiego – oto trzy główne atuty spektaklu” – pisano o tym, nagrodzonym w Krakowie, przedstawieniu.

Druga (4 lutego 1960 roku) była „Łysa śpiewaczka” Eugène’a Ionesco, którą Mroczkowski reżyserował wraz z Henrykiem Drygalskim. – *Dość ważna to inscenizacja, bowiem powstała sześć lat przed premierą na zawodowej scenie* – podkreśla Mroczkowski. A recenzent „Tygodnika Zachodniego” (Stanisław Kamiński) pisał: „Drygalski i Mroczkowski zaprezentowali nam Śpiewaczkę istotnie tysią jak kolano, ale dla niepoznaki (...) przyodziają w perukę groteski i humoru. (...) Jak szpilka z włosów wyzierało [z niej] ostrze antymieszcząńskiej satyry”. Zatem – Stefan Mroczkowski nie odszedł daleko od satyry; wręcz przeciwnie – podniósł ją na wyższy poziom.

W tym samym, 1960 roku, w maju, powstała trzecia premiera, również dzięki współpracy „trzech panów M” (stąd tytułowe „M-3”); do Mroczkowskiego i Jerzego Miliana (drugi muzycznie współtworzył też dwie pierwsze premiery Teatru Trójkątnej Sceny) dołączył Stanisław Mrowiński, który odpowiadał za dekoracje i kostiumy. Była to „Monachomachia”, w którą autorzy wplekli nie tylko fragmenty poematu heroikomicznego o walce mnichów Ignacego Krasickiego, ale także – tegoż autora – *Antymonachomachię* oraz utwory Jana Andrzeja Morsztyna i Juliana Tuwima. A że Mroczkowski zacieśnił więzi z jazzmenami, może świadczyć także i to, że grał w nim na żywo Kwintet Jazzowy Jana Ptaszyna Wróblewskiego.

I znów Mroczkowskiemu zamarzył się kabaret, więc w 1961 roku narodziła się *Modliszka*, czyli *Mantis religiosa polonica* (po „Monachomachii”, jak najbardziej, na miejscu). – *Owad drapieżny i ciepłolubny, rzadki i chroniony* – tłumaczy Mroczkowski i dodaje: [Modliszka] *precyzyjnie wymodelowana przez Stanisława Mrowińskiego, zawisa pod sufitem jak memento nad trójkątem kabaretowej estrady. Pod tym patronatem dokonywaliśmy wiwisekcji poznania w duszy poznaniaka*. Zatem najpierw *Modliszka* zaistniała programem pod tytułem „Niedopoznania”, a wśród elementów dekoracji znalazła się kurtyna stylizowana na obraz Rembranta „Lekcja anatomii dra Tulpa” z karykaturami szefów poznańskich instytucji kultury oraz medale „ku czci” w satyrycznej interpretacji Stanisława Mrowińskiego. W 1962 roku kabaret zaprezentował swój drugi program „Vivat Poznańczenie!” z tytułowym tekstem (parafrazą wiersza Juliusza Słowackiego) autorstwa Adama Kochanowskiego. Oto fragment wiwisekcji: „W kraju przodują, mospanie/ Skąpiąc czas oraz pieniądze/ Na teatr, muzeum, książki./ Za to cyrkus i kazanie –/ Ho, ho! Vivat Poznańczenie!”. Wśród wykonawców byli m.in. Jadwiga Żywczak, Henryk Machalica i Marian Pogasz.

N i O, czyli podsumowanie Od Nowa

Mroczkowski tak podsumowuje swoją działalność w Klubie Od Nowa: *Moje czasy to „Od Nowa” na rogu ulicy Żydowskiej i Wielkiej... Zastanawiająca rzecz, że w tym samym pomieszczeniu istniały dwa kabarety – Kabaret Aktorów (Studencki Teatr Dramatyczny pod patronatem prof. Ziomka, gdzie występowali: Pietraszak (Leonard), Pietryk, Nogajówna, Kusyk. Były dwa, może trzy programy kabaretowe) i (nasza) „Modliszka” – i nie gryzły się*.

Jednak... Kończyła się polityczna odwilż, więc i kultura nie miała łatwego życia. W Poznaniu zlikwidowano Teatr Satyry Jerzego Korczaka, zamknięto czasopisma: „Wyboje”, „Tygodnik Zachodni” oraz poznański tygodnik satyryczny „Kaktus” (ukazywał się w latach 1957-1960, publikując również teksty S. Mroczkowskiego). Upadła też *Modliszka* – teksty trzeciego programu – z powodu cenzorskich kastracji – pozostały w szufladach biurków autorów. Przetrwał jedynie – i to kilka dekad – Klub Od Nowa; miał już jednak innych animatorów. Dla Stefana Mroczkowskiego też skończyła się pewna epoka – epoka kabaretów estradowych; dała jednak asumpt do nowej działalności – telewizyjnej.

P jak Piosenka i... Podlewski

Zanim jednak zajrzemy za/w „kulisy srebrnego ekranu”, tytułem (alfabetycznego) uzupełnienia, musimy wspomnieć jeszcze o „P jak Piosence”. Piosenki zawsze odgrywały ważną rolę w kabaretach, podobnie było w zespołach współtworzonych przez Mroczkowskiego. Jak już zostało napisane – to za sprawą oprawy muzycznej (Jerzego Daberta), a szczególnie jednej piosenki, juror Władysław Szpilman domagał się w 1955 pierwszej nagrody dla *Żółtodzioba*; serca publiczności też podbiła piosenka autorstwa (i w wykonaniu) Ryszarda Podlewskiego pt. „*Marszowym krokiem*”. Ubrany w studencki mundur wojskowy śpiewał: *A on do wojska był przynależnio...*

a ona jemu płaka...

bo ostra kula pierś jego przebi...

o wpół do siódmej godzi...

Charakterystyczne „połykanie” końcówek i treść piosenki były satyrą na polskie wojsko – odważną, jak na owe czasy. – *A były to takie czasy, że wtedy baliśmy się nawet słuchać dowcipów np. o milicjantach* – dopowiada za kolegę Mroczkowski.

Z Podlewskim przyjaźnili się nie tylko na niwie kabaretowej (a później telewizyjnej), ale i prywatnej. Zresztą – trudno oddzielić jedno od drugiego, bo przecież właśnie w kabarecie *Żółtodziób* poznali swoje przyszłe żony. Świadkowali sobie na ślubach, asystowali przy chrzcinach córek. Naprzemiennie spędzali też u siebie sylwestry – raz u Mroczkowskich, raz u Podlewskich. –

I obiecaliśmy sobie mowy pogrzebowe – w zależności od tego, który pierwszy zjedzie z tego świata. Niestety, na mnie padło, by tę mowę wygłosić – mówi Mroczkowski (Ryszard Podlewski zmarł w marcu 2018 roku).

Mroczkowski też wykazał się odwagą śpiewając (pierwszy i ostatni raz – jak podkreśla) swoją piosenkę w programie „Niedopoznania” w kabarecie *Modliszka*. Odwaga polegała na tym, że – po pierwsze aktorzy nie chcieli się narażać dyrektorowi teatru, Janowi Perzowi. A po drugie (i ostatnie) dlatego, że powszechnie wiadomo było, że Mroczkowskiemu słoń na ucho nadepnął. Sam relacjonował to tak: – *Jerzy Milian czekał, w jakiej tonacji zaczną i jakoś rzecz się toczyła do pomyślnego końca. A koniec (śpiewany na ludową melodię) brzmiał tak: „Oj, pyrz, oj nieboże/ włoż na tyjatr, zlić nie może,/ pyrzu nieboże”...*

Z powodu braku umiejętności, ale też z wrodzonym poczuciem humoru – Stefan Mroczkowski scedował element wykonawczy na lepszych od siebie. Po zrymowaniu drugiej (znów ostatniej) w życiu piosenki *O samolocie braci Wright, który był all right*, również pisanie piosenek pozostawił innym. Jednak będą one nadal jednym ze „znaków firmowych” jego telewizyjnych programów rozrywkowych.

R jak Radio i Rozrywka

Jako się rzekło – gdyby nie kabaretowa przeszłość, Stefan Mroczkowski pewnie nie znalazłby zatrudnienia w Poznaniu. Z „kieleckiego zesłania”, *gdzie pracował właściwie w „radiowęźle”, a nie w polskim radiu, a najmiłszym doświadczeniem było prowadzenie konferansjerki i rejestracja pierwszego koncertu jazzmana Jerzego „Dudusia” Matuszkiewicza*, ściągnął go Jerzy Hoffman (nie mylić z filmowcem; poznański Jerzy Hoffman był z radia, a zapisał się w annałach jako pierwszy redaktor naczelny poznańskiej Telewizji), bowiem znał Mroczkowskiego z kabaretowych realizacji. – *Po dwóch radiowych latach, 1 listopada (ta data ponownie pojawia się w życiorysie SM) 1957 roku, podpisałem umowę o pracę w Dziale Telewizyjnym Rozgłośni Poznańskiej, na stanowisku starszego redaktora redakcji literackiej. To nie pomyłka – telewizja była wówczas częścią radia, a radiowcy stanowili trzon zespołu programowego nowego medium – wyjaśnia Mroczkowski.*

W nowym medium ważną rolę odgrywać miała rozrywka, jak deklarował Jerzy Hoffman po inauguracji (nastąpiła dokładnie 1 maja 1957 roku) działalności ponańskiego Ośrodka Telewizyjnego w wywiadzie dla „*Expressu Poznańskiego*”: „*Pragniemy utrzymać w odpowiednich proporcjach programy typu rozrywkowego, estradowego i muzycznego, które – jak dowodzą doświadczenia zagranicznej telewizji – cieszą się (...) największą popularnością*”. I rzeczywiście – od rozrywki się zaczęło już w pierwszym programie „*Tele złego*

na jednego” autorstwa Tadeusza Halucha i Bogdana Paluszkiewicza, z udziałem grupy baletowej pod dyrekcją Konrada Drzewieckiego, zespołu rytmicznego Jerzego Grzewińskiego i szybko rysującego Henryka Derwicha (również autora scenografii). Paluszkiewicz, który był jednocześnie konferansjerem (a także miał za sobą kabaretową przeszłość), najpierw odpowiadał za telewizyjną rozrywkę, głównie w cyklu „*Pół godziny z nami*”. W 1958 roku powstała pierwsza szopka noworoczna pióra spółki autorskiej Lech Konopiński – Włodzimierz Scisłowski. – *Ja miałem swoje magazyny „Pi razy oko”, „Teleplastikon” i udział w kabarecie „Tele-Buffer”, wymyślonym przez Tadeusza Halucha – wspomina Mroczkowski.*

Kiedy szefem Naczelnej Redakcji Rozrywki Telewizji Polskiej w Warszawie został Jerzy Dobrowolski (m.in. kabarety *Koń i Owca*), zachęcał ośrodki telewizyjne w kraju do współpracy z „centralą”. Stefan Mroczkowski tak namówiony (osobiście przez Dobrowolskiego w poznańskiej kawiarni *Pół Czarnej*), zaproponował pierwsze widowisko. – *Tytułu tego historycznego „dzieła” nie mogę sobie ani rusz przypomnieć, pamiętam tylko, że był to program „lokomocyjny” – od lekytki, przez balon, lokomotywę, auto, do samolotu.* Zyskało ono aprobatę „centrali”. Tym samym w 1961 roku Mroczkowski wprowadził poznańską rozrywkę na antenę ogólnopolską. W programie znalazły się teksty m.in. Adama Kochanowskiego, Andrzeja Napierały, Lecha Konopińskiego i Włodzimierza Scisłowskiego oraz wspomniana *Piosenka o braciach Wright*; scenografię „narysował” Stanisław Mrowiński. – *To był początek jego długiej współpracy z telewizją – mówi Mroczkowski.*

T jak Telewizja

Choć sam Mroczkowski uważał, że na początku pracy w telewizji „wszyscy byliśmy amatorami”, jeśli chodzi o rozrywkę szybko stał się profesjonalistą, reżyserem i tworzył programy, które stały się wizytówkami, albo nawet „lokomotywami” poznańskiego oddziału TV. Po *Teleplastikonie* – „magazynie dowcipnych i pracowicie wyszukanych ciekawostek”, nastąpiła seria portretów polskich karykaturzystów (m.in. Zaruby, Mrowińskiego, Lipińskiego, Flisaka i Derwicha); z kolei po niej Mroczkowski zaproponował Naczelnej Redakcji Rozrywki nowy cykl programów pod wspólnym tytułem „*Alfabet Rozrywki*”. Jak już wspomnieliśmy – ta *najbardziej spektakularna suma twórczego dorobku* Mroczkowskiego powstawała od sierpnia 1970 roku przez cztery lata, ale później wielokrotnie była wznawiana i przypominana. – *W poznańskim studiu gościłem najlepszych artystów estrady według alfabetycznej kolejności, od grupy ABC z Haliną Frąckowiak po Violetkę Villas, ale nie na tym jedynie mój „Alfabet” polegał. Zasadniczą cechą każdego programu był zawsze motyw wiodący.*

Na przykład w odcinku „*E jak Effel*” głównym motywem były rysunki popularnego francuskiego karykaturzysty, autora „*Stworzenia świata*”, Jeana Effela, które choreograf Henryk Konwiński przełożył na impresje taneczne („*Znakomita Olga Sawicka*” – pisał o tej znanej poznańskiej tancerce we wspomnieniach Stanisław Mrowiński, autor scenografii). „*T jak tango*” stworzone zostało na motywach przedwojennych szlagierów, a program „*O jak opera*” – z pastiszów gatunku. (Parę lat później Mroczkowski zrealizował też na podobnym pomysłe widowisko *Opera show*, gdzie Urszula Sipińska śpiewała arię z *Halki Moniuszki* w scenerii turystycznego szlaku na Giewont, Danuta Rinn – z *Madame Butterfly* Pucciniego, a Krzysztof Krawczyk zaśpiewał popisowo utwór z *Eugeniusza Oniegina* Czajkowskiego).

Warto też przypomnieć, że to Mroczkowski pierwszy raz w swoim „*Alfabecie*” wykorzystał tytuł „*M jak miłość*” (od 2000 roku tak nazywa się sztandarowy serial TVP). Ten odcinek powstał jako inscenizowane wątki parodystycznej powieści Magdaleny Samozwaniec „*Na ustach grzechu*”, z kapitalnymi rolami prowadzącej narrację Sławy Kwaśniewskiej oraz Tadeusza Wojtycha, a także Mariana Pogasza (hrabia Dolar) i Jadwigi Żywczak (znana z kabaretu, tu w roli hrabiny Wampyr). Autorem zdjęć – od A do Z w tym rozrywkowym cyklu – był niezrównany Andrzej W. Strzelecki (to „*W*” weteran poznańskiej telewizji dodał, by odróżnić się od warszawskiego A. Strzeleckiego).

Przy końcu *Alfabetu* wystąpiła Violetta Villas. Konkretnie było to „*W jak western*”, czyli pastisz filmów kowbojskich z motywem przewodnim z serialowej *Bonazy* i polskimi wersjami popularnych westernowych ballad. – *Akcja zaczynała się od drzewa wisielców, z którego urywali się kolejno główni bohaterowie grani przez Tadeusza Wojtycha, Janusza Rewińskiego, Rajmunda Jakubowicza i Edwarda Warzechę. Później ich pamięć po obowiązkowej strzelaninie czcił epitafiami i solówką na saksofonie kowbojski pastor Jan Ptaszyn-Wróbłowski. A Violetta? Cóż, Violetta królowała na saloonowej estradzie, na finał śpiewając piosenkę „I’m Violetta”... „zmontowaną w tempie przebojów MTV” – dopowiada autor scenariusza i reżyserii. Ten występ upamiętnił się jeszcze i tym, że... opóźnił odlot liniowego samolotu! Wstrzymania samolotu dokonała wszechwładna Lubomira Juchaczowa, ulubiona kierowniczką produkcji Mroczkowskiego; ale – oczywiście – zadziałało nazwisko gwiazdy, jaką wtedy była Villas.*

U jak Ulubienice i Uwagi

Ulubienice Mroczkowskiego kryją się w kolejnym stworzonym przez niego skrócie BAMA; mówi o nich wprost „*moje cztery telewizyjne miłości*”. Juchaczowa, zwana Mirką, to litera „M”. „B” to Barbara Wolniewicz – znakomita scenografka, z którą Mroczkowski współpracował od czasów pierwszego

Żółtodzioba. – Pomagała nam, studentom przed premierą pierwszego programu. Od niej zawsze zaczynałem peregrynacje ze swoim scenariuszem. Basia kreśliła swoje wizje... I tak słowa nabierały kształtów, pomysły kolorów, pokój wypełniał się kostiumami. Od *Żółtodzioba* znał też Alinę (pierwsze „A”) Flurową de domo Roikównę. W poznańskiej telewizji zaistniała na wizji jako spikerka, a poza nią – jako inspicjentka, pracownica redakcji filmowej Czesława Radomińskiego, wreszcie – u Stefana – jako sekretarz redakcji Działu Artystycznego poznańskiego OTV. Drugie „A” (a właściwie – aż po „Z”, bo to do niej należało ostatnie słowo w produkcjach Mroczkowskiego) kryje Annę Kozieję, królową montażu, którą reżyser obsadził nawet w roli „udzielnej księżnej Anny de Montage” w ostatnim odcinku „Alfabetu” pod tytułem „Z jak zemsta” (scenografię – dziedziniec zamkowy w targowej hali, ale też westernowy saloon w odcinku „W jak western” – zaprojektował Tadeusz Piskorski). Gdy Anna odeszła, jej miejsce przy stole montażowym (od celuloиду po elektronikę) zajęła mistrzyni – i kolejna ulubienica – Róża Wojta.

Skoro mowa o ulubienicach, a wcześniej o „*M jak miłość*” – swoją „prywatną” miłość i żonę Adelę (zwaną Dziną) – Stefan wypatrzył w tercecie dziewczęcym kabarecie *Żółtodziób*. Śpiewająca dziewczyna i studentka geografii UAM zwierzyła się przyjaciółce po powrocie z jednego z wyjazdów: – *Wiesz co, ten Mroczkowski to taki ponurak, że ja już więcej nie chcę z nim nigdzie jeździć.* A jednak wkrótce, po obronie swojej pracy magisterskiej, w 1956 roku, rodowita gnieźnianka rozpoczęła z nim wspólną drogę życia. Ba, nawet przejęła stery, także dosłownie, stając się... kierowcą swojego męża. Natomiast: – *W kuchni rządzą ja!* – twierdzi Mroczkowski, który tej pasji oddał się szczególnie po przejściu na emeryturę w 1995 roku.

I tutaj zdania są podzielone. Andrzej Niczyperowicz, który od początku pisał teksty (piosenek, skeczy, monologów i rozmaitych żartów dla ówczesnej elity kabaretowej kraju) do kolejnego ogólnopolskiego programu Mroczkowskiego – „*Kanał 5*” (1987-1993) utrzymuje, że to „*Adela Mroczkowska jest mistrzynią słodkich pyszności. Z kolei – jej małżonek, Stefan – gotuje świetnie dania obiadowo-kolacyjne*”. Niczyperowicz, zresztą również znany jako mistrz kuchni, „upichcił” na przykład satyryczne „danie” dla Mroczkowskiego (w odcinku kanałowym „*Aleja gwiazd*”, 1988 rok) pt. „*Szczebrzeszyński romans*”. Wspominając na Facebooku „*poród piosenki*”, którą wymyślił „*jako parodię tzw. wykonu szantanowego****”, dziennikarz i satyryk oraz nauczyciel akademicki dodał, że pod tekstem umieścił specjalne „*Uwagi dykcyjne i inne*”. Po akcentach w wyrazach (*a’la russe*) i wymowie (*m.in. na sposób kresowy, francuski i angielski*) nastąpiło clou: *Najważniejsze jest – przy mistrzowskim wykonaniu – stałe przyspieszanie bisu refrenu, aż do zupełnego językowego obłądu, w zbitkach sz-cz-dż.* Temu trudnemu zadaniu sprostała para aktorów: Małgorzata Mielcarek (wtedy,

w 1988 roku, w Teatrze Polskim), a obecnie Łodej-Stachowiak i Paweł Binkowski (teraz oboje z Teatru Nowego).

Wcześniej do współautorów programów telewizyjnych Stefana Mroczkowskiego należał poznański satyryk Janusz Przybysz, autor m.in. *„znakomitych miniscenek w parodii „Rodziny Forsythów”* (w równie znakomitej interpretacji Mariana Pogasza) czy też *„niezwykłe śmiesznych dialogów do Bonanzy”* (w *„Alfabetowej”* wersji Mroczkowskiego). W *Kanale 5* współtwórcą (obok Andrzeja N.) zabawnych zapowiedzi był również Andrzej Sobczak.

W jak Wielkopolska

Wiele by jeszcze można pisać o telewizyjnej twórczości Stefana Mroczkowskiego (w swoim reżyserskim dorobku ma około 150 programów i widowisk). Jednak w cyklu o środowisku wielkopolskiej kultury nie możemy pominąć kolejnego ważnego aspektu jego twórczości. Otóż, przyczyniła się ona do propagowania kultury, ale również regionu, znaczy – Wielkopolski i to nie tylko w skali kraju, ale także na arenie międzynarodowej. Chodzi między innymi o *Interklub*, program państw zrzeszonych w Interwizji.

– *Zaproponowałem, by w polskim wydaniu „Interklubu” był pejzaż i pałace Wielkopolski: Rogalin, Pawłowice, Lubostroń (Dobrzyca była jeszcze ruiną), wiatraki z Osiecznej, sierakowskie stado, no i oczywiście rogalińskie dęby (...), a z Poznania – Sala Malinowa pałacu Działyńskich, niezwykle fotogeniczne schody i dziedzińiec pałacu Górków oraz Wielka Sień Ratusza. Wśród wykonawców były dwie panie „S” (Sipińska i Sośnicka), Jerzy Milian, Janusz Hojan, Jan Ptaszyn-Wróbiewski i balet opery z Olgą Sawicką.*

Na zlecenie Naczelnej Redakcji Rozrywki Mroczkowski zrealizował w warszawskiej Wytwórni Filmów Dokumentalnych film muzyczny *„Kwiaty polskie”*, który ukazywał urodę kraju od morza do Tatr, z polską muzyką w tle. – *Film wielokrotnie pokazywano w telewizji w całości i fragmentach, wysyłano go na tzw. polskie dni do kilkunastu zagranicznych telewizji, był przez 10 lat eksploatowany w polskich placówkach dyplomatycznych – przypomina Mroczkowski. W związku z tym w 1983 roku powstały „Kwiaty polskie – bis”, ilustrowane dźwiękowo przez dawną i współczesną muzykę polską, a w obrazie doszedł m.in. Biskupin (piosenkę ze słowami Galla Anonima śpiewał Czesław Niemen). Podczas realizacji filmu „Lotnik skrzydlaty władca świata” pasażerskim „Sienkiewiczem” polska ekipa z Mroczkowskim na czele poleciała do Nowego Jorku z postaciami z sienkiewiczowskich filmów na pokładzie (Wichniarz-Zagłoba, Kalenik-Zbyszko z Bogdańca i in.), a zespół polonijny odtańczył pod Rockefeller Center krakowiaczka. Wydarzenie to spotkało się ze sporym odzewem (łącznie z interwencją policji), a Mr Oczkowskiego (jak nazywano go w NY) uznano*

widocznie za specjalistę od polskich tańców, gdyż rok później (1978) powierzono mu przygotowanie World Polka Festiwal. Znow pojechał z poznańską ekipą do USA, ze specjalnie nakręconym dla Polonii amerykańskiej filmem o Wielkopolsce.

W wielkopolskich plenerach powstało też kilkanaście recitali w reżyserii Stefana Mroczkowskiego. – *Często wracałem do pradoliny Warty pod rogalińskie dęby i do Wielkopolskiego Parku Krajobrazowego w Lednogórze. W Rogalinie nakręciłem recital Urszuli Sipińskiej z wędrującym po łące białym fortepianem i pieśni francuskich impresjonistów w wykonaniu Ewy Łżykowskiej, solistki Teatru Wielkiego.* Była także Eleni nad Jeziorem Góreckim, natomiast recital Kati Kovacs zrealizował w... plenerach kopalni węgla brunatnego, a Zdzisławy Sośnickiej – wśród wielkopolskich pól.

– *Często jako tworzywo telewizyjnego spektaklu wykorzystywałem literaturę piękną, szczególnie poezję klasyków (np. „Pieśni” Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego w wykonaniu Krzysztofa Kolbergera z muzyką Chopina i Wieniawskiego czy „Kwietnik” Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej w interpretacji Marii Robaszkiewicz do muzyki Vivaldiego).* Natomiast w obrazie reżyser chętnie nawiązywał do słynnych mistrzów pędzla, np. widowisko o poezji renesansu pt. „Wenus 1438” – do słynnego obrazu Botticellego „Narodiny Wenus” z tytułowego roku. A w „Galerii Jaśnie Pana” (Kanał 5) impresje taneczne ilustrowały takie słynne dzieła jak: *Tancerki* Edgara Degas, *Thanatos* Jacka Malczewskiego czy *Dama z łasiczką* Leonarda da Vinci. Zatem śmiało można powiedzieć, że programy rozrywkowe firmowane przez Mroczkowskiego miały potężny walor edukacyjny.

Edukowały także o Wielkopolsce, jednak owa krajoznawcza edukacja była raczej „lekka i przyjemna”, często „z przymrużeniem oka”, jak na satyrka przystało. On sam żartuje, że „wylansował” schody na poznańskiej Cytadeli, które – przystrojone lustrami – „zagrały” w kilku jego widowiskach i nawet zostały nazwane w swoim czasie „schodami Mroczkowskiego”. Ma też Mroczkowski swój dąb rogaliński. – *Suchy dąb z rogalińskich łęgów – był „drzewem wisielców” w Westernie, „dębem czarownic” w Interklubie, „świętym drzewem” w pieśniach impresjonistów. ... Kiedy poszedłem na emeryturę i miałem nagrać wspomnienia, decyzja mogła być tylko jedna: Rogalin! Okazało się jednak, że „mój” dąb już wtedy... leżał. Zrealizowaliśmy więc program „na dębie”. Po prostu, co jest rzadkością, przeżyłem swoje drzewo.*

10 maja 2022 roku Stefan Mroczkowski będzie świętować 92. rocznicę urodzin.

Przypisy:

* Wiersz „*Stefek Burczymucha*” Marii Konopnickiej z 1895 roku, ze zbioru „*Szczęśliwy świątek*”, opowiada o chłopcu, który lubił się przechwalać i popisywać swoją rzekomą odwagą. Kiedy jednak pewnego dnia obudziła go mysz, uciekł przerażony sądząc, że to jakaś groźna bestia. A zaczynał się tak: *O większego trudno zucha,/ Jak był Stefek Burczymucha,/ – Ja nikogo się nie boję!/ Choćby niedźwiedź... to dostoję!*

** Jednak z tymi myszami może być coś na rzeczy: *Aż raz usnął gdzieś na sianie.../ Wtem się budzi niespodzianie./ Patrzy, aż tu jakieś zwierzę/ Do śniadania mu się bierze./ (...)* „*Tygrys, tato! Tygrys!*” – krzyczy. (...) *Właśnie porwał mi śniadanie.../ Idzie ojciec, służba cała./ Patrzę... a tu myszka mała/ Polna myszka siedzi sobie/ I ząbkami serek skrobie!...*

*** szantan – «kawiarnia lub restauracja, w której odbywają się występy aktorów, piosenkarzy i tancerzy»

Bibliografia

Pozycje zwarte:

1. KLUB „Od Nowa” 1958-1970 / [red. i oprac. Danuta Książkiewicz-Bartkowiak ; komitet red. Jan Berdyszak, Jacek Juszczyk, Jerzy Nowakowski]. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2011. – 298 s. : il.
Zawiera: „OD NOWA” od nowa, czyli impresja sentymentalna o czasie przeszłym dokonanym z motywem przeboju „Ach, co to był za klub...” takie moje trzy po trzy w trzech odsłonach: o „Żółtodziobie”, Teatrze Trójkątej Sceny i „Modliszce” / Stefan Mroczkowski, s. 77-90
2. KPINKI i docinki : z zapisków o satyrze poznańskiej / Julian Mikołajczak. – Poznań : Wydaw. Poznańskie, 1989. – 210 s. : il.
3. SATYRA polityczna w tygodniku „Kaktus” – praca magisterska napisana pod kierunkiem doc. dr hab. Eugenii Podbierowej / Małgorzata Derwich-Pawela. – Poznań, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Wydział Nauk Społecznych, 1988. – 222 s. + aneksy
Aneks 5. zawiera: Rozmowa z 9 listopada 1987 roku / Stefan Mroczkowski ; rozm. Małgorzata Derwich-Pawela.

Artykuły:

1. ANDRZEJ Niworowski : wspomnienie 1931-2012 / Stefan Mroczkowski. W: *Gazeta Wyborcza*. – 2012 (1 VI).
2. BENEFIS nestora telewizyjnej rozrywki / MAZ. W: *Głos Wielkopolski*. – 2010 (10 V)
3. CV / Stefan Mroczkowski – maszynopis, s. 1-5

4. CZAS pionierski TV Poznań / Stefan Mroczkowski. W: Kronika Miasta Poznania – Odwilż '56. – 2005, nr 3, s. 105-117
5. KOMPROMIS i zrozumienie / Adela i Stefan Mroczkowsky ; rozm. Marek Zaradniak. W: Polska Głos Wielkopolski. – 2010, nr 13, dod. Magazyn Rodzinny, s. 3
6. NOTATKI z pamięci : galeria sławnych średzian / Stefan Mroczkowski. W: Średzki Kwartalnik Kulturalny. – 2006, nr 4, cz. I s. 46-52; nr 5, cz. II s. 49-55, 2007, nr 1, cz. III s. 31-37
7. ROZRYWKA od A do S. Mroczkowskiego / der (Małgorzata Derwich). W: Express Poznański. – 1995 (10 V).
8. STARSI panowie z „Żółtodzioba” / Małgorzata Derwich. W: Gazeta Poznańska. – 1994, nr 7?, s. 8 (13.05.)
9. STARSI panowie trzej z „Żółtodzioba” / Małgorzata Derwich. W: Telewizja Poznań. – 1994.
10. W SUBIEKTYWNYM obiektywie / Stefan Mroczkowski. W: Kronika Miasta Poznania – Telewizja. – 2007, nr 1, s. 217-237
11. WYDZIAŁ Satyry UP Żółtodziób / Ryszard Podlewski. W: Kronika Miasta Poznania – Odwilż '56. – 2005, nr 3, s. 249-256
12. ŻÓŁTODZIÓB – B / Stefan Mroczkowski. W: Kronika Miasta Poznania – Odwilż '56. – 2005, nr 3, s.257-270

Netografia:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Stefan_Mroczkowski
<https://historiamowiona.poznan.pl/artykuly/stefan-mroczkowski-i-historia-jego-zycia/>
<https://www.youtube.com/watch?v=9OUZ5sSD0Tk>
<https://poznan.tvp.pl/38376763/stefan-mroczkowski-od-a-do-z-cz3-04082018>
<https://poznan.tvp.pl/38376763/stefan-mroczkowski-od-a-do-z-cz3-04082018>
<https://poznan.tvp.pl/.../stefan-mroczkowski-od-a-do-z...>
<https://gloswielkopolski.pl/stefan-mroczkowski-telewizyjna-rozrywke-zna-od-a-do-z/ar/3854349>
<https://zlpinfo.eu/czytelnia/ryszard-podlewski.html>
<https://cyryl.poznan.pl/kolekcja/bohema-lat-50-xx-wieku-archiwum-stefanii-danieli-cholewczynskiej-derwich/>
<https://www.facebook.com/andrzej.niczyperowicz>
<https://historiamowiona.poznan.pl/relacje/ryszard-podlewski/>

Piotr Kulka

Dział Animacji Kultury – Zespół Folklorystyczny „Wielkopole”

MIROŚŁAWA TERESA BOBROWSKA
– DAMA WIELKOPOLSKIEJ KULTURY
5. ROCZNICA ŚMIERCI

Mirosława Teresa Bobrowska – ur. 24.01.1932 r. w Ostrówku, zm. 10.04.2017 r. w Puszczykowie – pedagożka, animatorka kultury, folklorystka i etnochoreolożka.

Mirosława T. Bobrowska urodziła się w Ostrówku w powiecie pułtuskim (woj. mazowieckie), w nauczycielskiej rodzinie znanych działaczy kulturalno-oświatowych, Stanisława Deptuły (1906-1996) i Heleny z d. Machnik (1906-2001). Była najstarsza z sześciorga ich dzieci. W 1938 r., mając sześć lat, rozpoczęła naukę w szkole powszechnej w Lubielu, jednak w drugiej klasie edukację przerwał wybuch II wojny światowej. Dalej uczyła się na tajnych kompletach prowadzonych przez rodziców, którzy za pracę edukacyjną oraz pomoc Polakom wysiedlonym z Poznańskiego, prześladowani byli przez władze okupacyjne. W 1945 r., po wyzwoleniu, ukończyła siódmą klasę w szkole podstawowej w Lubielu i wraz z rodzicami i pozostałym rodzeństwem przeniosła się do Zieleni (gm. Trzemeszno, pow. gnieźnieński). We wrześniu 1945 r. rozpoczęła naukę w Państwowym Gimnazjum i Liceum im. Michała Komowskiego w Trzemesznie, w którym cztery lata później uzyskała tzw. małą maturę i przeniosła się do Poznania, aby kontynuować naukę w Liceum Spółdzielczym. Szybko zaaklimatyzowała się w nowych warunkach szkolnych, które cechowała atmosfera rozwiniętej pracy pozalekcyjnej w kierunkach artystycznych. W 1951 r. zdała egzamin maturalny i została przyjęta na studia w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu, w Sekcji Pedagogicznej Planowania i Handlu.

W okresie studiów, zachwycona folklorem tanecznym, zwłaszcza wielkopolskim, ukończyła studium folklorystyczne o specjalizacji tańca ludowego, kurs reżyserski i wyższy kurs teatralno-pedagogiczny dla nauczycieli. Od 1951 r. datuje się początek twórczej działalności Mirosławy Bobrowskiej. Rozpoczęła wtedy pracę jako kierownik świetlicy, prowadząc zajęcia metodyczne ze słuchaczami Wyższego Kursu Techniczno-Pedagogicznego w Poznaniu, a po jego likwidacji podjęła pracę w Technikum Przemysłu Odzieżowego Ministerstwa Przemysłu Lekkiego w Poznaniu na stanowisku nauczyciela przedmiotów ekonomicznych i kierownika zajęć pozalekcyjnych. Tutaj, w latach 1953-1954, zor-

ganizowała międzyszkolny zespół taneczny, który wielokrotnie zdobywał pierwsze miejsca na eliminacjach wojewódzkich oraz dużo wyróżnień, dyplomów i pochwał za pracę kulturalno-edukacyjną. W okresie działalności zespołu Mirosława Bobrowska zbierała tradycyjne stroje ludowe, na wzór których, w ramach prac społecznych, szyto kostiumy dla zespołów artystycznych. Gromadziła również ludowe pieśni, tańce i rekwizyty oraz spisywała dawne zwyczaje i obrzędy, osadzając je subregionalnie.

Od 1953 r. pracowała także w Okręgowym Ośrodku Metodycznym – początkowo jako konsultant do zajęć pozalekcyjnych, a następnie jako przewodnicząca, wizytatorka zespołu na Poznaniu i województwo poznańskie w zakresie tańca ludowego. Jej szeroka działalność obejmowała szkoły, towarzystwa i instytucje kulturalne.

W 1955 r. ukończyła studia, uzyskując tytuł magistra ekonomii. Od tego czasu całkowicie poświęciła się pracy pedagogicznej, głównie w dziedzinie pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej oraz działalności kulturalno-oświatowej. Brała udział w badaniach regionalnych, zapoznając się z folklorem Wielkopolski, Ziemi Lubuskiej i Kujaw, zwłaszcza w zakresie tańca, muzyki, instrumentów, stroju, zwyczajów i obrzędów.

Uczęszczała na kilkuletni, trzystopniowy cykl szkolenia pedagogicznego i artystycznego Centralnego Zarządu Szkolenia Zawodowego, objerając specjalność taniec ludowy.

W tym samym roku powołana została do centralnego kolektywu instruktorów-wychowawców zespołów tanecznych w szkołach zawodowych. Główną działalnością tego towarzystwa, dzięki jej zaangażowaniu w ciągu następnych czterech lat, było intensywne doskonalenie umuzykalniania, kompozycji, technik tanecznych, metodyki pracy itp., zwłaszcza podczas odbywających się dwa razy w roku kursokonferencjach poświęconych folklorowi tanecznemu różnych regionów Polski. Na seminariach tych wykładali bezinteresownie znani eksperci z Poznania i innych ośrodków wojewódzkich. Dało to początek, zorganizowanemu w 1960 r. przy jej udziale, czteroletniemu studium choreograficznemu. Bobrowska była współautorką programu studium, wykładowniczą, a następnie jego kierowniczką. W latach 1964-1966 prowadziła wykłady z tańca ludowego w Państwowej Średniej Szkole Baletowej w Poznaniu.

Równoległe z pracą w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej Mirosława Bobrowska poświęcała wiele czasu wielkopolskim i polskim zespołom folklorystycznym. Jako znawczyni tradycji regionu, pasjonatka tańca i muzyki, *in crudo* konsultowała repertuar, układy choreograficzne, opracowania sceniczne w odniesieniu zarówno do zwyczaju, obrzędu, jak i obyczaju. Tworzyła także znaczące spektakle z udziałem licznych zespołów z Poznania i województwa poznańskiego oraz koncerty niemalże w całej Polsce, m.in. na Kongresie Pedago-

gicznym w Warszawie, festiwalach folklorystycznych (np. w Kielcach) oraz międzynarodowych festiwalach w Katowicach i innych miastach polskich i świata.

Rozległa działalność Mirosławy Bobrowskiej jako animatorki kultury wynikała z jej szerokich zainteresowań, wiedzy, pracowitości, pasji działania, jak również talentu twórczego i umiejętności współpracy z ludźmi i instytucjami. Szczególną uwagę zwracała na kształcenie i doskonalenie kadry nauczycieli i instruktorów zespołów folklorystycznych poprzez organizację kursów kwalifikacyjnych II i III stopnia w Poznaniu, realizowanych wspólnie przez Pałac Kultury (obecnie CK Zamek), kuratorium, a w późniejszych latach przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu. Działania te skupiały się na kulturze narodowej, a w szczególności folklorze jako dziedzictwie kulturowym regionu i narodu.

W 1971 r. Mirosława Bobrowska została powołana do Centralnej Komisji Ekspertów CPARA – Centralnej Poradni Amatorskiego Ruchu Artystycznego i COMUK – Centralnego Ośrodka Metodyki Upowszechniania Kultury. W późniejszych latach została członkinią komisji ekspertów ds. folkloru przy Ministerstwie Kultury i Sztuki oraz ekspertką Międzynarodowej Rady Stowarzyszeń Festiwalu Folklorystycznych i Sztuki Ludowej CIOFF, działającej w ramach statutu UNESCO. Od 1982 do 2010 r. była także członkinią kapituły nagród Oskara Kolberga powołaną przez ministra kultury.

W pracy Bobrowska skupiała się na poszukiwaniu i realizacji nowatorskich form edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży w zakresie programowania i realizacji różnych dziedzin kultury, sztuki i twórczości artystycznej. Współpracowała m.in. z: Filharmonią; Operą Poznańską; Pro Sinfoniką; Pałacem Kultury; Związkiem Literatów; Towarzystwem Miłośników Miasta Poznania; teatrami; muzeami; towarzystwami regionalnymi; wydziałami kultury województwa, powiatu i miasta Poznania oraz twórcami ludowymi. Na przełomie lat 80. i 90. pracowała również w Radzie Naukowej ds. folkloru przy Stowarzyszeniu Twórców Ludowych, działającej pod kierunkiem prof. J. Reinfusa, a następnie prof. J. Stęszewskiego. Przez prawie 70 lat angażowała się w umacnianie i rozwijanie folkloru polskiego, w szczególności wielkopolskiego, uczyła kolejne pokolenia młodzieży autentycznej tradycji kultury: tańca, śpiewu, stroju, zwyczaju i obyczaju. W charakterze ekspertki zapraszano ją do jury krajowych i międzynarodowych przeglądów oraz festiwalu folklorystycznych. Wygłaszała referaty na seminariach, kursach i warsztatach, których tematem była problematyka ruchu artystycznego opartej na tradycjach folklorystycznych, a przede wszystkim ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego.

Mirosława Bobrowska była bardzo szanowaną członkinią wielu krajowych i międzynarodowych rad artystycznych ds. folkloru i działalności zespołów, m.in. Ogólnopolskiego Konkursu Tańca Ludowego w Rzeszowie (impieza przeglą-

dowo-konkursowa, badawcza i dokumentująca folklor w zakresie zwyczaju i obrzędu), udzielała konsultacji i wspierała programowe założenia instytucji oświatowych i kulturowych.

Jest autorką wielu publikacji w czasopismach oświatowych, pedagogicznych i kulturalnych adresowanych do dzieci i młodzieży, programów artystycznych, scenariuszy imprez prezentujących dorobek szkół i placówek kulturalnych oraz zespołów folklorystycznych. Napisała wiele prac o folklorze, wygłaszanych na ogólnopolskich konferencjach oraz krajowych i międzynarodowych seminariach. Tworzyła programy radiowe, telewizyjne oraz filmy o tematyce wielkopolskiego folkloru, m.in. szamotulskiego, biskupiańskiego, zachodniej i środkowej Wielkopolski, a także Pałuk (z filmem z instruktażem wykonawczym) w ramach projektu „Szlakiem Oskara Kolberga”. Jest współautorką publikacji poświęconych folklorowi tanecznemu Wielkopolski.

Mirosława Bobrowska uzyskała szereg nagród i wyróżnień, m.in. dwukrotnie Nagrodę Ministra Kultury i Sztuki, Dyplom Uznania Ministra Oświaty, Srebrny Krzyż Zasługi, Nagrodę im. O. Kolberga „Za zasługi dla kultury ludowej” oraz srebrny medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”.

Wieloletnia praca Mirosławy Bobrowskiej i jej umiłowanie regionalnej i polskiej kultury stały się wzorem do naśladowania i kontynuowania dla wielu pokoleń. Jej osiągnięcia stanowią podstawę do działań instruktorów i choreografów na terenie całego kraju. Poprzez swą wieloletnią pracę badawczą odkryła sekrety tradycji i kultury wielkopolskiej przenoszonych obecnie na sceny przez animatorów i twórców. Pielęgnowała kulturę narodową i regionalną, kształciła i przekazywała historyczne wartości rzeszom młodych ludzi. Jej życie było pełne pasji i troski o kultywowanie i popularyzowanie rodzimych zwyczajów, archaicznych pieśni i tradycyjnych tańców przekazywanych z pokolenia na pokolenie. Było ono wypełnione staraniem o małą ojczyznę, której ofiarowała swój czas i talenty.

Na dorobek Mirosławy Bobrowskiej składają się m.in. publikacje: Laureaci Nagrody im. Oskara Kolberga „Za zasługi dla kultury ludowej” (2004), Laureaci Nagrody im. Oskara Kolberga „Za zasługi dla kultury ludowej” (2005), Wielkopolski folklor taneczny (2005), Wielkopolski folklor taneczny : Ziemia Szamotulska (2007), Folklor taneczny zachodniej Wielkopolski (2014).

Bibliografia

ETNOGRAFIOWIE i ludoznawcy polscy : sylwetki, szkice biograficzne.
T. 5 / pod red. Katarzyny Ceklarz, Anny Spiss i Jana Święcha. – Kraków :

Polskie Towarzystwo Ludoznawcze – Oddział w Krakowie, 2019. – 267 s. : il.
– (Archiwum Etnograficzne ; nr 62)

Hasło: Mirosława Teresa Bobrowska, autorzy: Anna Weronika
Brzezińska, Piotr Kulka, s. 6-8

Netografia:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Miros%C5%82awa_Bobrowska

<https://folklor.pl/aktualnosci/mirosława-bobrowska-nie-zyje/>

<https://prosinfonika.eu/2017/04/13/zmarla-sp-prof-mirosława-bobrowska/>

<https://timenote.info/pl/Mirosława-Bobrowska>

<https://gloswielkopolski.pl/odeszla-profesor-mirosława-bobrowska/ar/11978140>

https://www.nagrodakolberg.pl/laureaci-mirosława_bobrowska

http://czterycztery.pl/programy/wikiwyscig/show.php?strona=Miros%C5%82awa_Bobrowska

<https://www.nekrologi.net/kondolencje/mirosława-bobrowska/50030488>

Izabela Wielicka

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

DROGI, CZYLI PODSTAWA SZYBKIEGO TRANSPORTU

Kiedy już zostanę królem Narnii, pierwszą rzeczą, jaką zrobię, będą porządne drogi – postanowił Edmund – bohater książki C.S. Lewisa „Lew, czarownica i stara szafa”.

Pierwsze szlaki

Drogi są przejawem obecności człowieka. Tam gdzie pojawia się człowiek, tam pojawiają się szlaki komunikacyjne. Droga jest budowlą. To nie tylko trakt, ale i współistniejące z nim obiekty inżynierskie, urządzenia oraz instalacje. Może to być zwykła, nieutwardzona droga gruntowa z przylegającymi do niej rowami, ale także nowoczesna autostrada wyposażona w wiadukty, mosty, tunele i skomplikowane urządzenia inżynieryjne. Pierwsze trakty handlowe, np. bursztynowe szlaki, nie były w zasadzie drogami. Były to ścieżki biegnące najczęściej w dolinach rzek, na terenach przełęczy górskich i omijające mokradła. Wydeptywali je ludzie i towarzyszące im juczne zwierzęta, a o ich stan nikt specjalnie nie dbał.

Wynalazek koła około 3,5 tys. lat p.n.e. w Mezopotamii dał początek pojazdom kołowym i miał ogromny wpływ na rozwój cywilizacji. Dobra infrastruktura drogowa stawała się koniecznością. Pierwsze ślady kamiennej drogi znajdują się na terenie dzisiejszego Iraku. Została ona zbudowana około 4000 lat p.n.e. W tym samym czasie powstała drewniana droga na mokradłach Glastonbury w Wielkiej Brytanii. Z 2575 r. p.n.e. pochodzi dziesięciokilometrowa droga w Egipcie, w oazie Fajum. Starożytni Grecy także budowali drogi. Ich nawierzchnię stanowiły płyty bazaltowe położone na glinianym i żwirowym podłożu. Najlepszymi drogowcami w czasach starożytnych byli jednak Rzymianie. Cieszyli się siecią 400 tys. km dróg, z czego 80 tys. było utwardzonych. Powiedzenie „Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu” znakomicie świadczy o potęgze w zakresie infrastruktury ówczesnego imperium. Najśłynniejszą i najważniejszą z rzymskich dróg była Via Appia, której budowa ruszyła w 312 r. p. n.e. W 47 r., powstała Via Claudia Augusta – droga wiodąca przez Alpy.

W Europie powstawało coraz więcej nowych dróg, a starsze wymagały konserwacji. W średniowieczu drogi znakowano, utwardzano kłodami lub kamieniami, kontrolowano brody rzeczne i wycinano zarośla. Służyły one handlarzom, wojownikom, ale i złodziejom. Wzdłuż dróg zaczęły pojawiać się gościń-

ce, które były przystanią dla podróżnych oraz pierwowzorem współczesnych zajazdów i moteli.

Jedną z ważniejszych postaci w dziejach drogownictwa był, żyjący na przełomie XVIII i XIX wieku, John Loudon McAdam. Szkocki inżynier zalecał, by żwirem zastąpić kamienie, które często pękały na drodze. Jego projekt spowodował rewolucyjny postęp w budownictwie drogowym.

Idea autostrad omijających miasta narodziła się w XIX wieku w Wielkiej Brytanii. Nie zdobyła ona jednak zwolenników. Stawiano bardziej na transport kolejowy. Pierwszą na świecie autostradą publiczną jest wybudowana w 1924 roku włoska droga szybkiego ruchu Autostrada dei Laghi, łącząca Mediolan i Varese.

Polskie drogi

Na ziemiach polskich pierwsze drogi bite powstały w Galicji pod koniec XVIII wieku. Ówczesny projektant dróg, austriacki inżynier Johann Gross opracował nową metodę kładzenia nawierzchni warstwami: piasku, twardych kamieni i szutru. Pierwsze drogi bite w Królestwie Polskim powstały na początku XIX wieku. Ich budowniczym był Polak Franciszek Christiani, który wykorzystywał metodę MacAdama. Zaczęto też zabezpieczać podłoże przed działaniem wody, stosując rowki odwadniające oraz warstwy niewielkich kamieni. Drogi te były mniej kosztowne i szybsze w budowie. Potocznie nazywano je makadamami. Pod nadzorem Christianiego powstało w Królestwie Polskim ponad 2000 km dróg bitych. Pod koniec XIX wieku, wśród materiałów budowlanych, pojawiły się cegły klinkierowe. Układano je głównie na podsypce z piasku lub zaprawie cementowej. Do lat 30. XX wieku powstało około 112 km dróg klinkierowych. Stosowano również nawierzchnie brukowane z kamienia polnego (tzw. bruk z „kocich łbów”), kamienia łamanego lub płytowanego. Z czasem, na skutek stopniowego rozwoju mechanizacji, ruch drogowy był bardziej obciążony. Wymagało to zastosowania solidniejszych materiałów budowlanych, np.: granitu, bazaltu czy porfiru. W 1912 roku, w Krakowie, przeprowadzono testy z zastosowaniem betonu, a ponad 20 lat później powstała droga betonowa. Na uwagę w historii polskiego drogownictwa zasługuje postać inżyniera Władysława Trylińskiego i jego patent – sześciokątna płyta betonowa. Popularna „trylinka” świetnie sprawdzała się w warunkach ciężkiego ruchu.

Później technologie stosowane w drogownictwie zostały wzbogacone przez nawierzchnie bitumiczne. Smoła i asfalt okazały się najlepszą alternatywą na kurz wzniesiany przez coraz liczniejsze na drogach samochody. Pierwszą polską autostradą miała być w założeniu tzw. gierkówka – droga szybkiego ruchu łącząca Warszawę z Katowicami, zbudowana w latach 1972-1976. Inicjato-

rem jej budowy był I sekretarz KC PZPR Edward Gierek. Stała się nią jednak słynna trasa A4. Historia jej budowy sięga lat 30. XX wieku. Miała łączyć Saarbrücken – Karlsruhe – Moguncję – Fuldę – Erfurt – Drezno – Legnicę – Wrocław – Opole – Bytom. A4 jest dziś najdłuższą autostradą w Polsce o długości 667 km. Prowadzi z zachodu na wschód przez południową Polskę. Należy do III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego. Jej budowę zakończono w 2016 roku.

Długość dróg krajowych w Polsce wynosi 19 393 km. Łączna długość dróg szybkiego ruchu to 4624,9 km, w tym: 2871,3 km dróg ekspresowych i 1753,6 km autostrad. Większością dróg w Polsce zarządza Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad.

Infrastruktura drogowa ma istotne znaczenie dla rozwoju państwa. Słaba sieć utrudnia swobodny przepływ ludzi, towarów i usług, a tym samym nie sprzyja inwestycjom. Jej poziom warunkuje więc atrakcyjność gospodarczą regionów oraz komfort życia ich mieszkańców.

Dzień Transportowca i Drogowca

Branża drogownictwa ma swoje święto. Jego początki sięgają czasów międzywojennych. Odbywały się wówczas piknikowe spotkania drogowców i ich rodzin w maju lub lipcu – w terminie zbliżonym do dnia św. Krzysztofa (25 lipca). Po II wojnie światowej spotkaniom tym zaczęły towarzyszyć okolicznościowe akademie, które były jednocześnie kanałem do szerzenia propagandy. Formalnie Dzień Transportowca i Drogowca ustanowiony został 9 stycznia 1964 r. uchwałą Rady Ministrów i Centralnej Rady Związków. Jego obchody przypadają na ostatnią niedzielę kwietnia. Lata PRL-u obfitowały w inwestycje drogowe. Powstawała sieć drogowa łącząca małe miejscowości z większymi ośrodkami. Budowano także nowe, długie trasy. Wraz z rozwojem dróg rozwijał się transport, rosła propaganda sukcesu i zawodowa społeczność. Celebrowanie dni branżowych miało oczywiście charakter polityczny, jak większość uroczystości w tamtym czasie, ale przede wszystkim stwarzało okazję do budowania więzi społecznych. Obecnie Dzień Transportowca i Drogowca obchodzony jest 26 kwietnia.

Poniższe zestawienie bibliograficzne to wybór literatury dotyczącej historii infrastruktury drogowej i drogownictwa w Polsce i na świecie. Bibliografia obejmuje wydawnictwa zwarte z lat 2000-2021, artykuły z lat 2001-2021 oraz netografię.

I. Infrastruktura drogowa

a. Pozycje zwarte

1. BADANIA infrastruktury i środków transportu z uwzględnieniem uwarunkowań prawnych i czynnika ludzkiego / Krzysztof Zboiński redaktor naczelny. – Warszawa : Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, 2019. – 204 s. : il.
2. BUDOWLE urzędzeń technicznych dróg i ulic / Krzysztof Gradkowski. – Warszawa : Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, 2013. – 149 s. : il.
3. BUDOWNICTWO drogowe w zarysie / Anna Sieniawska-Kuras. – Krośno : Wydawnictwo i Handel Książkami „KaBe”, 2016. – 444 s. : il.
4. INFRASTRUKTURA transportu : Europa, Polska : teoria i praktyka / Krystyna Wojewódzka-Król, Ryszard Rolbiecki. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2018. – 454 s.
5. INFRASTRUKTURA transportu samochodowego / Kazimierz Towpik, Andrzej Gołaszewski, Jacek Kukułski. – Warszawa : Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, 2013. – 174 s. : il.
6. INWESTYCJE drogowe w świetle działalności przedsiębiorstw transportu drogowego towarów / [aut.: Marcin Światała, Agnieszka Łukasiewicz, Monika Kowalska-Sudyka]. – Warszawa : Instytut Badawczy Dróg i Mostów, 2020. – 108 s. : il.
7. INWESTYCJE w drogownictwie – przygotowanie, realizacja i nadzór / [red. nacz. z. Jolanta Żurowska]. – Kraków : b.w., 2007. – 316 s. – (Zeszyty Naukowo-Techniczne Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Komunikacji Rzeczypospolitej Polskiej, Oddział w Krakowie. Materiały Konferencyjne 79)
8. INŻYNIERIA eksploatacji infrastruktury drogowej w sytuacjach kryzysowych : zadania, technologie, wspomaganie / [zespół aut. Roman Marcinkowski] ; Wojskowa Akademia Techniczna, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad. – Warszawa : Towarzystwo Wiedzy Obronnej, Drukarnia „Kontrast”, 2009. – 404 s. : il.
9. NAUKI społeczno-ekonomiczne : nieprzetarte ścieżki czy utarte szlaki? / red. nauk. Jan Misiuna, Małgorzata Dworakowska, Roman Wosiek. – Warszawa : Szkoła Główna Handlowa – Oficyna Wydawnicza, 2018. – 262 s.
Zawiera: Infrastruktura drogowa jako element polityki spójności na przykładzie dróg lokalnych na Mazowszu / Małgorzata Nowak, s. 161-179
10. NOWOCZESNE technologie w projektowaniu, budowie i eksploatacji infrastruktury drogowej miast, metropolii i regionów – NOVDROG'20 /

[red. nac. Jolanta Żurowska]. – Kraków : Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Komunikacji Rzeczpospolitej Polskiej. Oddział w Krakowie, 2020. – 244 s. : il. – (Zeszyty Naukowo-Techniczne Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Komunikacji Rzeczpospolitej Polskiej. Oddział w Krakowie. Materiały nr 1/2020)

11. PROAKTYWNA strategia zarządzania elementami infrastruktury drogowej / [Adam Zofka]. – Warszawa : Instytut Badawczy Dróg i Mostów, 2019. – 208 s. : il. – (Studia i Materiały / Instytut Badawczy Dróg i Mostów, z. 82)
12. PROBLEMATYKA bezpieczeństwa w inżynierii ruchu drogowego i wybranych systemach logistycznych / pod red. Barbary Miłaszewicz. – Opole : Politechnika Opolska. Oficyna Wydawnicza, 2019. – 132 s. : il.
13. PROJEKTOWANIE i budowa dróg i szlaków rowerowych / [monografię oprac. zespół pod kier. Barbary Rymczy ; aut.: Wojciech Bańkowski, Danuta Bełłacz, Przemysław Kamiński, Leszek Kornalewski, Cezary Kraśzewski, Jacek Krzysztofowicz, Jacek Malasek, Barbara Rymcza]. – Warszawa : Instytut Badawczy Dróg i Mostów. Branżowy Ośrodek Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej Drogownictwa, 2014. – 154 s. : il.
14. ROZWÓJ przestrzenny sieci autostrad na świecie / Stanisław M. Koziański. – Opole : Wydaw. UO, 2005. – 312 s. : il.
15. STAŁE urządzenia techniczne dróg : materiały do wykładów i ćwiczeń / Krzysztof Gradkowski. – Warszawa : Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, 2010. – 94 s. : il.
16. TYSIĄCLETNIE szlaki / Michel Mollat Du Jourdin, Jehin [!] Desange [!] ; przeł. Joanna Prądyńska. – Warszawa : „Volumen” : „Bellona”, 2000. – 186 s.
17. WARUNKI gruntowe a projektowanie oraz budowa dróg i mostów : budownictwo drogowe : praca zbiorowa / [redakcja Joanna Glapińska-Goj]. – Katowice : Elamed Media Group, 2020. – 208 s.
18. WIADUKTY nad autostradami : wybrane zagadnienia kształtowania konstrukcyjnego i estetycznego / Grażyna Łagoda. – Warszawa : Oficyna Wydawnicza PW, 2001. – 197 s.: il. – (Prace Naukowe / Politechnika Warszawska. Budownictwo ; z. 137)
19. ZAGADNIENIA utrzymania i modernizacji dróg i ulic : praca zbiorowa / pod redakcją Bogdana Stypułkowskiego. – Warszawa : Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, 2000. – 213 s.

b. Artykuły

1. AFRYKA Wschodnia w poszukiwaniu rogu obfitości / Tristan Coloma. W: *Monde Diplomatique*. – 2013, nr 6, s. 30-33

2. AUTOSTRADA Pekin-Warszawa : chiński interes / Anna Mackiewicz. W: Tygodnik Powszechny. – 2011, nr 26, s. 14
3. AUTOSTRADY Atahualpy. W: Nowe Forum. – 2015, nr 5, s. 70-75
4. DROGA kołymska / Karol Fryta. W: Tygodnik Powszechny. – 2019, nr 47, s. 42-47
5. MISTYKA amerykańskich autostrad / Marcin Szoska. W: Autoportret. – 2014, nr 2, s. 30-35
6. NOWE szlaki drogowe Inflanty – Europa / Roman Sidorkiewicz. W: Świat Inflant. – 2016, nr 6, s. 5
7. OCHRONA dróg publicznych przez urzędników rzymskich / Renata Kamińska. W: Zeszyty Prawnicze. – 2008, z. 2, s. 75-96
8. ROZWÓJ transportu drogowego w państwach położonych wzdłuż międzynarodowej trasy Via Carpatia / Tadeusz Truskolaski (Wydział Ekonomii i Zarządzania. Uniwersytet w Białymstoku), Łukasz Bugowski (Wydział Ekonomii i Zarządzania. Uniwersytet w Białymstoku). W: Optimum. – 2018, nr 3, s. 265-280
9. VIA Appia : najstarsza z rzymskich dróg / Gabriela Fesnak. W: Mówią Wieki. – 2016, nr 5, s. 42-46

II. Infrastruktura drogowa w Polsce

a. Pozycje zwarte

1. ANALIZA wpływu zbudowanej infrastruktury drogowej na poziom aktywności ekonomicznej w otaczających jednostkach terytorialnych / Ministerstwo Rozwoju i Inwestycji. – Warszawa : Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, 2017. – 217 s.
2. AUTOSTRADA – środowisko przyrodnicze : studium konfliktów przestrzennych na przykładzie opolskiego odcinka autostrady A-4 / Krzysztof Badora. – Opole : Wydaw. UO, 2004. – 178 s. : il.
3. AUTOSTRADY i materiały do ich budowy / Tadeusz Chrzan. – Wrocław : Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, 2000. – 186 s. : il.
4. AUTOSTRADY w Polsce, czyli drogi przez mękę / Janusz Kaliński. – Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy, 2011. – 89 s. : il.
5. BOJKOWSZCZYŻNA Zachodnia : wczoraj, dziś i jutro. T. 1 / red. Jacek Wolski. – Warszawa : Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego. Polska Akademia Nauk, 2016. – 803 s. : il.

Zawiera: Komunikacja i transport w późnym średniowieczu i czasach nowożytnych / Jacek Wolski, s. 715-754

6. DROGI Lubelszczyzny : odkrycia i badania archeologiczne : praca zbiorowa / pod red. Ewy Banasiewicz-Szykuły ; Lubelski Wojewódzki Konserwator Zabytków. Lublin : Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, 2016. – 320 s. : il.
Zawiera: Szlaki komunikacyjne i handlowe w okresie średniowiecza i nowożytności na obszarze współczesnej Lubelszczyzny / Jacek Tkaczyk, s. 25-36
7. GALICYJSKIE drogi i bezdroża : studium infrastruktury, organizacji i kultury podróżowania : praca zbiorowa / pod red. Zdzisława Budzyńskiego i Jolanty Kamińskiej-Kwak. – Przemyśl : Przemyskie Centrum Kultury i Nauki Zamek ; Rzeszów : Instytut Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2016. – 232 s. : il.
Zawiera: Infrastruktura drogowa w powojennym Przemyślu (1944-1950) / Wojciech Łuczyk, s. 113-129
8. INFRASTRUKTURA w rozwoju regionalnym i lokalnym : wybrane problemy / red. nauk. Tadeusz Kudłacz, Artur Hołuj. – Warszawa : CeDeWu, 244 s. : il.
Zawiera: Infrastruktura drogowa w rozwoju obszarów miejskich / Anna Harańczyk, s. 33-45
9. INWESTYCJE drogowe w świetle działalności przedsiębiorstw transportu drogowego towarów / [aut. Marcin Światała, Agnieszka Łukasiewicz, Monika Kowalska-Sudyka]. – Warszawa : Instytut Badawczy Dróg i Mostów, 2020. – 108 s. : il. – (Studia i Materiały – Instytut Badawczy Dróg i Mostów; z. 90)
10. KSZTAŁTOWANIE sieci dróg na obszarach wiejskich w Polsce w aspekcie zasad zrównoważonego rozwoju / Wioleta Krupowicz, Katarzyna Sobolewska-Mikulska. – Warszawa : Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, 2019. – 142 s. : il.
11. MODELWANIE związków między cechami drogi a zagrożeniami w ruchu na drogach zamiejskich / Marzena Nowakowska. – Warszawa : Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, 2013. – 335 s. : il. – (Prace Naukowe / Politechnika Warszawska. Transport ; z. 88)
12. OGLĄDAMY wielkie zmiany : projekty zrealizowane dzięki Funduszom Europejskim / PARP Grupa PFR. – Warszawa : Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości : współpraca z Departamentem Komunikacji i Marketingu PARP, 2021. – 186 s. : il.
13. OŚWIĘCIM miasto pogranicza. T. 1 / red. nauk. Bożena Czwojdrak, Kazimierz Miroszewski, Piotr Węcowski. – Warszawa : Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2018. – 457 s.

Bibliografia s. 416-431.

Zawiera:

Sieć drożna ziemi oświęcimskiej od połowy XVI wieku / Piotr Węcowski, s. 31-39

Sieć drożna ziemi oświęcimskiej w latach 1564-1772 / Marek Ferenc, s. 40-46

Sieć drożna ziemi oświęcimskiej w XIX i XX wieku / Dominika Rychel-Mantur, Kazimierz Miroszewski, s. 47-53

14. PAŃSTWO w praktyce : style działania / red. nauk. Jacek Raciborski. – Kraków : Zakład Wydawniczy „Nomos”, 2017. – 479 s. : il.

Zawiera: Jak państwo buduje autostrady? / Jacek Raciborski, Jerzy Bartkowski, Łukasz Błoński, s. 251-270

15. POLSKA administracja drogowa i kongresy drogowe w latach 1918-1939 / [autor monografii: Marek Mistewicz]. – Warszawa : Instytut Badawczy Dróg i Mostów, 2020. – 271 s. : il.

16. POLSKA myśl techniczna XIX i początków XX stulecia w kraju i na świecie : inżynierowie dróg i mostów / Stanisław Łaniec ; Uniwersytet Warmińsko-Mazurski. Katedra Literatury Współczesnej i Dziennikarstwa. – Olsztyn : UWM, 2004. – 72 s.

17. PROJEKTOWANIE i budowa dróg i szlaków rowerowych / [monografię oprac. zespół pod kier. Barbary Rymszy ; aut. Wojciech Bańkowski, Danuta Beblacz, Przemysław Kamiński, Leszek Kornalewski, Cezary Kraszewski, Jacek Krzysztofowicz, Jacek Malasek, Barbara Rymsza]. – Warszawa : Instytut Badawczy Dróg i Mostów. Branżowy Ośrodek Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej Drogownictwa, 2014. – 154 s. : il.

18. ROZWÓJ infrastruktury transportowej w kraju szansą dla regionów. – Kielce : Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Komunikacji, 2007. – 103 s. : il.

19. WPŁYW autostrady Warszawa – Berlin na rozwój turystyki w regionie / Grzegorz Gołembski red. nauk. – Sulechów : Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, 2011. – 170 s. : il.

20. WPŁYW drogowych korytarzy transportowych na przekształcenia małych i średnich miast w Polsce południowej / Rafał Blazy, Jakub Błachut, Anna Ziobro. – Kraków : Wydawnictwo PK, 2019. – 146 s. : il.

21. WYBRANE aspekty z dziejów Polski w XX wieku / red. Magdalena Śliwa, Aleksandra Surma. – Lublin : Wydawnictwo Naukowe Tygiel, 2019, 285 s. : il.

Zawiera: Trasa szybkiego ruchu Warszawa-Katowice jako sztandary projekt drogownictwa PRL / Piotr Ciach, s. 184-193

22. WYBRANE zagadnienia z dziejów Kalwarii Zebrzydowskiej : na 400-lecie pierwszej lokacji Kalwarii Zebrzydowskiej (1617-2017) : praca zbiorowa / pod red. nauk. Andrzeja Nowakowskiego. – Kraków : Wydawnictwo 3kolory, 2017. – 328 s. : il.

Zawiera: Rozwój układu komunikacyjnego na obszarze Kalwarii Zebrzydowskiej / Andrzej Nowakowski, s. 109-135

23. ZARZĄDZANIE logistyką w Królestwie Polskim ery konstytucyjnej i paskiewiczowskiej : infrastruktura przydrożna / Marek Rutkowski. – Białystok : Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej, 2015. – 134 s. : il. – (Rozprawy Naukowe – Politechnika Białostocka ; nr 273)

b. Artykuły

1. 200 LAT polskich drogowców / Paweł Puzio. W: Dziennik Wschodni. – 2019, nr 13, dod. „Magazyn”, s. 9
2. ASFALTEM dużo szybciej niż po torach / Konrad Majszyk, Jakub Kapiszewski. – W: Dziennik Gazeta Prawna. – 2014, nr 127, s. A7
3. AUTOSTRADA A2 czyli polska modernizacja bez modernizmu / Waldemar Kuligowski. W: Monde Diplomatique. – 2015, nr 11, s. 30-32
4. AUTOSTRADY i porty lotnicze w kształtowaniu przestrzeni miejskiej i podmiejskiej / Piotr Trzepacz. W: Studia Miejskie. – 2010, t. 2, s. 153-165
5. BRUKOWANIE Olkusza w latach 1825-1861 / Lech Frączek. W: Ilcusi ana. – 2017, nr 2, s. 85-97
6. BUDOWA dróg a ochrona środowiska w warunkach integracji gospodarczej / Małgorzata Dominiak. W: Zeszyty Naukowe / Warszawska Wyższa Szkoła Ekonomiczna im. Edwarda Wiśniewskiego. – 2005, nr 35, s. 48-70
7. BUDOWA dróg krajowych w polskich województwach jako uwarunkowanie zarządzania rozwojem regionalnym / Paweł Mickiewicz. W: Współczesne Zarządzanie : WZ. – 2011, [nr] 1, s. 42-51
8. BUDOWA dróg taniej / Katarzyna Kapczyńska. W: Puls Biznesu (Wyd. zasadnicze). – 2021, nr 48, s. 2
9. CECHY regionalne a rozwój krajowej infrastruktury drogowej na przykładzie autostrady A4 / Karolina Chrabąszcz ; Katedra Nieruchomości i Ubezpieczeń. Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie. W: Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie. – 2012, nr 1, s. 39-47
10. DROGI i mosty Królestwa Polskiego w początkach okresu paskiewiczowskiego / Marek Rutkowski. W: Zeszyty Naukowe WSZiP im. Bogdana Jańskiego. – 2001, nr 8, s. 65-86

11. INFRASTRUKTURA drogowa / Krystyna Dziworska, Lucjan Czechowski, Anna Górczyńska. W: *Prace i Materiały Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego*. – 2004, z. 1, s. 41-53
12. INFRASTRUKTURA drogowa w województwie pomorskim / Anna Górczyńska, Karolina Krawczyk ; Katedra Inwestycji i Nieruchomości. Wydział Zarządzania. Uniwersytet Gdański. W: *Zarządzanie i Finanse*. – 2014, nr 4, s. 167-193
13. INŻYNIER Kajetan Mościcki (1855–1933) i jego działalność na rzecz budowy ulic i mostów Warszawy. W: *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki*. – 2020, t. 65, nr 1, s. 9-36
14. KAMIENÍ milowy spod Gliwic / Jan Woźniak. W: *Rocznik Muzeum w Gliwicach*. – 2010, t. 22, s. 153-165
15. KIERUNKI rozwoju infrastruktury drogowej w Polsce / Tomasz Kwarciniński. W: *Zeszyty Naukowe – Uniwersytet Szczeciński. Ekonomiczne Problemy Usług*. – 2007, nr 9, s. 171-181
16. KRAJOWE autostrady staną się dobrem luksusowym / Tomasz Źółciak. W: *Dziennik Gazeta Prawna*. – 2016, nr 2, s. A6-A7
17. KULTOWA autostrada / Paweł Rożyński. W: *Rzeczpospolita (Wyd. zasadnicze)*. – 2012, nr 128, s. P8-P9
18. PROBLEMATYKA rozwoju infrastruktury transportowej w Polsce w przewozach samochodowych / Paweł Romanow. W: *Zeszyty Naukowe – Uniwersytet Szczeciński. Ekonomiczne Problemy Usług*. – 2008, nr 32, s. 443-456
19. ROZWÓJ infrastruktury drogowej, tramwajowej i kolejowej w Bytomiu / Helena Jadwiszczok-Molencka, Jacek Molencki. – 2018. W: *Wiadomości Konserwatorskie Województwa Śląskiego*. – 2018, t. 10, s. 235-264
20. ROZWÓJ sieci dróg kołowych w Królestwie Polskim w latach 1815-1918 / Rafał Kowalczyk. W: *Przegląd Nauk Historycznych*. – 2004, nr 1, s. 63-85
21. SEKTOR: Infrastruktura drogowa. W: *Euro Ekspert*. – 2011, nr 2, s. 14, 16
22. TRASA Nowe Zawady / Stanisław Głowacki. W: *Kronika Miasta Poznania*. – 2002, nr 2, s. 370-379
23. WIELKIE tajemnice Autostrady Sudeckiej : miała służyć wojnie? / Damian Bednarz. W: *Polska (Metropolia Warszawska, wyd. zasadnicze)*. – 2019, nr 6, s. 29
24. ZYSKOWNE autostrady / Katarzyna Kapczyńska. W: *Puls Biznesu (Wyd. zasadnicze)*. – 2018, nr 158, s. 6

c. Netografia

- <https://conadrogach.pl/informacje/historia-drog-krajowych-polski-jak-powstawaly-od-szlakow-do-autostrad.html>
- <https://geekweek.interia.pl/historia/news-historia-drog-od-zakurzonych-traktow-do-a1,nld,451507>
- <https://wydarzenia.interia.pl/raporty/raport-polskiedrogi/informacje/news-historia-polskiego-drogownictwa-od-wielkiej-ruiny-do-sieci-a,nld,1939322>
- <https://www.archiwum.gddkia.gov.pl/pl/a/38754/Dzien-Transportowca-i-Drogowca>
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Autostrady_i_drogi_ekspresowe_w_Polsce
- <https://www.youtube.com/watch?v=l6PKTgNyPY4> (video)
- <http://kwartalnik.csp.edu.pl/kp/archiwum-1/2019/1-22019/4268,Historia-oznaczen-drog-i-ruchu.html>
- <https://yadda.icm.edu.pl/baztech/element/bwmeta1.element.baztech-article-BAT1-0038-0101>
- <http://www.zd-sepolno.lo.pl/history.html>
- https://www.km.com.pl/upload_pdf/Autostrady.pdf
- <https://r.uek.krakow.pl/bitstream/123456789/701/1/150328729.pdf>
- <https://www.auto-swiat.pl/wiadomosci/aktualnosci/10-najpiekniejszych-i-najbardziej-emocjonujacych-drog-na-swiecie/59rss4j>
- <https://www.national-geographic.pl/traveler/artukul/tak-wygladaja-najniebezpieczniejsze-drogi-swiata>

BIBLIOGRAFIE OSOBOWE

Jan Szczepanik
150. rocznica urodzin

Jan Szczepanik – ur. 13.06.1872 r., zm. 18.04.1926 r. – polski wynalazca i konstruktor, autor ponad 50. wynalazków i około 100. patentów technicznych m.in. z dziedziny tkactwa, fotografii barwnej czy telewizji.

Jan Szczepanik urodził się w Rudnikach k. Mościsk. Był nieślubnym synem Marianny, córki rolników. Jako dziecko krótko przebywał z matką. Wychowywaniem małego chłopca zajęła się zamieszkała w Krośnie rodzina matki, Salomea i Wawrzyniec Gradowiczowie. W tym mieście rozpoczął edukację w szkole ludowej, naukę kontynuował w najbliższym gimnazjum w Jaśle. Z powodu trudności z greką i łaciną po trzech latach opuścił szkołę i przeniósł się do Krakowa. Tam ukończył seminarium nauczycielskie (1891). Rok później zdał maturę. Do 1896 roku pracował jako wiejski nauczyciel w okolicach Krosna i Krakowa. Swoją pasję do techniki przekazywał uczniom, ale z uwagi na niekonwencjonalny sposób bycia (nagle opuszczanie zajęć dla zrobienia notatek z pomysłów) w gronie pedagogicznym uchodził za nieszkodliwego wariata. W 1895 roku przeniósł się do Korczyny, gdzie miał okazję zapoznać się z ciężką pracą tkaczy. Wówczas zaczął myśleć nad udoskonaleniem produkcji tkanin. By zrealizować swoje pomysły porzucił zawód nauczyciela (1896), przeprowadził się do Krakowa i rozpoczął pracę w „Magazynie aparatów fotograficznych” Ludwika Kleinberga. Tam poznał technologię oraz konstrukcję aparatów i przyborów fotograficznych, co stało się inspiracją dla jego wynalazków. By poszerzyć swoją wiedzę o tkactwie zatrudnił się też w sklepie Stowarzyszenia Tkaczy. Interesowało go połączenie fotografii i barwnego tkactwa. Dzięki tak zdobytej wiedzy opracował prototyp maszyny tkackiej wytwarzającej wzorzyste kilimy na podstawie fotografii. Kleinberg dostrzegł talent swojego pracownika. Sfinansował pierwszy patent Szczepanika (wykonywanie patronów-szablonów do maszyn żakardowych metodą fotograficzną); w Wiedniu założył „Societe Inventios Jan Szczepanik et Cie” (1898), towarzystwo zajmujące się wdrażaniem wynalazków Szczepanika.

W 1898 roku konstruktor zamieszkał w Wiedniu, gdzie prowadził badania w dziedzinie optyki, mechaniki precyzyjnej, elektrotechniki i chemii, budował modele urządzeń i wdrażał swoje pomysły. W tym okresie zorganizował kilka fabryk gobelinów (m.in. w Krakowie, Brukseli, Roubaix i Barmen). Wielką popularność przyniosło mu wykonanie gobelinu cesarza Franciszka Józefa „Apoteoza”, z okazji 50-lecia panowania, i podarowanie go władcy. Pomimo sławy został

powołany do armii austro-węgierskiej (1900). Służbę wojskową odbywał w Przemysłu (1900-1902), gdzie poznał przyszłą żonę, córkę powiatowego lekarza Zygmunta Dzikowskiego. W latach 1902-1906 małżonkowie przebywali głównie w Wiedniu.

Światowy rozgłos przyniosła mu również tkanina kuloodporna (wykorzystywana w kamizelkach) powstała z udoskonalenia wynalazku (1897) polskiego zakonnika Kazimierza Żeglenia. Obicie nią karety uratowało życie hiszpańskiego króla Alfonsa XIII z krwawego zamachu. Na rynku amerykańskim wynalazki Szczepanika spopularyzował pisarz Mark Twain, szczególnie zachwycony możliwością przesyłania obrazu na odległość.

W 1906 roku rodzina Szczepaników przeniosła się do Tarnowa. Stąd wynalazca często wyjeżdżał do Berlina, Drezna, Paryża i Wiednia. Tam poszukiwał literatury oraz technicznych nowinek. W Dreźnie założył (1907) laboratorium do badań fotografii barwnej, później przeniesione do Berlina. W 1914 roku wraz z rodziną udał się na krótko do Wiednia. Po ustaniu działań wojennych (1914-1918) większość czasu spędzał w Berlinie, tam podupadł na zdrowiu. Dzień przed śmiercią znalazł się ponownie w Tarnowie, gdzie zmarł.

Wynalazki Szczepanika obejmują wiele dziedzin. Zawsze pamiętał o ludziach, wśród których się wychował i wzrastał. Starał się ułatwiać im życie, a ciężką pracę czynić lżejszą. Uzyskał prawie 100 patentów austriackich, niemieckich, brytyjskich, amerykańskich i polskich (ostatnie od 1920 r.).

Najważniejsze wynalazki Jana Szczepanika to:

- wykonywanie patronów (szablonów) do maszyn żakardowych metodą fotograficzną, co stało się podstawą do zautomatyzowania procesu tkania wielobarwnych gobelinów na krosnach Jacquarda na podstawie rysunku lub obrazu,
- telektroskop (1897 – przekazywanie na odległość kolorowego obrazu i dźwięku),
- fotosculptor (1899 – urządzenie do kopiowania obiektów 3D),
- metoda samoczynnego przygotowania rudy (1900),
- maszyna do pisania dla ociemniałych (1901),
- Caloridul (1901 – samoczynny regulator ciągu kominowego),
- tkanina kuloodporna (1901 – modyfikacja),
- elektryczny karabin automatyczny (1902),
- telegraf bez drutu (1903),
- opracowanie techniki kolorowego filmu małobrazkowego (1902),
- zapisywanie dźwięku na taśmie filmowej (1914).

a. Pozycje zwarte

1. CZAS zatrzymany w słowie : dziedzictwo Jana Szczepanika / praca pod red. Mieczysława Czosnyki ; [aut. tekstu Mieczysław Czosnyka]. – Tarnów : Fundacja im. Jana Szczepanika, 2014. – 79 s. : il. – (Biblioteka Fundacji im. Jana Szczepanika ; nr 6)
2. GENIALNE urodziny : jubileusz 140-lecia urodzin Jana Szczepanika : Tarnów gra ze Szczepanikiem / praca pod red. Mieczysława Czosnyki ; [aut. tekstów Mieczysław Czosnyka i in.]. – Tarnów : Fundacja im. Jana Szczepanika, 2012. – 171 s. : il. – (Biblioteka Fundacji im. Jana Szczepanika ; nr 4)
Bibliografia przy niektórych pracach.
3. GENIUSZ Jana Szczepanika dawniej i dziś / praca pod red. Mieczysława Czosnyki ; [autorzy tekstów Sebastian Bielecki, Mieczysław Czosnyka, Patrycjusz Gąsior, Wiesław Juda, Maciej Korzec, Jakub Sobota, Sławomir Sus, Joanna Stypułkowska, Katarzyna Ukleja]. – Tarnów : Fundacja im. Jana Szczepanika, 2018. – 72 s. : il. – (Biblioteka Fundacji im. Jana Szczepanika ; nr 10)
Bibliografia, netografia przy niektórych pracach.
4. JAN Szczepanik ambasadorem Tarnowa / [tekst Mieczysław Czosnyka]. – Tarnów : Fundacja im. Jana Szczepanika, 2010. – 35 s. : il. + 1 dysk optyczny (CD-ROM).
Bibliografia. s. 28.
5. KRÓLEWSKI dar : co Polska i Polacy dali światu : wynalazcy, odkrywcy, badacze / Teresa Kowalik, Przemysław Słowiński. – Warszawa : Zona Zero, 2020. – 590 s. : il.
Bibliografia s. 582-590.
6. OBRAZY i barwy : o wynalazkach i życiu Jana Szczepanika / Anna Pragłowska. – Tarnów : S-CAN Wydawnictwo, 2012. – 188 s. : il.
7. POLSCY wynalazcy / Sławomir Łotysz. – Bielsko-Biała : Wydawnictwo Dragon, 2019. – 63 s. : il.
8. POLSKIE wynalazki i zdobycze techniki XX i XXI wieku / [tekst: Jarosław Górski]. – Konin ; [Żychlin] : Horyzonty, 2020. – 79 s. : il.
9. ŚWIAT wynalazków Jana Szczepanika / Jan Tulik. – Krosno : Muzeum Rzemiosła, 1995. – 24 s. : il. – (Biblioteka Krośnieńska. Biografie ; z. 6)
Bibliografia. s. 24.
10. ZAPOMNIANY wynalazca : o Janie Szczepaniku / Anna Pragłowska. – Tarnów : [b. w.], 2002. – 144 s. : il.
Bibliografia. s. 144.

b. Artykuły

1. GALICYJSKI Edison / Leszek Masierak. W: Tygodnik Solidarność. – 2018, nr 8, s. 56-58
2. HISTORIA sporu o pewien wynalazek: Jan Szczepanik, Kazimierz Żegleń i kamizelka kuloodporna / Sławomir Łotysz. W: *Analecta : studia i materiały z dziejów nauki.* – 2009, z. 1/2, s. 349-366
3. ICH życiorysy wpisały się w dzieje Jasła / Jakub Hap. W: *Rocznik Jasielski.* – 2017, t. 8, s. 95-102
4. IGRASZKI ze światłem / Wojciech Łada. W: *Sięci.* – 2018, nr 32, dod. Polacy, Którzy Zmienili Świat odc. 6, *Wizjonerzy i Praktycy*, s. 4-8
5. JAN Szczepanik (1872-1926) : ambasador miasta Tarnowa / Mieczysław Czosnyka. W: *Szkice Tarnowskie.* – 2010, nr 2, s. 70-74
6. JAN Szczepanik – geniusz z Galicji / Hubert Kozieł. W: *Rzeczpospolita (Wyd. zasadnicze).* – 2020, nr 144, s. A18
7. JAN Szczepanik – Polski Edison / Zdzisław Janik. W: *Studia i Materiały Muzealne.* – 1998, t. 7, s. 81-92
8. JAN Szczepanik – polski Edison / Anna Pragłowska. W: *Mówią Wieki.* – 2006, nr 06, s. 25-29
9. JAN Szczepanik – „polski Edison” / Piotr Czartoryski-Sziler. – (Wielcy zapomniani). W: *Nasz Dziennik (Wyd. 3).* – 2006, nr 84, s. 21
10. MYŚLENIE o telewizji / Jerzy Jasiuk. – (Swego nie znacie ; cz. 41). W: *Przegląd Techniczny.* – 2002, nr 41, s. 18
11. PIONIER barwnego filmu / Jerzy Jasiuk. – (Swego nie znacie ; cz. 9). W: *Przegląd Techniczny.* – 1999, nr 37, s. 14
12. POLAK, który ubarwił świat i ocalił króla / Jarosław Mańka. – (Polscy geniusze, wynalazcy i wizjonerzy). W: *Forum polskiej gospodarki.* – 2022, nr 5, s. 50-52, 54-55
13. POLSKI Edison, czyli Jan Szczepanik / Zuzanna Wierus. W: *Polska (Metropolia Warszawska, wyd. zasadnicze).* – 2018, nr 71, s. 26-27
14. POLSKI Edison : Jan Szczepanik / J. Polonus. W: *Źródło.* – 2016, nr 16, s. 22
15. POLSKI Edison : Jan Szczepanik, prekursor eksperymentów z telewizją / Zuzanna Wierus. W: *Polska (Metropolia Warszawska, wyd. zasadnicze).* – 2019, nr 32, s. 31
16. POLSKI Edison zadziwia Amerykanów czyli Telewizja z lamusa / Agnieszka Haska, Jery Stachowicz. W: *Nowa Fantastyka.* – 2019, nr 5, s. 65-66
17. POLSKI wynalazek wszechczasów : spór o autorstwo / Sławomir Łotysz. W: *Przegląd Historyczny.* – 2013, t. 104, z. 2, s. 257-271

Wynalazcy kamizelki kuloodpornej.

18. ŚWIATŁO kręci światem : Ziemia to za mało ; Radio w plecaku. W: *Sieci*. – 2020, nr 49, dod. Sławni Polacy, Którzy Zmienili Świat, s. 1-4
19. TARNOWSKI pomysłodawca telewizji / Witold Iwańczak. W: *Niedziela* (Wyd. zasadnicze). – 2012, nr 24, s. 20-21
20. TELESKOP Szczepanika / Krzysztof Dąbrowski. W: *Analecta : studia i materiały z dziejów nauki*. – 2014, z. 1, s. 123-162
Bibliografia.
21. TELEWIZJA końca XIX wieku / Krzysztof Dąbrowski. W: *Analecta : studia i materiały z dziejów nauki*. – 2016, z. 2, s. 129-138
Bibliografia, netografia s. 137-138.

c. Netografia

- https://pl.wikipedia.org/wiki/Jan_Szczepanik
- <https://muzeum.tarnow.pl/wirtualna-czytelnia/jan-szczepanik/>
- <https://www.rp.pl/historia/art8805701-jan-szczepanik-polski-edison>
- <https://kronikidziejow.pl/porady/jan-szczepanik-czyli-polski-edison-wykształcenie-przełomowe-wynalazki/>
- <https://jpilsudski.org/artykuly-personalia-biogramy/indywidualnosci-epoki/item/1707-jan-szczepanik-polski-edison>
- <https://wynalazki.andrej.edu.pl/index.php/wynalazcy/58-s/1020-szczepanik>
- <https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/864715,Jan-Szczepanik-Edison-z-Tarnowa>
- <https://ecn.kielce.pl/index.php/pl/oferta/ecn-on-line/polscy-wynalazcy-i-ich-odkrycia/polscy-wynalazcy-i-ich-odkrycia-jan-szczepanik/>
- <https://geekweek.interia.pl/raporty/raport-nieznani-pionierzy/artykuly/news-jan-szczepanik-polski-leonardo-da-vinci,nld,5797760>
- <https://strefa-zakupowa.pl/blog/ludzie/31551-jan-szczepanik-zapomniany-geniusz/>
- <https://dorzeczy.pl/historia/196079/jan-szczepanik-genialny-wynalazca-samouk-zycie-i-wynalazki.html>
- <http://apw.ee.pw.edu.pl/tresc/sylw/szczep/szczepanik.htm>
- <https://platformanauki.pl/bohaterowie/jan-szczepanik,36>
- <https://www.mmtarnow.com/2013/06/jan-szczepanik-1872-1926-wynalazca.html>
- <https://polskaswiatu.pl/jan-szczepanik/>
- <https://www.elektro.info.pl/artykul/z-kart-historii/69286,jan-szczepanik>
- <http://yadda.icm.edu.pl/baztech/element/bwmeta1.element.baztech-article-BWA1-0045-0030>

Florian Znaniecki
(1882-1958)

Florian Znaniecki – ur. 15.01.1882 r., zm. 23.03.1958 r. – filozof, socjolog, teoretyk kultury i wychowania, psycholog społeczny, inicjator powstania ośrodka polskiej socjologii w Poznaniu.

Urodził się 15 stycznia 1882 r. w Świątnikach pod Włocławkiem w rodzinie ziemiańskiej. Pierwsze nauki pobierał wraz z siostrami w domu rodzinnym, kształcąc się głównie w kierunku nauki języków obcych. Po przeprowadzce do Warszawy kontynuował edukację w gimnazjum rosyjskim. W tym okresie skupiał się zwłaszcza na poezji i działalności konspiracyjnej. W 1902 r. rozpoczął studia filozoficzne na Carskim Uniwersytecie w Warszawie, z którego już po pierwszym roku został usunięty z powodu udziału w proteście przeciwko ograniczaniu akademickich swobód. W latach 1904-1909 przebywał na obczyźnie: w Szwajcarii, Francji i Algierii, wykonując różne zajęcia – od zaciągnięcia się do Legii Cudzoziemskiej, pełnienia funkcji redaktora literackiego czasopisma, bibliotekarza w Polskim Muzeum w Rapperswil w Szwajcarii, po związanie się z wędrowną trupą cyrkowo-teatralną. W 1905 r. ponownie wrócił na studia filozoficzne i socjologiczne w Genewie, a następnie Zurychu i Paryżu, gdzie miał okazję do spotkania z wybitnymi naukowcami takimi jak É. Durkheim, L. Lévy-Bruhl czy H. Bergson. Po powrocie do kraju, w 1910 r., obronił pracę doktorską na Uniwersytecie Jagiellońskim. Zaangażował się w działalność warszawskiego Towarzystwa Opieki nad Uchodźcami. Został jego dyrektorem oraz redaktorem pisma „Wychodźca Polski”. W latach 1912-1914 wykładał filozofię na Wyższych Kursach Pedagogicznych dla Kobiet.

W 1914 r. wyjechał do Stanów Zjednoczonych na zaproszenie amerykańskiego socjologa Williama L. Thomasa, przygotowującego dzieło o polskich imigrantach. Współpraca z Thomasem zaowocowała opracowaniem monografii „Chłop polski w Europie i Ameryce”, mającej duży wpływ na dalszą karierę zawodową Znanieckiego. W latach 1917-1919 Florian Znaniecki wykładał na uniwersytecie w Chicago, coraz częściej stawiając socjologię w centrum swoich naukowych zainteresowań. W 1920 r. wrócił do kraju i został profesorem na uniwersytecie w Poznaniu w nowo utworzonej katedrze socjologii i filozofii kultury. W 1921 r. założył Instytut Socjologiczny (organizację pozarządową zajmującą się rozwojem socjologii), przemianowany w 1927 r. na Polski Instytut Socjologiczny. Okres „poznański”, trwający do 1939 r., charakteryzował się dużą aktywnością Znanieckiego ukierunkowaną na organizację życia naukowego w Poznaniu, wyodrębnienie socjologii jako dyscypliny akademickiej i zbudowanie jej instytucjonalnych podstaw. W wydanym w 1922 r. „Wstępie do socjologii”, Znaniecki przedstawił zrab swoich przemyśleń dotyczących sposobu rozumie-

nia socjologii i metod badawczych. Sukcesem uczonego była niewątpliwie integracja ośrodków socjologicznych w Polsce oraz założenie w 1930 r. „Przeglądu Socjologicznego” – pierwszego polskiego czasopisma naukowego o profilu wyłącznie socjologicznym. W 1939 r. zorganizował pierwszą akademicką konferencję naukową poświęconą socjologii. Wiadomość o wybuchu II wojny światowej zastała go podczas wykładów w USA, gdzie po sprowadzeniu rodziny osiedlił się na stałe. W latach 1940-1950 wykładał socjologię na Uniwersytecie Illinois. Założył Polskie Towarzystwo Naukowe na Obczyźnie, a w latach 1953-1954 pełnił funkcję przewodniczącego Amerykańskiego Towarzystwa Socjologicznego.

Florian Znaniecki uznawany jest za jednego z najwybitniejszych przedstawicieli polskiej socjologii, powszechnie znanego na świecie, wciąż cytowanego i studiowanego przez kolejne pokolenia. Jest twórcą niezwykle ciekawych i wpływowych koncepcji socjologicznych, takich jak: współczynnik humanistyczny, metoda biograficzna czy kulturalizm. Międzynarodową sławę przyniosła Znanieckiemu monumentalna praca pt. „Chłop polski w Europie i Ameryce” (t. 1-5, 1918-1920, wyd. polskie 1976), napisana wraz z W.I. Thomasem, w której po raz pierwszy zastosowano metodę badania dokumentów osobistych zwaną metodą biograficzną. Metodę tę Znaniecki spopularyzował w międzywojennej Polsce, podczas pobytu w Poznaniu, ogłaszając m.in. konkurs pamiętnikarski na „Życiorys własny pracownika fizycznego”. Konkursy na pamiętniki pozwalały badaczom wniknąć w doświadczenia i interpretacje piszących, stając się bazą do dalszych badań socjologicznych. W 1928 r., w okresie przygotowań do Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu Znaniecki zorganizował konkurs na wypowiedzi mieszkańców „Czym było i jest dla Ciebie miasto Poznań?”. Co ciekawe badania te powtórzono w 1964 r. i 1994 r., a w mniejszym wymiarze w 2001 r. i 2019 r.

Florian Znaniecki postrzegał socjologię jako naukę o kulturze, a rzeczywistość społeczną traktował jako część rzeczywistości kultury tworzonej przez ludzi, gdzie każde zjawisko społeczne musi być ujmowane w znaczeniach, jakie nadają im ludzie i jak ich doświadczają w swych działaniach. Uważał, że socjolog może zrozumieć świat społeczny, stosując współczynnik humanistyczny, czyli rozpatrując procesy społeczne ze stanowiska ich uczestników, a nie z pozycji usytuowanego na zewnątrz obserwatora. Znaniecki był też autorem ważnych opracowań z socjologii wychowania i socjologii nauki. Traktował proces wychowawczy jako zjawisko społeczne, obejmujące cztery układy stosunków społecznych: czynności, stosunki, osobowości i grupy. Wniósł również oryginalny wkład do socjologii narodu, tworząc koncepcję narodu jako „społeczeństwa kultury narodowej”, radykalnie przeciwstawną zachodnim koncepcjom narodu-państwa. Pozostawił po sobie wiele prac, które weszły do światowej literatury socjologicznej, a także wykształcił liczne grono wybitnych socjologów działają-

cych i znanych zarówno w kraju jak i za granicą: Teodora Abła, Stanisława Andrzejewskiego, Stanisława Kowalskiego, Tadeusza Szczurkiewicza, Józefa Chałasińskiego, Jana Szczepańskiego i wielu innych.

Zmarł 23 marca 1958 r. w Urbana-Champaign w USA. W 1989 r. powstała Fundacja Naukowa im. Floriana Znanieckiego w Poznaniu założona przez uczniów i kontynuatorów koncepcji Znanieckiego w celu m.in. wspierania badań naukowych i rozwoju socjologii w Polsce, udzielania stypendiów i nagród wyróżniającym się naukowcom i studentom oraz prowadzenia działalności wydawniczej. Od 2010 r. jeden z budynków dydaktycznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, zlokalizowany w obrębie kampusu przy ul. Szamarzewskiego 89 zyskał miano Collegium Floriana Znanieckiego, a 28 października 2010 r. dodatkowo wmurowano w ścianę budynku tablicę pamiątkową poświęconą wybitnemu socjologowi. W 2019 r. odsłonięto kolejną tablicę upamiętniającą, przy ul. Kasztelańskiej 19 w Poznaniu (w latach 1937-39 miejsce zamieszkania Floriana Znanieckiego).

Do jego ważniejszych dzieł należą: *Rzeczywistość kulturowa* (1919), *Upadek cywilizacji zachodniej*. *Szkice z pogranicza filozofii kultury i socjologii* (1921), *Wstęp do socjologii* (1922), *Prawa psychologii społecznej* (1925, wyd. polskie 1991), *Socjologia wychowania* (t. 1-2 1928-30), *Miasto w świadomości jego obywateli* (1931), *Metoda socjologii* (1934), *Ludzie terażniejsi a cywilizacja przyszłości* (1935), *Social Actions* (1936), *Společne role uczonych* (1940, wyd. polskie razem z innymi pismami naukoznawczymi 1984), *Nauki o kulturze* (1952, wyd. polskie 1971), *Współczesne narody* (1952, wyd. polskie 1990).

a. Pozycje zwarte

1. BARIERY i zmiana : proces inkluzji w perspektywie edukacyjnej i społecznej / red. nauk. Krystyna Barłóg, Maciej Kokoszka. – Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2019. – 212 s.
Zawiera rozdział: Wybrane koncepcje i teorie Floriana Znanieckiego i ich odniesienie do osób w starszym wieku / Janusz Kawa, s. 188-197.
2. FILOZOFOWIE o historii 1899-1918 : (Adam Mahrburg, Józefa Kodisowa, Florian Znaniecki) / Jerzy Maternicki. – Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1979. – 304 s.
3. FLORIAN Znaniecki : myśl społeczna a wychowanie : inspiracje dla współczesności / red. nauk. Halina Rotkiewicz. – Warszawa : „Żak”, 2001. – 214 s.
4. FLORIAN Znaniecki : społeczna dynamika kultury / Maksymilian Pacholski. – Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1977. – 304 s.
Bibliografia s. 298-304, bibliografia prac F. Znanieckiego s. 288-297.

5. FLORIAN Znaniecki : życie i dzieło / Zygmunt Dulczewski ; przedm. Jan Szczepański. – Poznań : Wydaw. Poznańskie, 1984. – 449 s.
Bibliografia podmiotowa i przedmiotowa F. Znanieckiego s. 410-431.
6. FLORIAN Znaniecki a marksizm : epistemologiczna konceptualizacja wyjaśniania w naukach społecznych / Wojciech Sitek. – Warszawa ; Poznań : Państw. Wydaw. Naukowe, 1980. – 163 s.
7. FLORIAN Znaniecki i jego rola w socjologii : praca zbiorowa / red. Andrzej Kwilecki. – Poznań : Wydaw. Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 1975. – 186 s.
Bibliografia s. 20-21, bibliografia prac F. Znanieckiego s. 179-184.
8. FLORIAN Znaniecki redaktor „Wychodźcy Polskiego” / wybór i komentarze Zygmunt Dulczewski. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1982. – 158 s.
Zawiera także artykuły F. Znanieckiego.
9. IDEA kryzysu kultury europejskiej w polskiej filozofii społecznej : analiza wybranych koncepcji pierwszej połowy XX wieku / Leszek Gawor, Lech Zdybel. – Lublin : Wydaw. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 1995. – 122 s.
10. KONCEPCJA wychowania Floriana Znanieckiego i jej znaczenie dla współczesnej pedagogiki / Dorota Jankowska. – Warszawa : Wyższa Szkoła Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej. Wydaw., 1996. – 191 s.
Bibliografia s. 183-191.
11. KULTURA pokoju : kultura relacji z perspektywy środowisk / Natalia Majchrzak, Helena Marek, Agnieszka Walentynowicz. – Poznań : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, 2017. – 335 s.
Zawiera rozdział: Koncepcja i wyzwania dla elity wedle Floriana Znanieckiego / Katarzyna Dojwa-Turczyńska, s. 303-315.
12. KULTUROLOGIA Floriana Znanieckiego / red. nauk. Andrzej Przyłębski, Łukasz Czajka. – Poznań : Wydawnictwo Fundacji Humaniora, 2016. – 171 s.
13. LEKCJA kryzysu : źródła kulturalizmu Floriana Znanieckiego / Grzegorz Godlewski.- Warszawa : „KR”, 1997. – 216 s.
Bibliografia s. 199-213.
14. LUDZIE „systemu” i ludzie „problemu” : wieczna wojna w teatrze życia naukowego / Janusz Goćkowski. – Kraków : „Secesja”, 2000. – 178 s.
15. MIGRACJE i migranci w pismach Ludwika Krzywickiego, Floriana Znanieckiego, Józefa Chałasińskiego : wybór tekstów / red. nauk. Grażyna Firlit-Fesnak, Justyna Godlewska-Szyrkowa, Cezary Żóładowski. – Warszawa : Oficyna Wydawnicza Aspra-JR, 2013. – 232 s.

16. NADNORMALNOŚĆ jako zjawisko społeczne : wokół klasycznej koncepcji Floriana Znanieckiego / Grzegorz Pyszczek. – Warszawa : Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, 2013. – 280 s.
Bibliografia s. 272-280.
17. NAJWAŻNIEJSZE problemy filozofii : byt, wartość, poznanie / red. Monika Maciąg, Kamil Maciąg. – Lublin : Wydawnictwo Naukowe Tygiel, 2017. – 93 s.
18. NAUKA, Wielkopolska, uczeni : szkice socjologiczne / Tadeusz Alek-Kowalski. – Poznań : Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2003. – 223 s.
19. O FLORIANIE Znanieckim / Zygmunt Dulczewski. – Poznań : ARP Agencja Reklamowo-Promocyjna „Promocja 21”, 2000. – 212 s.
20. O FLORIANIE Znanieckim : wybór z dziennika / Teodor Abel ; wybrała, przeł. [z ang.], opatrzyła wstępem i przypisami Elżbieta Hałas. – Lublin : „Norbertinum”, 1996. – 156 s.
21. OD WITELONA do Karola Wojtyły : z dziejów polskiej aksjologii i filozofii kultury / Bogumiła Truchlińska. – Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2016. – 303 s.
22. PIONIERZY, współtwórcy i twórcy polskiej psychologii naukowej : (sylwetki uczonych) / Kazimierz M. Czarnecki. – Kraków : „Impuls”, 2000. – 245 s.
23. PLURALIZM cywilizacyjny jako perspektywa myśli socjologicznej / Zbigniew Pucek. – Kraków : Akademia Ekonomiczna, 1990. – 187 s.
Bibliografia s. 169-176.
24. POCZĄTKI kariery naukowej Floriana Znanieckiego (1909-1914) / Zygmunt Dulczewski. – Warszawa : Polska Akademia Nauk. Instytut Filozofii i Socjologii, 1982. – 70 s.
25. PROBLEMATYKA ontologiczna w polskiej teorii socjologicznej : analiza myśli Floriana Znanieckiego, Tadeusza Szczurkiewicza, Pawła Rybickiego i Jana Szczepańskiego / Sabina Prejsnar-Szatyńska. – Kraków : Wydawnictwo Libron – Filip Lohner, 2017. – 236 s.
26. SOCJOLOGIA humanistyczna Floriana Znanieckiego : przesłanie dla współczesności / red. Elżbieta Hałas, Andrzej Kojder. – Warszawa : Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2010. – 196 s.
Bibliografia przy rozdziałach.
27. SOCJOLOGICZNE implikacje filozofii Floriana Znanieckiego / Ryszard Cichocki. – Poznań : Instytut Socjologii UAM Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 1995. – 132 s.
28. TOŻSAMOŚĆ, czyli Świadomość „redivivus” / Anna Karnat-Napieracz ; przedm. Hieronim Kubiak. – Kraków : na zlec. Krakowskiej Akademii im.

Andrzeja Frycza Modrzewskiego : Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne – Oficyna Wydawnicza AFM, 2009. – 349 s.

Bibliografia s. 327-334.

29. TRZY szkice o wartości praktyki / Seweryn Dziamski. – Poznań : Wydaw. Naukowe IF UAM, 1997. – 134 s.
30. W STULECIE metody biograficznej : refleksje i przykłady badań z perspektywy polsko-frankofońskiej / red. Elżbieta Dubas, Aneta Słowik. – Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2020. – 231 s.
31. WOKÓŁ koncepcji kultury Floriana Znanieckiego : praca zbiorowa / red. Krzysztof Łukasiewicz. – Wrocław : Oficyna Wydawnicza Arboretum, 2008. – 313 s.
Zawiera wybór artykułów Floriana Znanieckiego z lat 1934-1937, s. 21-104. Pierwodruki część. tł. z rękopisów ang.
32. WSPÓŁCZYNNIK humanistyczny / Florian Znaniecki ; wstęp i dobór tekstów Andrzej Przystalski, Jan Włodarek. – Poznań : Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2011. – 284 s. – (Klasyki Nauki Poznańskiej, 1896-7671 ; t. 60)
Bibliografia prac F. Znanieckiego s. 283-284.
33. ZNACZENIA i wartości społeczne : o socjologii Floriana Znanieckiego / Elżbieta Hałas. – Lublin : Redakcja Wydawnictw KUL, 1991. – 174 s.
Bibliografia s. 162-169.
34. ZNANIECKI / Jerzy Szacki. – Warszawa : „Wiedza Powszechna”, 1986. – 319 s.
Bibliografia s. 182-183.

b. Artykuły

1. AKTUALNOŚĆ socjologii wychowania Floriana Znanieckiego / Stanisław Marczuk. W: Tyczyńskie Zeszyty Naukowe. – 2001, nr 2, s. 55-62
2. CIAŁO i zdrowie w socjologii wychowania Floriana Znanieckiego / Ewa Syrek. W: Nowiny Lekarskie. – 2011, nr 5, s. 383-386
3. CYWILIZACJA przyszłości / Andrzej Kołakowski. W: Społeczeństwo Otwarte. – 1996, nr 2, s. 44-48
Omówienie książki Floriana Znanieckiego „Ludzie teraźniejszości a cywilizacja przyszłości”.
4. CZEGO może nauczyć młode pokolenia socjologów spuścizna po Florianie Znanieckim? / Marek Woś. W: Edukacja Humanistyczna. – 2016, nr 2, s. 65-75

5. CZŁOWIEK w filozoficznej refleksji Floriana Znanieckiego / Tomasz Knapik. W: *Studia z Filozofii Polskiej*. – 2006, t. 1, s. 181-195
6. CZYNNOCI ludzkie jako obiektywny wymiar badań nauk humanistycznych : analiza porównawcza koncepcji Kazimierza Twardowskiego i Floriana Znanieckiego / Arkadiusz Jabłoński. W: *Roczniki Nauk Społecznych*. – 2020, nr 3, s. 5-25
7. DZIEŁO „Chłop polski w Europie i Ameryce”, czyli o pożytkach z czytania klasyków / Maria Wieruszewska. W: *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*. – 2012, z. 2, s. 5-23
8. EKOLOGIA ludzka Znanieckiego a ekologia społeczna szkoły chicagowskiej : podobieństwa, różnice, nawiązania / Wojciech Benisz. W: *Roczniki Historii Socjologii*. – 2013, vol. 3, s. 111-125
9. EPISTEMICZNA i techniczna funkcja socjologii w koncepcji nauki Floriana Znanieckiego : fragm. książki / Janusz Goćkowski. W: *Nauka Polska*. – 1999, t. 8, s. 97-109
10. EWALUACJA zorientowana na rozwój / Leszek Korporowicz. W: *Dyrektor Szkoły*. – 2010, nr 10, s. 11-12,14
11. FILOZOFIA wartości Floriana Znanieckiego. Cz. 2 / Krystyna Skurjat. W: *Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej we Wrocławiu. Nauki Społeczne*. – 1993, z. 6, s. 13-24
12. FILOZOFICZNE założenia kulturalizmu / Stanisław Borzym. W: *Zagadnienia Naukoznawstwa*. – 2009, z. 2, s. 177-181
13. FLORIAN Znaniecki – filozof i socjolog kultury : (ze wspomnień jego ucznia) / Antoni Gładysz. W: *Edukacja Dorosłych*. – 2001, nr 1, s. 13-23
14. FLORIAN Znaniecki i Janusz Ziółkowski : o tradycji i kontynuacjach badań nad wartościowaniem przestrzeni miasta / Stanisław Lisiecki. W: *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*. – 2015, z. 1, s. 13-26
15. FLORIAN Znaniecki jako pedagogiczny marzyciel / Zbigniew Kwieciński. W: *Studia Edukacyjne*. – 2019, nr 52, s. 35-48
Bibliografia s. 47-48.
16. FLORIAN Znaniecki o nauce : perspektywa onto-epistemologiczna / Mariola Kuszyk-Bytniewska. W: *Filozofia i Nauka*. – 2016, t. 6, s. 275-284
17. FLORIAN Znaniecki rodem z Kujaw : wybitny socjolog i pedagog / Stanisław Kunikowski. W: *Zeszyty Naukowe WSHE*. – 2010, t. 30, s. 25-35
18. FLORIANA Znanieckiego nauka o nauce / Janusz Goćkowski. W: *Nauka Polska*. – 1997, t. 6, s. 53-81

19. FLORIANA Znanieckiego proces narodotwórczy i koncepcja narodu / Władysław Markiewicz. W: *Zagadnienia Naukoznawstwa*. – 2009, z. 2, s. 217-221
20. FLORIANA Znanieckiego „technologia społeczna”: terapia „cywilizacji zachodniej” i metoda konstrukcji „cywilizacji przyszłości” / Janusz Goćkowski. W: *Zagadnienia Naukoznawstwa*. – 2009, z. 2, s. 233-245
21. FLORIANA Znanieckiego teoria działalności / Wojciech Gasparski. W: *Prakseologia*. – 2000, nr 140, s. 159-180
22. FLORIANA Znanieckiego wizja filozofii / Marcin Sierńko. W: *Humanistyka i Przyrodoznawstwo*. – 2003, t. 9, s. 89-96
23. FLORIANA Znanieckiego wizja socjologii wiedzy a współczesne nurty socjologii poznania naukowego / Marcelina Zuber. W: *Zagadnienia Naukoznawstwa*. – 2009, z. 2, s. 259-269
24. FLORIANA Znanieckiego „wynałazek społeczny” : (obrona przed groźbą bolszewizmu) / Zygmunt Dulczewski. W: *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*. – 1996, z. 1, s. 111-123
25. IDEA społeczeństwa narodowego Floriana Znanieckiego w warunkach demokratycznych na przykładzie III Rzeczypospolitej Polskiej / Marcin Piotr Puczyński. W: *Pogranicze*. – 2014, t. 23, s. 223-247
26. INTENCJONALNOŚĆ działania społecznego – kontekst pojęcia „verstehen” : polemika z M. Weberem i F. W. Znanieckim / Cezary Józef Olbromski. W: *Zagadnienia Naukoznawstwa*. – 2009, z. 2, s. 247-257
27. INTERDYSCYPLINARNOŚĆ poznania w pedagogice / Krystyna Duraj-Nowakowa. W: *Wychowanie na co Dzień*. – 2009, nr 3, s. 3-6
28. KLASYCZNA socjologia kulturowa: nowe odczytanie spuścizny Floriana Znanieckiego / Elżbieta Hałas. W: *Studia Socjologiczne*. – 2005, nr 3, s. 5-34
29. KONCEPCJA sił społecznych Floriana Znanieckiego / Robert Woźniak. W: *Zeszyty Naukowe – Uniwersytet Szczeciński. Studia Sociologica*. – 1996, nr 7, s. 5-23
30. KRYZYS cywilizacji zachodniej w teorii / Małgorzata Jaroszyńska. W: *Studia Administracji i Bezpieczeństwa*. – 2019, nr 7, s. 95-108
31. KULTURA i wartości w ujęciu Witolda Rubczyńskiego i Floriana Znanieckiego / Jan Woleński. W: *Studia z Filozofii Polskiej*. – 2010, t. 5, s. 123-139

32. METODA dokumentów osobistych Floriana Znanieckiego oraz metoda biograficzna i ich współczesne konotacje w socjologii / Teresa Soldra-Gwiżdż. W: *Studia Śląskie*. – 2018, t. 83, s. 67-82
33. MIĘDZY dewiantem a supermanem : teoria stosunków społecznych Floriana Znanieckiego w analizie norm i wzorów zachowań płciowych / Karolina Izdebska. W: *Firma i Rynek*. – 2003, nr 2/4, s. 63-66
34. MIĘDZYNARODOWE sympozjum „Florian Znaniecki's sociological theory and the challenges of the 21st century” / Adam A. Szafranski. W: *Roczniki Nauk Społecznych*. – 1999, z. 1, s. 211-215
35. NA MARGINESIE rozprawy: Florian Znaniecki: „Przedmiot i zadania nauki o wiedzy” : „Nauka Polska. Jej Potrzeby, Organizacja i Rozwój” 1925 Tom V / Stefan Zamecki. W: *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki*. – 2006, nr 2, s. 211-239
36. NAUCZYCIEL i Mistrz : laudacja na cześć prof. Floriana Znanieckiego z okazji dziesięciolecia pracy na Uniwersytecie Poznańskim, 4 maja 1929 roku / wprowadzenie Przemysław Matusik. W: *Kronika Miasta Poznania*. – 2019, nr 1, s. 243-249
37. O SPECYFICE polskiego katastrofizmu międzywojennego (Witkacy – Znaniecki) na tle koncepcji zachodnich / Leszek Kopciuch. W: *Parerga*. – 2007, t. 3, s. 65-74
38. O ŹRÓDŁACH kreatywności Floriana Znanieckiego / Łukasz Marcin Dominiak. W: *Filo-Sofija*. – 2017, nr 1, s. 179-185
39. OD FILOZOFII ku socjologii : Floriana Znanieckiego program reformy nauk humanistycznych / Anna Karnat-Napieracz. W: *Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia Sociologica*. – 2008, nr 2, s. 5-24
40. ODKRYWANIE Znanieckiego : o niezrealizowanej recepcji Floriana Znanieckiego / Mariola Kuszyk-Bytniewska. W: *Rocznik Lubuski*. – 2008, t. 34, cz. 2, s. 123-141
41. OJCIEC polskiej socjologii : w 130. rocznicę urodzin Floriana Znanieckiego / oprac. Andrzej Sikorski. W: *IKS*. – 2012, nr 1, s. 82
42. PEDAGOGICZNA recepcja wizji idealnych Floriana Znanieckiego / Dorota Jankowska. W: *Edukacja*. – 1998, nr 3, s. 5-12
43. PODMIOTOWE doświadczanie działań : releksja wybranych uwag Znanieckiego / Wojciech Zieliński. W: *Studia z Filozofii Polskiej*. – 2006, t. 1, s. 197-206
44. POGLĄDY Floriana Znanieckiego na funkcje socjologii wychowania i pedagogiki / Włodzimierz Goriszowski, Piotr Kowolik. W: *Nauczyciel i Szkoła*. – 2001, nr 1/2, s. 41-44

45. POGLĄDY Floriana Znanięckiego (1882-1958) na samowychowanie / Lucjan Turowski. W: *Edukacja Dorosłych*. – 1995, nr 4, s. 9-12
46. POJĘCIE roli społecznej / Krystyna Skurjat. W: *Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej we Wrocławiu. Nauki Humanistyczne*. – 1995, nr 1, s. 115-121
47. POJĘCIE „stosunków społecznych” w klasycznej interpretatywnej socjologii analitycznej : Weber i Znanięcki / Janusz Mucha. W: *Przegląd Polonijny*. – 2002, z. 3, s. 5-38
48. POMIĘDZY naturalizmem z antynaturalizmem – dwoistość perspektywy teoretycznej F. Znanięckiego / Krystyna Skurjat. W: *Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej we Wrocławiu. Nauki Humanistyczne*. – 1993, nr 3, s. 85-93
49. POZNAŃ a początki socjologii w Polsce / Nina Kraśko. W: *Nauka*. – 2011, nr 1, s. 17-31
50. POZNAŃSKA socjologia – dziedzictwo i bagaż Floriana Znanięckiego / Łukasz Rogowski. – W: *Przegląd Wielkopolski*. – 2014, nr 4, s. 4-10
51. RELACJA między czynnościami i dążnościami ludzkimi a wartościami według Floriana Znanięckiego, czyli jak badać teksty kultury / Berenika Dyczek. W: *Forum Socjologiczne*. – 2016, t. 7, s. 187-197
52. RELACJA psychologii i humanistyki : ujęcie Floriana Znanięckiego i Jerzego Kmity / Arleta Chojniak. W: *Sensus Historiae*. – 2018, nr 1, s. 69-83
53. ROZMOWA o klasycy / Patrycja Knast. W: *Idea*. – 2018, nr 1, s. 304-309
54. RÓŻNICE kulturowe a konflikty międzygrupowe : ref. / Elżbieta Hałas. W: *Szkice Humanistyczne*. – 2002, nr 3/4, s. 27-34
55. SAMOCHÓD ważniejszy niż żona? / Radosław Nawrot. W: *Gazeta Wyborcza*. – 2020, nr 31, s. 5
56. SOCJOLOGIA kulturowa: tradycja i nowe perspektywy / Elżbieta Hałas. W: *Zagadnienia Naukoznawstwa*. – 2009, z. 2, s. 195-205
57. SOCJOLOGIA polityczna Floriana Znanięckiego a współczesna polityka / Olgierd Sochacki. W: *Nauka*. – 1995, nr 1, s. 231-235
58. SOCJOLOGIA sztuki wśród nauk o kulturze / Przemysław Kisiel. W: *Zagadnienia Naukoznawstwa*. – 2009, z. 2, s. 207-216
59. STEFAN Żeromski i Florian Znanięcki o niebezpieczeństwie oddziaływania ideologii bolszewickiej / Piotr Koprowski. W: *Slavia Orientalis*. – 2019, nr 3, s. 469-483
60. SOCJOLOGIA wiedzy Floriana Znanięckiego / Adam Chmielewski. W: *Zagadnienia Naukoznawstwa*. – 2009, z. 2, s. 223-231

61. SPOŁECZNA rola mędrca : wokół koncepcji Floriana Znanieckiego / Grzegorz Pyszczyk. W: *Filozofia i Nauka*. – 2018, t. 6, s. 285-298
62. SYSTEMY kultury w kulturalistycznej teorii socjologicznej Floriana Znanieckiego / Antonina Kłoskowska. W: *Kultura i Społeczeństwo*. – 2002, nr 2, s. 57-78
63. TECHNOLOGOWIE i mędrzy Floriana Znanieckiego a społeczeństwo współczesne : ref. / Józef Niżnik. W: *Szkice Humanistyczne*. – 2002, nr 3/4, s. 21-26
64. WARTOŚCI społeczne jako przedmiot kulturalistycznej socjologii Floriana Znanieckiego / Elżbieta Hałas. W: *Roczniki Nauk Społecznych*. – 1994/1995, z. 1, s. 241-257
65. WOKÓŁ zagadnienia działalności : szkic o pewnych wątkach filozofii i socjologii Floriana Znanieckiego / Andrzej Kasperek, Krzysztof Łągiewka. W: *Studia z Filozofii Polskiej*. – 2006, t. 1, s. 171-180
66. WPŁYW teorii i koncepcji polskiego socjologa Floriana Znanieckiego na dobrostan życia i rozwój nauki / Janusz Kawa. W: *Pedagogia Ojcostwa*. – 2020, nr 1, s. 57-66
67. WSPOMNIENIE o Florianie Znanieckim podane przez Uniwersytet Stanowy Illinois w uchwale dnia 13 października 1958 r. : przekład na język polski, zdjęty przez cenzurę PRL / oprac. Włodzimierz Winclawski. W: *Roczniki Historii Socjologii*. – 2012, vol. 2, s. 159-165
68. WSPÓŁCZESNE aspekty rozumienia pojęcia „społeczeństwo wychowujące” / Andrzej Możdziej. W: *Szkice Humanistyczne*. – 2002, nr 3/4, s. 35-41
69. „WSPÓŁCZYNNIK humanistyczny” Floriana Znanieckiego w nowych kontekstach doświadczeń autobiograficznych / Wojciech Doliński. W: *Przegląd Socjologiczny*. – 2020, nr 2, s. 95-111
70. WYCHOWANIE i kultura demokratyczna : zarys poglądów Floriana Znanieckiego / Elżbieta Hałas. W: *Zoon Politikon : rocznik naukowy Centrum Badań Społeczności i Polityk Lokalnych Collegium Civitas i Stowarzyszenia CAL*. – 2014, nr 5, s. 123-233
71. WYCHOWANIE w ujęciu Floriana Znanieckiego / Lucjan Turos. W: *Wszechnica Polska*. – 2002, nr 1, s. 16-28
72. Z FLORIANEM Znanieckim w poszukiwaniu właściwego kształtu cywilizacji przyszłości / Wojciech Zieliński. W: *Miscellanea Sociologica et Philosophica*. – 2007, nr 8, s. 29-41
73. ZAGADNIENIE wartości w pismach filozoficznych Floriana Znanieckiego / Tomasz Knapik. W: *Studia z Filozofii Polskiej*. – 2012, t. 7, s. 107-120

74. ZASTOSOWANIE współczynnika humanistycznego w jakościowej orientacji badawczej : (re)interpretacja teorii Floriana Znanieckiego / Dorota Zaworska-Nikoniuk. W: *Pedagogika Społeczna*. – 2014, nr 1, s. 33-44
75. ZNACZENIE kryzysu w refleksji Floriana Znanieckiego nad cywilizacją / Jacek Mianowski. W: *Forum Socjologiczne*. – 2014, t. 5, s. 93-105
76. ZNANIECKIEGO wskazówki dla współczesnej etyki : komentarz do „Noty metodologicznej” / Wojciech Zieliński. W: *Studia z Filozofii Polskiej*. – 2007, t. 2, s. 311-323
77. ŻYCIE i twórczość Floriana Znanieckiego – jednego z najwybitniejszych socjologów XX wieku / Mateusz Szast. W: *Społeczeństwo i Rodzina*. – 2010, nr 1, s. 122-125

III. MATERIAŁY METODYCZNE

Anna Wawrzyniak

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

POP-UP, OMBRE CINEMA, LEPORELLO

– (NIE)ZNANE OBLICZE KSIĄŻKI

Scenariusz zajęć w bibliotece

Papier, kamień, nożyce – każdy zna tę dziecięcą grę, którą nadal można usłyszeć wśród bawiących się dzieci. Wszyscy wiemy, że dzieci poznają świat i siebie właśnie przez zabawę, radość tworzenia i zwyczajne bycie razem. Taką możliwość daje proponowany scenariusz zajęć w bibliotece, łączący poznanie nietypowych, zaskakujących książek zabawek z wykonaniem oryginalnej książki harmonijki – leporello, gdzie główną rolę będą odgrywać papier, klej i nożyce. Nikt już dzisiaj nie postrzega książek zabawek jako niepoważnych, tylko błyszczących i piszczących przedmiotów, znajdujących się wyłącznie w pokoju dziecięcym. Książki pop-up, książki wykorzystujące technikę ombre cinema, książki przestrzenne, graficzne to prawdziwe perełki wydawnicze na pograniczu sztuki, edytorstwa, projektowania, psychologii, literaturoznawstwa. A jeśli dzięki tym niesztampowym, łamiącym schematy książkom zachęcimy dzieci do czytania, do zaglądania do biblioteki tym bardziej poświęćmy im nieco uwagi. Dobrą okazją do skorzystania ze scenariusza i zaproszenia dzieci do wspólnej zabawy są zbliżające się święta książki: 2. kwietnia Międzynarodowy Dzień Książki dla Dzieci, 23. kwietnia Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich. Przyjrzyjmy się książkom zabawkom i odkryjmy ich duży potencjał, niech „śmieszą, tumanią, przestraszają” młodych czytelników.

Scenariusz **Pop-up, ombre cinema, leporello – (nie)znane oblicze książki** skierowany jest do uczniów od 7 do 12 roku życia i składa się z trzech części:

- powitania – zabawy wprowadzającej,
- pogadanki połączonej z prezentacją poszczególnych książek,
- warsztatu tworzenia leporello.

Zajęcia można przeprowadzić w czytelnicy, wypożyczalni dla dzieci lub sali warsztatowej. Uczestnicy mogą siedzieć w półkole na podłozkach na podłodze, a podczas warsztatów przejść do stolików lub pozostać na podłodze. Ważne

by przed zajęciami przygotować wystawę wszystkich nietypowych, oryginalnych książek, jakie znajdują się w bibliotece, czyli wszelkich książek interaktywnych, książek zabawek, z klapkami, okienkami, zagadkami, książek ruchomych typu pop-up. Obecnie wydawnictwa oferują cały wachlarz tego typu dzieł. Warto zapoznać się z propozycjami oficyn: Dwie Siostry, Wytwórnia, Entliczek, Mama-
nia, Debit, Egmont, Wilga czy Olesiejuk. Wracając do wystawy, a bardziej instalacji z książek, mogłaby mieć na przykład formę „rzeźby” z książek na środku sali. Taka „góra” z książek z jednej strony ma zaskoczyć, zaintrygować uczestników spotkania, a z drugiej skrócić dystans między książką a czytelnikiem. Tym bardziej, że już na początku zajęć dzieci rozmontują instalację, zabierając poszczególne książki do przeglądania podczas spotkania. Ważne jest, by w trakcie omawiania przez prowadzącego książek pop-up czy ombre cinema dzieci aktywnie oglądały, kartkowały pozycje należące do wymienionych kategorii.

Trzecia część scenariusza zakłada przeprowadzenie **warsztatu tworzenia leporello** – książki harmonijki. Materiały potrzebne do wykonania prac: papier techniczny, sztywny, w formacie A4 – kolorowy lub biały, nożyczki, taśma klejąca – bezbarwna i dekoracyjna, klej, gazety, kolorowe czasopisma, ulotki, bibuła, włóczka, kolorowy papier, pisaki, kredki. Przy tworzeniu leporello istotne jest by dzieci wycinały potrzebne elementy, proste napisy, poszczególne literki z gazet, kolorowych czasopism, komponowały na stronach obrazki kolaże, przyklejały różne materiały, a rzadziej posługiwały się tylko kredkami czy pisakami. Leporello to książeczka obrazkowa, w której więcej jest ilustracji niż tekstu, a jeśli już to raczej pojedyncze słowa i hasła niż opis.

Proponowany scenariusz ma być przede wszystkim pretekstem do czytania, oglądania, dotykania, wycinania, klejenia, rysowania czyli – najprościej rzecz ujmując – do dobrej, wspólnej zabawy!

Czas zajęć: ok. 1,5 godziny.

Pop-up, ombre cinema, leporello – (nie)znane oblicze książki

Powitanie:

Dzień dobry, witam Was serdecznie, rozsiądźcie się wygodnie.

Rozejrzyjcie się dookoła, czy zauważyliście coś nietypowego, coś co Was zaskoczyło, gdy tu weszliście?

Tak, ta góra z książek nie jest zbudowana przez przypadek. Proszę po-
dejdźcie do tego stosu z książek i zabierzcie sobie którąś z nich. Spokojnie,

książki to nie eksponaty muzealne, możecie je dotykać, przeglądać, kartkować. Zobaczcie, tak naprawdę codziennie stykacie się z książkami, choćby z podręcznikami, lekturami szkolnymi. Czy wszystkie książki wyglądają podobnie, zawierają tylko tekst i ewentualnie obrazki, ilustracje? Jak sądzicie, czy książki bywają nudne? A może są takie, które nigdy się nie znudzą, do których wracacie często i z dużą przyjemnością? Co jest według Was ważne w książce – treść, ilustracja, a może forma? Czy książki mogą Was zaskoczyć?

Chciałabym/chciałbym dzisiaj zabrać Was do świata książek nieoczywistych, ruchomych, przestrzennych, które kryją w sobie tajemnicę, zapraszają do zabawy w chowanego.

Ale najpierw poznamy się! Proszę by każdy z Was po kolei powiedział swoje imię i odpowiedział na pytanie: w świecie jakiej książki chciałabyś/chciałbyś zamieszkać i dlaczego właśnie tam? Mogą to być książki, które czytaliście, albo takie, które chcielibyście przeczytać. Zacznę od siebie, mam na imię... i

(Dzieci przedstawiają się i wymieniają swoje spostrzeżenia odnośnie książek)

Ile różnych światów, różnych książek wymieniliście! Książki nie mają ograniczeń, no może mają pewne stałe elementy, z których są zbudowane. Właśnie, powiedzcie z jakich elementów składa się książka? Okładka, ilustracja, tekst, słowa – pismo, papier – materiał z którego wykonana jest książka. Dzisiaj pokażę Wam, że wszystkie składniki książki, które wymieniliście mogą przybierać różną, nieraz zupełnie nietypową postać i nadal będą tworzyć książkę.

Wprowadzenie w temat:

Książki, które trzymacie w rękach generalnie przeznaczone są dla czytelnika w waszym wieku. Ta cecha je łączy, ale poza tym zobaczcie, jak bardzo różnią się między sobą. Większość tych książek nazywamy książkami interaktywnymi. Ale co to właściwie znaczy, macie jakiś pomysł?

Książki interaktywne to książki zachęcające do działania, zabawy, do wszelkiej aktywności: potrząśnięcia, dotykania, rysowania, odgadywania, rozwiązywania zadań. Mamy tutaj książki zabawki z przyciskami, dźwiękami, melodyjkami. Książki dotykowe, książki gąbki, szmacianki, stworzone z tkaniny, pianki, z dziurkami, koralikami, futerkami. Książki dla ciekawskich z klapkami, zagadkami, rebusami, kolorowanymi, okularami 3D. Książki picturebooki, gdzie ilustracja jest ważniejsza niż tekst. To ona gra pierwsze skrzypce i opowiada historię. Nieraz nie jest rysunkiem tylko wycinanką, mozaiką, kolażem. Często sądzi się, że książki zabawki są produktem naszych czasów. Nic bardziej mylnego, pierwsze zaczęły pojawiać się w sprzedaży już od połowy XVIII w., czyli

ponad 200 lat temu. Najbardziej różnorodną i najobszerniejszą kategorią spośród tych książek są papierowe książki zabawki, a wśród nich cieszące się największą popularnością, wywołujące efekt „wow” u czytelnika, książki rozkładane zwane książkami pop-up.

Książka pop-up

Lubicie niespodzianki? Tak, każdy z nas uwielbia niespodzianki, ten dreszczyk emocji, gdy jeszcze nie wiemy co kryje w sobie nieznane. Książki pop-up, dzięki ruchomym mechanizmom z papieru, zapraszają nas do odkrywania tego co na pierwszy rzut oka jest ukryte, schowane w mało widocznym miejscu. Wśród nich możemy wyróżnić książki bajki w formie teatrzyków, książki edukacyjne z przesłaniem czy książki artystyczne – trójwymiarowe arcydzieła.

Co wyróżnia te książki? Samo określenie „pop-up” wywodzi się z języka angielskiego i oznacza „wyskoczyć”. **Książki pop-up** to ruchome, wieloplane, mniej lub bardziej złożone konstrukcje tworzone przy użyciu podstawowych narzędzi i materiałów, takich jak papier, nożyk i klej. Autorzy książek pop-up najpierw wycinają i odpowiednio zaginają papier, a następnie tak przygotowane elementy dokleją we właściwym miejscu na rozłożonej kartce. Gdy kartkujemy książkę pop-up ruchome elementy samoistnie wyskakują lub ożywiają przez odpowiednio wykonane papierowe mechanizmy, dając wrażenie, że bohaterowie poruszają się, kręcą głowami, otwierają paszcze. Niespodziewanie wyrasta przed nami przepiękny las, ryby wypływają z głębin oceanu, a trójwymiarowy dinozaur puszcza do nas oko. Twórców książek pop-up nie bez przyczyny nazywa się **inżynierami papieru**. Spójrzcie na książki, aby powstały te trójwymiarowe konstrukcje trzeba niezwyklej precyzji, skupienia i wyobraźni!

Czy wiecie, że te trójwymiarowe książeczki wcale nie powstały w naszych czasach. Pierwsze pojawiły się prawie 500 lat temu i skierowane były do studentów medycyny, a przedstawiały anatomię człowieka. Dla młodszych czytelników książki pop-up zaczęto tworzyć pod koniec XVII wieku a ich popularność rozkwitła w XIX wieku, kiedy np. z myślą o dzieciach wydawano w formie pop-up „Podróże Guliwera” czy „Robinsona Crusoe”. Zazwyczaj ożywiano obrazki poprzez pociągnięcie zakładki i dzięki temu zilustrowana postać mogła poruszać oczami lub rękami. Wiek XX przyniósł nowe techniczne rozwiązania, wystarczyło już tylko przewracanie strony, by stworzyć trójwymiarowe sceny i tak na przykład przy obróceniu kartki pojawiała się otwarta paszcza kota przy mierzącej się do złapania myszy czy Tarzan walczący z krokodylem.

Opowieść o książkach to opowieść o ludzkich marzeniach, o różnych wynalazcach, rzemieślnikach, artystach, ekscentrykach, dzisiaj powiedzielibyśmy „freakach”. Warto wspomnieć o twórczym w drugiej połowie XX wieku, jednym

z największych i najpopularniejszych twórców książek pop-up – czeskim artyście o nazwisku **Vojtěch Kubašta**. Z wykształcenia był architektem, ale całe swoje zawodowe życie poświęcił ilustracji i książkom pop-up. Samodzielnie zajmował się książką od początku do końca – wymyślał lub wybierał tekst, tworzył ilustracje i je ożywiał. Jego wersje popularnych baśni, takich jak: „Kot w butach”, „Czerwony Kapturek” i „Jaś i Małgosia” wydano w 24. językach, w nakładzie ok. 35 milionów. Jeśli chodzi o polski akcent, najbardziej znanym i cenionym artystą tworzącym w stylu pop-up, był urodzony w Polsce, a żyjący w Wielkiej Brytanii ilustrator **Jan Pieńkowski**. W swojej karierze był wielokrotnie nagradzany za ruchome książki i ilustracje. Najbardziej cenioną pozycją jest nagrodzona w 1979 r. książka „Haunted House” („Nawiedzony dom”), w której pełno jest potworów, upiórów i duchów. Pojawiają się m.in. krokodyl w wannie, ośmiornica w zlewie i czarny kot obserwujący wszystko złowrogimi oczami. Książka zawiera mnóstwo mechanizmów: rozkładanek, zakrywanych i odkrywanych fragmentów oraz elementy, które czytelnik może wprawić w ruch, poprzez pociąganie odpowiednich zakładek. Już samo otwieranie i zamykanie książki wytwarza dźwięki mające spotęgować efekt grozy...

Niezwykle popularnym inżynierem papieru jest również Amerykanin **Robert Sabuda**, który dzięki nieustannemu doskonaleniu warsztatu osiągnął mistrzostwo w tej dziedzinie i stworzył własny, rozpoznawalny styl. Przykładem jego książki rozkładanki zachwycającej drobiazgowością i misternymi konstrukcjami jest choćby „Alicja w krainie czarów”, w której znajdziemy niezwykle zaprojektowane sceny takie jak: Alicja otoczona serią kart do gry czy spotkanie z białym królikiem.

Aktualnie wielu artystów zajmuje się tworzeniem książek pop-up, prześladając się w konstruowaniu papierowych cudeniek, ażurowych dzieł sztuki. Wydawałoby się, że tak delikatna materia, jaką jest papier, nie ma szans z innymi formami książek zabawek, a jednak to książki pop-up najbardziej zapierają dech w piersiach i rozbudzają wyobraźnię czytelników w każdym wieku.

(Warto w tym miejscu omówić parę książek, znajdujących się w zbiorach biblioteki. Ciekawe propozycje do wykorzystania podczas zajęć to:

- wydawnictwa *Dwie Siostry* – „Co to za smutna mina” / [tekst i ilustracje:] *Élisa Géhin* ; [inżynieria papieru:] *Bernard Duisit*. (2019), „W głębinach oceanu” i „W lesie” autorstwa *Anouck Boisrobert, Louis Rigaud* (2017), „Oodjazz!” / *Gérard Lo Monaco* (2020),
- wydawnictwa *Mamania* – „Kto się kryje w lesie?” i „Kto się kryje w wodzie?” autorów *Eryl Norris i Andy Mansfield* (2019), „Kolorowy potwór. Książka pop-up” / *Anna Llenas* (2019);

- wydawnictwa *Entliczek* – wznowienia bajek Vojtěcha Kubašty „Czerwony Kapturek”, „Jaś i Małgosia” (2017), „Kot w butach”, „Królewna Śnieżka” (2018),
- „Architekturki : powojenne budynki warszawskie” / tekst Marlena Happach ; il. Robert Czajka. – Warszawa : Muzeum Powstania Warszawskiego (2015),
- „Wynalazki : trójwymiarowa podróż w świat ludzkiej pomysłowości” / [tekst Chris Oxlade ; tł. Hubert Stasiński]. – Wydawnictwo Debit (2009),
- „ABC3D” / Marion Bataille. – Wydawca: Macmillan (2008),
- „Alice in Wonderland: Pop-up Book” / Robert Sabuda. – Wydawca: Simon & Schuster Children’s, 2003)

Ombre cinema

A teraz spójrzcie na książki, do których dołączona jest niepozorna folia. Książki te w środku posiadają niewiele tekstu, najważniejsze są obrazki stworzone z pastelowych pasków, ciemniejszych i jaśniejszych. Obrazki te na pierwszy rzut oka wydają się zupełnie abstrakcyjne, po prostu plątanina kolorowych lin, ale jeśli przyłożymy do nich dołączoną folię, to okaże się, że ilustracje „ożywiają” – zwierzęta zaczynają się ruszać, światła migotać, koła kręcić. Powoli wyłania się tajemniczy, ruchomy świat, opowiadający jakąś historię. Twórcy tych książek posługują się starą techniką animacji zwaną **ombre cinema**. Jest to wymyślona ponad sto lat temu technika oparta na iluzji optycznej, która przenosi nas w świat magii! To jedna z najstarszych technik animacji, powstała, gdy film jeszcze nie istniał. Poruszajcie folię po kartkach, a zobaczycie niesamowite efekty.

(Pomocne książki – seria „Piżamorama” francuskich autorów Frederique Bertrand i Michaela Lelond wydana przez wydawnictwo Wytwórnia, w skład której wchodzi tytuły:

- „Piżamorama. Nowy Jork”,
- „Piżamorama. Paryż”,
- „Piżamorama. Warszawa”,
- „Piżamorama. Moje roboty”,
- „Piżamorama. Muzeum”)

Leporello

Najprostsza postacią książki zabawki jest książka o tajemniczej nazwie leporello. To słowo brzmi może trochę egzotycznie, dźwięcznie, a oznacza po prostu książkę harmonijkę. Nazwa leporello pochodzi od imienia służącego z opery „Don Giovanni” austriackiego kompozytora Wolfganga Amadeusza Mozarta. Otóż Leporello sporządził w formie naprzemiennie zginanych kartek

czyli takiej papierowej harmonijki, listę przyjaciółek swojego pana. Lista ta była na tyle długa, że stworzyła całkiem okazałych rozmiarów harmonijkę. Choć trzeba zaznaczyć, że pierwsze wzmianki o książkach ze składanych kartek pochodzą z Chin i sięgają już ok. VII wieku. W tamtym czasie, za panowania dynastii Tang zaczęto stosować książkę harmonijkę, która dała możliwość łatwiejszego i szybszego dostępu do dowolnego fragmentu tekstu niż wcześniej używane papirusowe zwoje. Tak więc powtórzę jeszcze raz **leporello** to książeczka składająca się jak harmonijka, którą można zrobić na dwa sposoby: albo ze wstęgi naprzemiennie łamanego do postaci harmonijki kartonowego papieru, albo z wielu kartek tej samej wielkości klejonych taśmą do postaci wstęgi, a następnie składanych w harmonijkę.

Czy ktoś z Was zabrał taką książeczkę z naszej góry książek i może nam ją pokazać? Nie? Faktycznie, nie ma w naszych zbiorach leporella, ale za chwilę ta sytuacja się zmieni. Razem stworzymy książkę harmonijkę. Zostaniemy autorkami/autorami bibliotecznego leporello pod tytułem „**Co się kryje w bibliotece?**”. Macie już jakieś pomysły?

Pomyślimy, czy tylko książki mieszkają w bibliotece, czy może jakieś książkowe stwory albo dziwne słowne zawijańce, które nocą wychodzą z książek? Czy nieraz nie mieliście wrażenia, że ta cisza w bibliotece jest tylko pozorna, a zza regału ktoś na Was łypie okiem? Może to postacie z bajek, znudzone siedzeniem w książkach? Hmm?

Zapraszam Was do wspólnej zabawy.

Na początku **wyjaśnię Wam jak wykonamy leporello.**

Potrzebujemy kartek w formacie A4, najlepiej ze sztywnego papieru, nożyczki, bezbarwną taśmę klejącą, taśmę dekoracyjną, klej, sznurek, a także materiały plastyczne i dekoracyjne takie jak pisaki, kredki, gazety, kolorowe czasopisma, bibuła, włóczka, piórka niezbędne do stworzenia ilustracji.

Każdemu uczestnikowi rozdaję 3 kartki A4, nożyczki, taśmę i klej. Z pozostałych materiałów plastycznych będziecie korzystać wspólnie.

Każdą kartkę złożcie na pół, tak aby powstały 2 równe połówki. Następnie te 3 zgięte kartki łączymy ze sobą taśmą po krótszych bokach, tak by powstała jedna całość. Jeśli nie chcemy, by łączenie taśmą było widoczne, wtedy używamy taśmy bezbarwnej i łączymy dwie kartki z jednej strony, a jeśli chcemy użyć taśmę dekoracyjną to wówczas naklejamy ją z obu stron kartek. Zginamy jeszcze kartki w miejscach łączenia taśmą i mamy harmonijkę. Po złożeniu powstanie przednia i tylna okładka, pamiętajcie by na przedniej zamieścić tytuł oraz autora tekstu i ilustracji. Kiedy już wypełnimy naszymi pomysłami książkę w środku, to do przedniej i tylnej okładki dokleimy wstążkę lub sznurek, tak by można było naszą książkę harmonijkę ładnie związać.

I najważniejsze – **to Wy decydujecie co się znajdzie w środku waszej książki!** Możecie wykorzystać przygotowane gazety, kolorowe czasopisma, kolorowy papier, cekiny, piórka, włóczkę. Proponuję pobawić się słowami. Nie musicie tworzyć dużo tekstu, leporello nie zawiera wiele treści, a bardziej skupić się na wybranych słowach, napisach, które możecie umieścić w dowolnym miejscu na stronie, a poszczególne literki lub całe hasła powycinać z gazet. Obrazki możecie zamienić w kolorowe kolaże korzystając z czasopism, dokleja-
jąc wstążki, piórka. Dzięki harmonijkowej formie leporello możecie przedstawić kilka obrazków, albo skoncentrować się na jednym pomysle, który będzie się rozwijał przez całą wstęgę papieru.

Po zakończeniu prac, poproszę Was o krótką prezentację swojego dzieła. Dosłownie parę słów. Wasze leporella oczywiście będzie można podziwiać w bibliotece!

(Przewidywany czas warsztatów ok. 45 minut. Wszystkie potrzebne materiały należy przygotować przed zajęciami i podać je przy omawianiu warsztatów. Warsztaty można przeprowadzić na podłodze lub przy stolikach. Jeśli dzieci będą pracować na podłodze w kole, wszystkie materiały można umieścić na środku, tak by każdy miał do nich swobodny dostęp. Jeśli przy stolikach, to dobrze jest przygotować jeden stół z materiałami do wspólnego korzystania. Prowadzący może pomagać, podpowiadać swoje propozycje i wspierać pomysły uczestników zajęć.)

Podsumowanie:

Dziękuję za fantastycznie spędzony czas. Zachęcam Was nie tylko do oglądania, potrząsania, obracania tych nietypowych książek, o których dzisiaj rozmawialiśmy, ale także do ich samodzielnego tworzenia. Jak widzicie wystarczająco papier, nożyczki, klej i możemy przenieść naszą wyobraźnię, nasze pomysły do świata książek. Zapewniam Was, takie książki nigdy się nie znudzą! Czytanie to świetna zabawa!

Bibliografia:

1. HARMONIJKI, tarcze, klapki i żaluzje – książka zabawka na przestrzeni dziejów / Agnieszka Maroń. W: Bibliotheca Nostra. – 2011, nr 4, s. 61-72
2. KSIĄŻKA i młody czytelnik : zbliżenia, oddalenia, dialogi : studia i szkice / Grzegorz Leszczyński, Michał Zajac. – Warszawa : Wydawnictwo SBP, 2013. – 287 s.

3. KSIĄŻKA zabawka : ciągle nierozstrzygnięty problem z definicją pojęcia i wyodrębnieniem podtypów gatunku / Monika Janusz-Lorkowska. W: Przegląd Biblioteczny. – 2020, z. 4, s. 494-512

Netografia:

<http://wielki-czlowiek.pl/jak-zrobic-z-dzieckiem-wlasna-ksiazke-leporello/>

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Leporello>

Mikołaj Pukianiec
Dział Instrukcyjno-Metodyczny Bibliotek

TRUDNE, LECZ KONIECZNE ROZSTANIA
– RZECZ O SELEKCJI I UBYTKOWANIU KSIĄŻEK
W BIBLIOTECE PUBLICZNEJ

Jednym z najtrudniejszych zadań w naszej pracy, którym towarzyszy nie-raz duży wysiłek emocjonalny, jest selekcja i ubytkowanie materiałów bibliotecznych. To jak smutne rozstanie z przyjacielem, który był przy nas w chwilach trudnych, dając oddech od otaczającej nas rzeczywistości. Bo jak rozstać się z *Sagą Rodu Forsyte'ów*, w której nestor rodziny w kolejnych wydaniach z lat 50., 60., 70. i 80. – przekonywał: *Panowie, kochajcie blondynki, a żeńcie z brunetkami!* i powołując się na własne doświadczenia zapewniał, że *małżeństwo składa się ze wspólnych interesów i wzajemnego pożądanja. Pierwsze wzrasta z latami, drugie zanika*. Są chwile, w których każdy bibliotekarz chciałby za Jarosławem Iwaszkiewiczem zawołać: *Książko, najwierniejszy towarzyszu w podróży życia, milczący w nieszczęściu, gadatliwy w radości, mówiący tylko wtedy, gdy się słuchać pragnie – jesteś jednym z najcenniejszych darów, jakie nam zesłali bogowie na nasz smutny padół*. A jednak nadchodzi czas rozstania...

Nie można gromadzić wszystkiego, szczególnie w XXI wieku. Średnio w Polsce, jak wskazują badania ruchu wydawniczego, ukazuje się ponad 36 tys. tytułów rocznie. Nie sposób kupić ani przechować wszystkiego w bibliotekach publicznych, zresztą – nie taki jest ich główny cel. Z praktyki wiemy jednak, że czytelnicy nieustannie oczekują nowości. Tylko ci bardziej doświadczeni, z wyrobionym gustem, odważą się na to, by sięgnąć po coś starszego, a biblioteczne regały i magazyny pękają w szwach... Początkowo bibliotekarze szukają i uzupełniają księgozbiorami każdy wolny metr kwadratowy, ale i to nie na wiele się zdaje. Z czasem nie ma wyjścia – trzeba ubytkować i wykreślać z inwentarza. Jest jeszcze jedna, istotna kwestia: księgozbiór jest jednym z głównych składników majątkowych biblioteki i od czasu do czasu organizator biblioteki, GUS czy inny urząd oczekują od nas informacji o zmianach... Przychodzi więc rozstać się **w pierwszej kolejności z materiałami zniszczonymi, zacytany- mi lub tymi, których treść się zdezaktualizowała. Usuwamy też z katalogu książki zaginione i niezwrócone**, choć przeważnie to nie wystarcza. Wciąż jednak usuwamy z zalem, smutkiem, a niejednokrotnie z obawą, jak taka decyzja zostanie odebrana przez organy nadzorujące prace biblioteczne i czytelnici-

ków. Warto w tym momencie skupić się na celach, jakim przyświeca selekcja i ubytkowanie. Wśród nich najważniejsze to **poprawa warunków gromadzenia i udostępniania**, wynikająca z możliwości lokalowych (także magazynowych!) biblioteki i jej funkcjonowania. Nie możemy wszakże gromadzić wszystkiego i upychać w każdy wolny kąt. Dziś już żaden bibliotekarz nie ma wątpliwości, że biblioteka musi **dostosować się do potrzeb czytelników**, nie zapominając równocześnie o wpływie jaki mamy na kształtowanie gustów i wyborów odbiorców bibliotecznej oferty.

Czego zatem pozbywać się nie należy? W pierwszej kolejności zachować powinniśmy **unikatowe pozycje regionalne**. Po roku 1989 w Polsce, wraz z demokracją, silnie rozwinął się ruch oddolnych inicjatyw regionalnych. Czas „małych ojczyzn”, który trwa do dziś, owocuje licznymi wydawnictwami dotyczącymi dziedzictwa wsi, miasta, regionu, historii, wybitnych postaci, środowiskowych liderów czy wydarzeń. Lokalne wydawnictwa o niewielkich nakładach są zwykle cegiełkami, które wielkie wydarzenia dziejowe ukazują w świetle mikrohistorii. Stanowią fundament dla opracowań i syntez badaczy i naukowców. To właśnie tego typu publikacje powinniśmy chronić w sposób szczególny. Dotyczy to również opracowań o regionach z wcześniejszych epok. W grupie tej uwzględnić warto także utwory miejscowych artystów, poetów itp.

Specjalne miejsce w bibliotece zajmują również **pierwsze wydania** znanych i poczytnych autorów, których książki wpłynęły znacząco na polską literaturę. W tym miejscu bibliotekarz bazować musi na własnym doświadczeniu, choć ogólna zasada nie budzi wątpliwości. Można wymienić tu noblistów, autorów nagrodzonych w kraju i za granicą, a także tych, których dzieła wniosły powiew świeżości. Warto zachować także wydania posiadające osobiste wpisy, **własnoręczne dedykacje autorskie**.

W nielicznych bibliotekach zachować się mogły materiały zakwalifikowane do Narodowego Zasobu Bibliotecznego, stanowią one jednak zaledwie ułamek procenta, a wiedza o nich jest powszechna, dlatego w prezentowanych rozważaniach pozwalam sobie je pominąć.

Kolejnym zagadnieniem jest ochrona **zamkniętych, kompletnych kolekcji** w bibliotece. Mamy z tym do czynienia, gdy w darach otrzymujemy księgozbiory nietuzinkowych postaci, których kolekcja książek stanowi istotny element spuścizny. Podobnie chronić należy przekazane **depozyty czasowe i wieczyste**.

Wymienione wskazówki są, jak się wydaje, powszechnie znane i nie budzą wątpliwości. Coraz częściej zastanawiamy się nad celem przechowywania książek, które nie są wypożyczane więcej niż 5–10 lat. Dotyczy to zarówno starszych wydań popularnych tytułów, jak i reszty księgozbioru. Musimy mieć świadomość, że żyjemy obecnie w trzeciej dekadzie XXI wieku. Organizujemy zajęcia i staramy się zaprzyjaźnić z książką drugie pokolenie urodzone w tym

stuleciu. Na ile aktualny czytelnik będzie chciał sięgnąć po egzemplarze z połowy i końca lat 90. XX wieku? A co dopiero po starsze... Oczywiście, musimy kierować się w takiej selekcji dużym wyczuciem i rozważą. Powszechnie znany był brak nowych wydań np. *Starego człowieka i morza* Ernesta Hemingwaya, wywołany przez trwający długie lata proces spadkobierców pisarza do praw majątkowych kolejnych edycji tytułu, będącego lekturą szkolną w krajach cywilizacji zachodniej. Na marginesie można wspomnieć, że w planach i ofertach wydawniczych na 2022 rok tytuł ten znów zaczął się pojawiać, jest zatem nadzieja na podmianę zacytanych egzemplarzy!

Czy jednak chodliwą pozycją w naszej bibliotece jest np. *Saga o jarlu Broniszu* Jana Władysława Grabskiego wydana w latach 60.? Czy są wypożyczane wielotomowe wydania Karola Bunscha czy Antoniego Gołubiewa? Pamiętać należy, że biblioteki publiczne nie pełnią roli magazynów składowych i – chcąc nie chcąc – muszą odpowiadać na bieżące oczekiwania czytelników. Refleksji należy poddać także obecność w naszych placówkach wielotomowych wydań *Encyklopedii Powszechnej* z lat 80. i 90. (a czasem i starszych). W pierwszej chwili pomysł ich ubytowania budzi opór. Zdobywane ogromnym wysiłkiem i staraniem kolejne tomy i wydania dostępne w bibliotece były chlubą bibliotekarzy. Dziś jednak najczęściej stanowią element aranżacji czytelnicy, ponieważ pierwszym źródłem wiedzy jest internet (dostępny w smartfonie czy innym urządzeniu). Podkreślam, że rozważanie dotyczy starszych wydań *Encyklopedii Powszechnej*, a nie wydań encyklopedycznych w ogóle! Encyklopedie specjalistyczne – np. muzyki, sztuki itp. – warto zatrzymać, ponieważ są to wydawnictwa tematyczne, w dużej mierze opierają się uptywowi czasu.

Wyzwaniem jest również selekcja książek dziecięcych. Mamy w Polsce dwie instytucje – Bibliotekę Publiczną m. st. Warszawy i Bibliotekę Raczyńskich w Poznaniu, które prowadzą kolekcje archiwalne książek dla dzieci i młodzieży. Nie ma potrzeby zatem pozostawiać egzemplarzy z lat 80. czy 90., które nie są wypożyczane. Oczekiwania najmłodszych czytelników są ogromne, a rynek książki dziecięcej oferuje bardzo wiele. Tysiące młodych ilustratorów tworzy dzieła do tekstów klasycznych i nowych. Co roku dostępne są również reedycje przygód dawnych bohaterów, jak np. *Miś Uszatek* Czesława Janczarskiego czy *Plastuś* Marii Kownackiej, wydane na dobrym papierze i w nowoczesnej technice. Z pewnością po takie egzemplarze chętniej sięgnie młodszy czytelnik.

Po selekcji i decyzji o rozstaniu z *egzemplarzami* pozostają jeszcze kwestie formalne, w tym przygotowanie protokołów ubytków, usunięcie egzemplarzy z inwentarza (czasem jeszcze funkcjonujących gdzieś książek akcesyjnych) oraz katalogu dla czytelników. Prace te wspomagają elektroniczne systemy biblioteczne, nie zawsze jednak starsze książki były osiągalne w katalogu elektronicznym. Sporządzając protokół ubytków, szczególnie egzemplarzy z lat

80. i 90., należy pamiętać o denominacji w 1995 roku w Polsce (pod hasłem „tniemy cztery zera”). Jest to sprawa nadzwyczaj istotna, ponieważ księgozbiór stanowi najważniejszą część majątku bibliotecznego i jego zmniejszenie musi być prawidłowo przeprowadzone. Zewnętrzny obserwator (organ nadzoru czy też zatroskany czytelnik), analizując sprawozdania działalności biblioteki, może odczuwać niepokój, widząc dużą liczbę ubytkowanych pozycji. Naszym zadaniem jest przekonywanie, że tak jak inne instytucje modernizują swoje zasoby, tak i lokalna biblioteka musi dostosować się do współczesnych oczekiwań.

Nie chodzi wszak o to, by nagle wyrzucać wszystko. Konieczne jest natomiast szukanie dróg do tego, by nasz księgozbiór nie stracił na aktualności.

Stare hinduskie przysłowie powiada, że „osioł niosący stos świętych ksiąg nadal jest tylko osłem”, a zatem: czy biblioteka pełna nieczytanych książek nie jest tylko magazynem?

Bibliografia

1. EWIDENCJA materiałów bibliecznych : prawne regulacje / [red. tomu] Lucjan Biliński. – Warszawa: Wydawnictwo SBP, 1999. – 24 s. – (Propozycje i Materiały / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich ; 32)
2. GOSPODARKA dubletami i drukami zbędnymi w bibliotekach akademickich w Polsce w kontekście przygotowywanej specjalizacji materiałów bibliecznych w bibliotekach naukowych / Maria Jagielska. W: *R o c z n i k i B i b l i o t e c z n e*. – 1986, z 1-2, s.151-177
3. SELEKCJA materiałów bibliecznych : przekazywanie druków zbędnych / Lucjan Biliński. – Wyd. 2 popr. – Warszawa : Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2007. – 49 s. – (Propozycje i Materiały / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich ; 69)
M.in. wytyczne IFLA/UNESCO
4. SELEKCJA zasobów i gospodarka drukami zbędnymi w BG UŚI / Bogumiła Warząchowska. W: *B i b l i o t e k a r z*. – 1999, nr 6, s. 9-12.
5. SELEKCJA zbiorów bibliotek publicznych warunkiem ich racjonalnego gromadzenia / Lucjan Biliński. W: *B i b l i o t e k a r z*. – 1995, nr 1, s. 18-24, [dostęp 01.02.2022] Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa bbc.uw.edu.pl/dlibra/doccontent?id=3744
6. STANDARYZACJA kosztów w bibliotekach publicznych : materiały z ogólnopolskiej konferencji Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Chełm, 19-21.09.2002 r. / [red. Witold Sulimierski]. – Warszawa : Wydawnictwo SBP, 2003. – 97 s. – (Propozycje i Materiały / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich ; 55)

Zawiera: Efektywna biblioteka publiczna w społeczeństwie informacyjnym.

7. ŚWISTEK-Oborska B., Mikołajska A. Doświadczenia w zakresie selekcji zbiorów zwartych, czasopism i wydawnictw ciągłych w Bibliotece Uniwersytetu w Poznaniu (1999-2006). W: Biuletyn EBIB. – 2007, nr 89, [dostęp 04.02.2022], <http://www.ebib.info/2007/89a.php?swistek>.
8. W SPRAWIE gospodarki dubletami i drukami zbędnymi / Ryszard Bandurski. W: Bibliotekarz. – 2000, nr 7/8, s. 28-31, [dostęp 01.02.2022] Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa, <https://kpbc.umk.pl/dlibra/publication/19596/edition/28417?language=en>
9. Z PROBLEMÓW organizacji zasobów bibliotecznych / Jacek Wojciechowski. W: Przegląd Biblioteczny. – 1998, z. 1, s. 5-15
10. ZYCH B. Zarządzanie zbiorami. Materiały metodyczne dla nauczycieli bibliotekarzy, [dostęp 31.01.2022], <http://www.pbw.waw.pl/pbw/publikacje/Zarządzanie%20zbiorami.pdf>

IV. MATERIAŁY REGIONALNE

A. PRZEGLĄD NOWOŚCI REGIONALNYCH

17. PUŁK Ułanów Wielkopolskich i 55. Poznański Pułk Piechoty w Lesznie i Rawiczu : 18 lat wspólnej historii. – Leszno : Archiwum Państwowe, 2021. – 103 s. : fot., pl., portr.

Publikacja towarzysząca wystawie przygotowanej przez Archiwum Państwowe w Lesznie

30 LAT samorządności Poznania. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Posnania : Fundacja Rozwoju Miasta Poznania : Biuro Rady Miasta Poznania, 2021. – 78 s. : fot., portr., tab., wykr.

40 LAT Parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Nowym Tomyślu 1981-2021 / pod red. Tomasza Sobolewskiego. – Nowy Tomyśl : Parafia pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Nowym Tomyślu, 2021. – 202 s. : fot., portr., wykr.

90 LAT Instytutu Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich Państwowego Instytutu Badawczego [w Poznaniu] : 1930-2020 / pod red. Małgorzaty Zimniewskiej. – Poznań : Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich : Wydawnictwo Kontekst, 2021. – 294 s. : fot., portr.

Bibliografia prac Janusza Jagmina s. 235-239, bibliografia prac pracowników IWNiRZ s. 195-233 i bibliografia s. 241-242. Indeks

100 LAT Wielkopolskiego Związku Lekkiej Atletyki. T. 1 = 100 Jahre des Grosspolnischen Leichtathletikverbandes = 100 years of the Greater Poland Athletics Association / Jarosław Kisiel, Krzysztof Kisiel. – Kalisz : Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2021. – 410 s. : fot., portr.

Tekst także w jęz. angielskim i niemieckim

100 LAT wielkopolskiej koszykówki / pod red. Józefa Djaczenko i Jarosława Żabko. – Poznań : Wydawnictwo Nauka i Innowacje : Wydawnictwo Miejskie Posnania, 2021. – 383, [25] s. : fot., portr.

100 RYSUNKÓW na 100. Derwicha / koncepcja książki, tekst, wyb. materiałów Małgorzata Derwich-Pawela. – Leszno : Miejska Biblioteka Publiczna im. Stanisława Grochowiaka w Lesznie, 2021. – 60 s. : fot., il., portr.

Album z rysunkami karykaturzysty związanego z Leszmem i Poznaniem (1921-1983)

120 LAT wodociągów w Lesznie / tekst Miron Urbaniak, Joanna Spychaj-Skopińska. – Leszno : Archiwum Państwowe w Lesznie : Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o., 2021. – 54 s. : fot., il., mapy, portr., wykr.

150-LECIE szkoły i 115-lecie strajku dzieci koźmińskich 1906/1907 Szkoły Podstawowej nr 1 w Koźminie Wielkopolskim / pod red. Michała Pietrowskiego. – Koźmin Wielkopolski : Drukarnia Projekt s.c., 2021. – 128 s. : fot., nuty, portr., tab.

Bibliografia s. 127-128

APARAT bezpieczeństwa w województwie poznańskim 1945-1956 : wybrane kierunki i metody (dokumenty) / wstęp, wyb. dokumentów i oprac. Rafał Kościański; Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. – Poznań ; Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej, 2021. – 736 s. – (Dokumenty / Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu; t. 68)

Bibliografia s. 723-730. Indeks

BIBLIOFILE : ich życie, pasja i stare woluminy : spotkania poznańskich bibliofilów 2017-2020 / Leonard Rosadziński. – Poznań : nakładem autora, 2021. – 177 s. : fot., portr.

BIBLIOGRAFIA bibliologiczna Kalisza : 1981-1990 / Katarzyna Kubiak. – Kalisz : Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2021. – 89 s. : il. – (Katalogi i Bibliografie Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk; nr 2)

Indeksy

BRACTWO Strzeleckie w Wągrowcu : XXV-lecie reaktywacji / Rafał Różak. – Wągrowiec : Bractwo Strzeleckie w Wągrowcu, 2021. – 72 s. : fot., portr.

COGITO – szkoła z własnym obliczem / Marzena Kędra. – Kraków : Impuls, 2021. – 289 s. : fot., portr. – (Drogowskazy (w) Edukacji)

Bibliografia s. 283-289

Dotyczy pedagogiki Freineta stosowanej w Publicznej Szkole Podstawowej Cogito w Poznaniu z perspektywy biograficznej dyrektor szkoły

DZIAŁALNOŚĆ Zgromadzenia Sióstr Serafitek na Ziemi Chodzieskiej i w okolicy / Mikołaj Welnic. – Wyd. 2 popr. i uzup. – Poznań : Wydawnictwo Kontekst, 2021. – 162 s. : fot., portr., tab.

Bibliografia s. 153-156. Indeks

Historia działalności zgromadzenia zakonnego

FORTEPIAN moja miłość / Elwira Fibiger. – Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy, 2021. – 219 s. tabl. : fot., portr.

Historia właścicieli Fabryki Fortepianów i Pianin Arnold Fibiger w Kaliszu

GŁOWA rodziny : z życia hrabiostwa Działyńskich / scenariusz Anna Łazuka-Witek. – Kórnik : Stowarzyszenie Teatralne Legion, 2021. – 50 s. : fot., portr. – (Teatr Myśli i Idei)

Scenariusz inscenizacji na temat rodziny Działyńskich związanej z Kórniem

GMINY wyznaniowe żydowskie powiatu wągrowieckiego : zarys dziejów / Jerzy Paluch. – Wągrowiec ; Poznań : Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2021. – 195 s. : fot., mapy, portr.

Bibliografia s. 188-195

HISTORIA Kołaczkowa / Filip Biernat [i in.]. – Kołaczkowo : Gminny Ośrodek Kultury w Kołaczkowie, 2021. – 314 s. : fot., portr.

Bibliografia s. 307-312

HISTORIA Parafii pw. Świętego Krzyża w Kobylnicy (2019-2021) : [infor-mator] / Wojciech Mueller, Ewa Tomaszewska. – Poznań : Wydawnictwo Kontekst, 2021. – 48 s. : fot., portr.

HISTORIA Tonsilu [producenta sprzętu nagłośnieniowego we Wrześni] / Filip Biernat. – Wyd. 2. – Września : Wydawnictwo WW Jolanta Kosmowska, Łukasz Różański spółka cywilna, 2021. – 188 s. : fot., portr.

Bibliografia s. 171-173. Indeks

HISTORIA zapisana w fotografiach : Miejska Górka w okresie międzywojennym (1918-1939) : [album] / komitet red. Marek Stach, Honorata Grzelczak, Ewa Pawełka. – Miejska Górka : Ośrodek Kultury, Sportu i Aktywności Lokalnej w Miejskiej Górcie, 2021. – 40 s. : fot., portr.

INTERDYSCYPLINARNE aspekty nauk o jakości w działalności i dorobku naukowym Profesora Zenona Foltynowicza – jubileusz 70 urodzin = Interdisciplinary aspects of quality science in academic activity and scientific achievements of Professor Zenon Foltynowicz – 70th Birthday Jubilee / oprac. Anna Lewandowska. – Poznań : Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, 2021. – 238 s. : fot., portr.

Wspomnienia współpracowników o profesorze Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

JÓZEF Jakubowski z Krobi / Marek Jakubowski. – Szczecin : Paweł Jakubowski, 2021. – 197 s. : fot., portr.

Żandarm, uczestnik wojny polsko-bolszewickiej, członek Armii Krajowej (1894-1970)

JÓZEF Olejniczak (1918-2001) : zawodnik, trener, działacz sportu żużlowego [z Leszna] / Jarosław Wawrzyniak. – Leszno : Urząd Miasta Leszna, 2021. – 160 s. : fot., il., portr. – (Cives Nostris; t. 20)

JÓZEF Piłsudski w Koninie [w 1921 roku] / Jacek Wiśniewski, Szymon Jagodziński. – Konin : Mawi, 2021. – 146, [5] s. : fot., mapy, portr.

Bibliografia s. 145-146

KATASTROFA kaliska : sierpień 1914 / Józef Dąbrowski, Zofja Hartmanowa. – Szczęśno : Klinika Języka, 2021. – 188 s. – (Małe Książki o Wielkich Sprawach)

Wspomnienia dwóch świadków wydarzeń w Kaliszu i okolicach

KATEDRA Farmacji Fizycznej i Farmakokinetyki [Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu] : historia, nauka, dydaktyka = Chair of Physical Pharmacy and Pharmacokinetics : history, science, didactics / oprac. Franciszek K. Główka, Katarzyna Kosicka-Noworzyń. – Poznań : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, 2021. – 210 s. : fot., portr.

Tekst także w jęz. angielskim

KŁAMSTWA i sekrety : historia Róży Wittelsbach / Tomasz Wandzel. – Prabuty : Wachlarz : Tomasz Wandzel, 2021. – 350, [9] s.

Akcja powieści toczy się m.in. w Poznaniu i dotyczy także Powstania Wielkopolskiego

KONFRONTACJE 2021 : XL Ogólnopolski Konkurs Literacko-Fotograficzno-Plastyczny [w Lesznie] / oprac. redakcyjne Roman Józefiak, Ryszard Biberstajn; Leszczyńskie Stowarzyszenie Twórców Kultury w Lesznie. – Leszno : Leszczyńskie Stowarzyszenie Twórców Kultury, 2021. – 44 s. : fot., portr.

KSIĄŻKI o Wielkopolsce wydane w 2020 roku : (wybór) / Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu. – Poznań : Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury, 2021. – 86 s.

Bibliografia

KSIĘGA wójtowska miasta Jarocina : zapiski z lat 1571-1611 / wydał i oprac. Norbert Delestowicz. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2021. – 159 s. : tab., wykr. – (Wielkopolska Dawniej i Dziś : studia, źródła i materiały; 7)

Bibliografia s. 123-127. Indeks

LEGENDY, podania i mniej lub bardziej prawdziwe historie Ziemi Wrzesińskiej / zebra. i oprac. Halina Lepka. – Września : Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy we Wrześni, [2022]. – 200 s. : il.

Bibliografia s. 196-198

LEKCJE rysunku profesora Ballarina : kolorowanka edukacyjna / tekst Roksana Foralewska, Marta Małkus, Eliza Wawrzyniak; rys., oprac. graf. Eliza Wawrzyniak. – Leszno : Muzeum Okręgowe w Lesznie, [2021]. – 26 s. : fot., il., portr.

Książka edukacyjna dla dzieci i młodzieży w formie kolorowanki przedstawiająca życie i twórczość Wilhelma Ballarina (1894-1978), malarza związanego z Leszmem

LESZNO w cieniu swastyki / Jerzy Zielonka, Teresa Masłowska, Zenon Józwiak. – Leszno : Miejska Biblioteka Publiczna im. Stanisława Grochowiaka w Lesznie, 2021. – 259 s. : fot., mapa, portr.

Bibliografia s. 245-248. Indeks

LUDZIE i czasy : Leszno we wspomnieniach mieszkańców. T. 3 / zespół autorski Elżbieta Curyk-Sierszulska [i in.]; red. Janina Małgorzata Halec, Barbara Głowinkowska. – Leszno : Leszczyńskie Towarzystwo Kulturalne, 2021. – 243 s., [8] k. tabl. : fot., il., portr.

Także wiersze dotyczące Leszna oraz materiały ikonograficzne przedstawiające Leszno

MELANIA Parczewska (1850-1920) : nauczycielka, społeczniczka, pisarka [z Kalisza] / Ewa Andrysiak, Elżbieta Steczek Czerniawska. – Kalisz : Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2021. – 91 s. : fot., portr. – (Kaliszanie; 20)
Bibliografia s. [87]-89

MÓJ świat malowany : kordonkiem, muliną, włóczką i nićmi : [album] / Maria Łbik. – Poznań : Maria Łbik, 2021. – 91 s. : fot., portr.
Artystka amatorka związana z Poznaniem i z Gruszczyńcem

NARODZINY Moszczanki / Urszula Mróz sztuka teatralna, Aneta Franc opracowanie historyczne. – Moszczanka : Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Wsi Moszczanka i Skrzebowa, 2021. – 88 s. : fot., mapy, portr.
Bibliografia s. 86-88

Opracowanie historyczne opisujące niemiecką kolonizację, przekształcenie Raschwege w Moszczankę i życie społeczne pierwszych lat miejscowości oraz scenariusz sztuki na ten sam temat. Także wykaz mieszkańców Moszczanki z lat 1951-1953.

NIEZAPOMNIANE zwycięstwo : powstanie wielkopolskie 1918-1919 / Piotr Grzelczak. – Warszawa ; Poznań : Towarzystwo Projektów Edukacyjnych, 2021. – 32 s. : fot., portr. + 1 płyta DVD. – (Edukacja Multimedialna) – (Historia XX w.)
Płyta DVD zawiera film dokumentalny pt. „Powstanie wielkopolskie” w reż. Michała Szymanowicza

NIEZNANY przywilej kupców kaliskich z 1568 r. / oprac. Zofia Wojciechowska. – Kalisz : Archiwum Państwowe w Kaliszu, 2021. – 21 s. : fot.
Statut bractwa kramarskiego w Kaliszu. Także opracowanie dotyczące społeczno-prawnego ustroju szesnastowiecznego Kalisza

NOWOTOMYSKIE sagi : ludzie i wspomnienia / Damian Rożek-Pawłowski. – Nowy Tomyśl : Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Nowym Tomyślu, 2021. – 321 s. : fot., portr.
Bibliografia s. 310-318. Indeks
Losy kilkunastu rodzin z Nowego Tomyśla. Dotyczy głównie XX w.

OKOLICE widowisk : studia i szkice / Krzysztof Kurek. – Poznań : Wydawnictwo Nauk Społecznych i Humanistycznych UAM : Wydawnictwo Fundacji Humaniora, 2021. – 233, [4] s. : fot., portr.
Indeks

Zawiera: O kilku (możliwych) formach widowisk w średniowiecznym Gnieźnie – konteksty, sugestie, przypomnienia. s. 11-24. – Taniec śmierci na scenie kolegium jezuickiego w Kaliszu?. s. 25-62. – „W ogóle powiedzieć można, że w cyrku pana Wulffa można spędzić wieczór bardzo przyjemnie...” Cyrki, mezażerie i akrobatyczne popisy w XIX-wiecznym Poznaniu. s. 63-120. – Spacerzy, koncerty i... ludzkie zoo. Notatki do dziejów poznańskiego Ogrodu Zoologicznego w XIX i na początku XX wieku. s. 121-152. – „Chwytny w płuca szeroki dech wolności...” Niezwykły początek sezonu 1918/1919 w Teatrze Polskim w Poznaniu. s. 153-200. – Delegacja z Beludżystanu, czyli miejski performans Romualda Gantkowskiego (1924). s. 201-212

OSTROWSKIE ślady Krzysztofa Komedy : przewodnik / tekst Tomasz Lach. – Ostrów Wielkopolski : Urząd Miejski w Ostrowie Wielkopolskim. Referat Promocji Miasta, 2021. – 38 s., [2] k. tabl. złoż. : fot., il., portr., pl.

Sylwetka Krzysztofa Komedy (1931-1969) oraz opis miejsc i budynków w Ostrowie Wlkp. związanych z postacią kompozytora

PAŁACE i dwory w gminie Środa Wielkopolska : [przewodnik turystyczny] / Stanisław Bernard Frankowski. – [Środa Wielkopolska] : Średzkie Towarzystwo Kulturalne, 2021. – 46 s. : fot.

PARAFIA św. Jana Bosko w Poznaniu na tle uwarunkowań polityczno-religijnych 1945-1989 / Zofia Leitgeber. – Poznań : Pallottinum, 2021. – XI, 385 s. : fot., mapy, portr., tab.

Bibliografia s. 357-367. Indeks

POSTRZEGANIE stanu bezpieczeństwa korzystających z gminnego publicznego transportu zbiorowego na przykładzie Aglomeracji Poznańskiej / Mikołaj Tomaszuk. – Poznań : Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, 2021. – 151 s. : fot., il., mapy, tab., wyk.

Bibliografia s. 132-137

POWSZECHNA Wystawa Krajowa 1929 r. [w Poznaniu] w źródłach historycznych / Magdalena Heruday-Kielczewska; Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział w Poznaniu. – Poznań ; Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej, 2021. – 486 s., [1] k. tabl. złoż. : fot., portr., tab. + 1 płyta CD-ROM, 1 pl. – (Studia i Materiały Poznańskie-go IPN; t. 49)

Bibliografia s. 463-475. Indeks

POZNAŃ : ucieczki z miasta : 47 wycieczek po Wielkopolsce : ilustrowany przewodnik weekendowy : [przewodnik turystyczny] / Krzysztof Dopierała. – Gliwice : Bezdroża – Helion, 2021. – 279 s., [1] k. tabl. złoż. : fot., il., mapy
Indeks

POZNAŃSKI Przewodnik Alergika / red. Łukasz Grewling i Bogdan Jackowiak; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydział Biologii. – Poznań : Wydawnictwo Kontekst, 2021. – 23 s. : fot., mapy, tab.

Charakterystyka wybranych roślin alergennych. Zawiera także mapy potencjalnego zagrożenia alergenami roślinnymi w Poznaniu

POZNAŃSKIE czerwce : 1956, 1981, 1986, 2021 / Jerzy Brukwicki. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2021. – 174, [14] s. : fot., portr.

M.in. kalendarz wydarzeń kulturalnych w Poznaniu z czerwca roku 1956, 1981 i 1986

PROFESOROWIE Uniwersytetu Poznańskiego 1919-1939 [w kontekście demograficzno-społecznym] / Magdalena Jakś-Ivanovska; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. – Poznań : Wydawnictwo Nauka i Innowacje, 2021. – 435 s. : fot., pl., portr., tab. – (Monografie i Rozprawy / Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Centrum „Instytut Wielkopolski”; 8)

Bibliografia s. 397-411. Indeks

PRZEZ kuchenne okno czyli Wspomnienia pałacowego kucharza rodziny Mielżyńskich / Maciej Barton. – Bydgoszcz : Gaj, 2021. – 80 s. : fot., portr.

Dotyczy dworu w Chobienicach i ich właścicieli. Zawiera m.in. przepisy kuchni wielkopolskiej

PRZYRODA powiatu pilskiego : poznaję, szanuję, chronię / Renata Drozd. – [Piła] : [Oficyna Draco-Art], [2021]. – 22 s. : fot.

PTAKI i ludzie : 100 lat leszczyńskiej ornitologii / Stanisław Kuźniak i Grzegorz Lorek. – Poznań : Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2021. – 334 s. : fot., mapy, portr.

Bibliografia s. 275-303. Indeksy

M.in. historia ornitologii na Ziemi Leszczyńskiej, działania edukacyjne i ochronne oraz opracowanie faunistyczne regionu

„ROGATE Diabły” : grupy wielkopolskie w walkach o Lwów i Małopolskę Wschodnią (marzec-wrzesień 1919) / Michał Krzyżaniak. – Przemyśl : Muzeum

Narodowe Ziemi Przemyskiej, 2021. – 152 s. : fot., mapy, portr., tab. – (Biblioteczka Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej)

Bibliografia s. 145-148

RÓŻA i tajemnicza walizka / Kinga Przyborowska, Marta Włodarczyk; il. Ryszard Biątek. – Poznań : [Wielkopolskie Muzeum Niepodległości], [2021]. – 45 s. : il.

Opowiadanie dla dzieci na temat Poznańskiego Czerwca '56

SACERDOS et hostia : ks. Stanisław Streich [1902-1938] – Męczennik sprawy Chrystusowej / Wojciech Mueller. – Poznań : Wydawnictwo Kontekst, 2021. – 356, [4] s. : fot., portr.

Bibliografia s. 337-349. Indeks

Proboszcz parafii pw. św. Jana Bosko w Luboniu, zamordowany w 1938 roku przez Wawrzyńca Nowaka

SANKTUARIUM Matki Bożej Licheńskiej : dar i przesłanie / Janusz Kumala. – Wyd. 3. – Licheń [Stary] : Centrum Formacji Maryjnej „Salvatoris Mater”, 2021. – 135, [8] s.

SKALMIERZYCE Nowe i Skalmierzyce w okresie międzywojennym 1919-1939 / Jerzy Wojtczak. – Nowe Skalmierzyce ; [Częstochowa] : Wydawnictwo Precjoza, 2021. – 214 s. : fot., portr.

SŁOWO zostaje : bibliografia Regionu Kozła / Eugeniusz Kurzawa, Zofia Maziarz. – Region Kozła : Stowarzyszenie Gmin Rzeczypospolitej Polskiej Region Kozła, 2021. – 372 s. : fot.

Także historia czasopiśmiennictwa lokalnego od XIX w.

STOS : [album] / Rigamonti; fot. Maksymilian Rigamonti; tekst Magdalena Rigamonti. – Września : Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich we Wrześni, 2021. – 151 s. : fot., portr. – (Kolekcja Wrzesińska 2020)

Projekt dotyczący gminy Września na temat protestujących kobiet

ŚWIĘCI z domowych pieleszy : katalog wystawy / tekst Elżbieta Sztambewska. – Konin : Muzeum Okręgowe w Koninie, 2021. – 34 s. : fot.

Wystawa dewocjonałów pochodzących głównie z Wielkopolski Wschodniej w Muzeum Okręgowym w Koninie

TOWARZYSTWO Muzyczne w Śremie (1911-2021) : kalendarium / Iwona Kondras, Jerzy Kondras. – Śrem : Biblioteka Publiczna im. Heliodora Świącickiego w Śremie, 2021. – 140 s. : fot., portr. – (Śrem w Małych Monografiach; t. 8)

TRANSATLANTYK Alfa / teksty Jakub Głaz. – Poznań Fundacja Made in Art ; [Warszawa] : Tier Investment S.A., 2021. – 53 s. : fot.

Bibliografia s. 52-53

Ulica Święty Marcin w Poznaniu, także wieżowce kompleksu „Alfa”. Projekty urbanistyczne i ich realizacje od XVIII w.

U WERUNKI i Stacha na klejdrach / Jan Strugarek. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2021. – 300, [4] s. : portr. + 1 płyta CD

Płyta CD zawiera nagrania radiowe wybranych felietonów

Zbiór felietonów napisanych gwarą poznańską

W POLSKIEJ Wandei : Komunistyczna Partia Polski w województwie poznańskim w czasach II Rzeczypospolitej / Marcin Jurek; Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział w Poznaniu. – Poznań ; Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej, 2021. – 439 s. : fot., portr. – (Monografie / Instytut Pamięci Narodowej; t. 157)

Bibliografia s. 402-422. Indeks

WIDOKI Powiatu Szamotulskiego na starych pocztówkach 1898-1945 : [album] / teksty, wyb. i oprac. Monika Romanowska-Pietrzak. – Szamotuły : Muzeum – Zamek Górków, 2021. – 156 s. : fot., mapa, portr.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu : fotografia w latach 2012-2020 / red. Władysław Nielipiński; współpr. Mateusz Kiszka. – Poznań : Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, [2021]. – 247 s. : fot., portr.

Indeks

Warsztaty, konkursy, wystawy i działalność wydawnicza – dokumentacja działalności biblioteki w zakresie popularyzacji fotografii na terenie Wielkopolski

WSPUMNIYNIA wuja Binia / Janina Kuźnicka. – Śrem : Biblioteka Publiczna im. Heliodora Świącickiego w Śremie, 2021. – 31 s. : portr.

Opowiadania w gwarze wielkopolskiej

WSZYSTKO dla pań : alternatywny przewodnik po Kaliszu / Anna Tabaka; il. Przemysław Dunaj. – Wyd. 2 popr. i rozsz. – Kalisz : Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej, 2021. – 121 s. : il.

Bibliografia s. 118-121

Ilustrowany przewodnik przedstawiający życiorysy kobiet z Kalisza i okolic od czasów średniowiecza

WYBITNE osobistości pracy organicznej 2001-2020 / Marian Król. – Poznań : Towarzystwo im. Hipolita Cegielskiego, 2021. – 541 s. : fot., portr.

Indeks

Nagroda „Złotego Hipolita” przyznawana przez Towarzystwo im. H. Cegielskiego w Poznaniu w latach 2001-2020. M.in. sylwetki laureatów

Z DZIESIĄTEGO rzędu : recenzje z przedstawień baletowych i teatru tańca, operowych, operetkowych oraz musicalowych [w Poznaniu] opublikowane w latach 1987-2020 / Stefan Drajewski. – Poznań : Akademia Muzyczna im. I.J. Paderewskiego, 2021. – 442 s. : fot., il.

Z NIEDŹWIADKIEM na tropach historii : muzeum dla najmłodszych / oprac. redakcyjne Adriana Miara [i in.]; il. Joanna Zagner-Kołat. – Rawicz : Muzeum Ziemi Rawickiej, 2021. – 23 s. : il. + plan miasta

Publikacja edukacyjna dla dzieci na temat Rawicza

Z PAMIĘTNIKA powstańca wielkopolskiego 1918-1919 ; O hymnie – propozycja korekty tekstu Mazurka Dąbrowskiego / Stanisław Kostka Szymański. – Poznań : Stanisław Szymański, 2021. – 34, 25 s. : fot., il., mapy, portr.

Wspomnienia Zbigniewa Szymańskiego związanego z Pleszewem (1897-1947)

ZIELONY Poznań : poznańskie ogrody działkowe : [album] / red. Tomasz Janas. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2021. – [120] s. : fot.

ZWIEDZAMY Wielkopolskę : muzea, dwory, pałace, zabytki : [przewodnik turystyczny] / red. Daria Przybysz, Leszek Gracz. – Poznań : Polska Press Sp. z o.o., 2021. – 88 s. : fot., mapa, portr.

ŻUŹLOWY leksykon ligowy. T. 14, (1989-1990) / Krzysztof Błażejewski; współpr. Wiesław Dobruszek. – Leszno : Firma Wydawnicza „Danuta”, 2021 – 192 s. : fot., portr.

Dotyczy m.in. wyników meczowych zawodników Unii Leszno

B. IMPREZY KULTURALNE W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH WOJ. WIELKOPOLSKIEGO

(grudzień 2021–luty 2022)

Ograniczenia związane z epidemią nadal wpływają na działalność bibliotek. Wiele imprez miało miejsce w obiektach bibliotecznych, jednak w trosce o bezpieczeństwo czytelników sporo wydarzeń zorganizowano w przestrzeni wirtualnej – na stronach internetowych bibliotek i portalach społecznościowych.

Grudzień to czas pod znakiem Bożego Narodzenia. W bibliotekach pojawiła się więc interesująca oferta związana ze świątecznymi tradycjami. W tym miesiącu uwagę skupiono również na 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Polsce oraz Narodowym Dniu Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego. W styczniu, w okresie ferii, zaproponowano najmłodszym ciekawe wydarzenia literackie oraz plastyczne: konkursy, quizy, wystawy, warsztaty i zabawy. Dużym zainteresowaniem cieszyły się spotkania z okazji Dnia Babci i Dnia Dziadka.

W lutym, w placówkach bibliotecznych, obchodzono głównie walentynki. Dzień Zakochanych był pretekstem do promowania literatury o miłości. Najmłodsi czytelnicy świętowali Światowy Dzień Kota i Dzień Dinozaura.

W obiektach bibliotecznych oraz on-line odbyło się wiele imprez popularyzujących czytelnictwo: spotkania z pisarzami, autorami książek dla dzieci i dorosłych, historykami i podróżnikami. Kontynuowano także cykliczne spotkania z seniorami, przedszkolakami oraz DKK. Rozpoczęto obchody Roku Marii Kopnickiej i Józefa Wybickiego. Działalność bibliotek wykraczała również poza ich przestrzeń. Organizowano bowiem wycieczki do kina, teatru czy muzeum.

Grudzień

Bojanowo (pow. Rawicz)

- „Bombka Bożonarodzeniowa” – rozstrzygnięcie konkursu i wystawa pokonkursowa
- „Wyzwanie czytelnicze” – rozstrzygnięcie całorocznego konkursu czytelniczego dla dzieci do klasy III
- Wystawa zbiorów filatelistycznych Witolda Mikołajczyka stanowiąca część ekspozycji „Gmina Bojanowo – moja mała Ojczyzna” – z okazji Narodowego Dnia Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego

Gostyń

- Zajęcia Pracowni Literackiej (także w styczniu i lutym)
- Spotkanie z pisarzem Szymonem J. Wróblem
- Promocja książki Mariana Langnera „Duchowieństwo katolickie w Powstaniu Wielkopolskim 1918-1919 na obszarze Regencji Poznańskiej. Portret zbiorowy”.
- Programy Telewizji Bibliotecznej (grudzień-luty):
 - ~ „Temat na dziś”
 - ~ „Polecam Ci”
- „Dziecięcy Raj” – kamishibai w przedszkolu
- „Zimowy świąteczny czas” – wystawa
- Kampania „Mała książka – wielki człowiek” (także w styczniu i lutym)

Jutrosin (pow. Rawicz)

- „Mikołajki jak z bajki” – udział Biblioteki w Jarmarku Świątecznym organizowanym przez Urząd Miasta i Gminy w Jutrosinie
- Konkurs mikołajkowy (współpraca ze szkołą podstawową)
- „Cztery pory roku w gminie Jutrosin” – konkurs fotograficzny i wystawa pokonkursowa (Filia w Szkaradowie; we współpracy ze Stowarzyszeniem „Na krańcu Wielkopolski”)
- Zabawa edukacyjna z kołem fortuny (Filia w Dubinie)

Kalisz

Kontynuacja wcześniejszych aktywności on-line (także w styczniu i lutym):

- „E-BOOKI na kliknięcie” – umożliwienie czytelnikom dostępu do elektronicznych platform: IBUK, EBOOKPOINT oraz LEGIMI
- „Lektury Michała” – vlog z recenzjami książek
- „Kaliskie ścieżki w wojnie polsko-bolszewickiej” – mobilna gra historyczna na smartfon, powstała w ramach warsztatów dla młodzieży zorganizowanych przez Bibliotekę dzięki programowi „Koalicje dla Niepodległej #wiktorria 1920”
- „Z Kalisza do Kamerunu” – gra on-line poświęcona kaliskiemu podróżnikowi Stefanowi Szolcowi-Rogozińskiemu, zrealizowana w ramach programu „Kultura w sieci”
- „Krótka piłka” – vlog literacki
- „Śladami Fibigerów” – aplikacja na smartfon – gra mobilna powstała w ramach programu „Partnerstwo dla książki”

Nowe akcje:

- „Obrazem pisane – ilustratorzy naszych książek” – vlog prezentujący sylwetki oraz dorobek polskich ilustratorów książek

- „Społeczne Archiwum Kaliszan” – projekt gromadzenia fotografii oraz dokumentów pochodzących z rodzinnych archiwów dawnych i obecnych mieszkańców Kalisza
- „Maria ma moc” – cykl rozmów on-line przygotowany w ramach obchodów Roku Marii Konopnickiej, poświęcony życiu i twórczości poetki związanej z Kaliszem
- Wystawy:
 - ~ „Jan Pływacz. Malarstwo” – prace ostrowskiego artysty (Biblioteka Główna, Galeria 66)
 - ~ „Polska morska Niepodległa” (Filia nr 3)
 - ~ „Jeszcze Polska nie zginęła” – w ramach obchodów Roku Józefa Wybickiego (Filia nr 5)
 - ~ „Świąteczne reklamy” – święta Bożego Narodzenia w reklamach i anonasach drukowanych na łamach XIX/XX-wiecznej prasy kaliskiej (Filia nr 6)
 - ~ „Cztery pory Prosy” – fotografie (Filia nr 7)
 - ~ „NASZE REWIRY: Śródmieście” – plenerowa (ul. Grodzka)
 - ~ „Jedyna taka biblioteka” – wideo (Filia nr 1)
 - ~ Ekipa Asnyka” – prezentacje sylwetek kaliskich pisarzy: Marii Dąbrowskiej, Marii Konopnickiej, Adama Asnyka, Arkadiusza Pacholskiego oraz Eligiusza Kor-Walczaka (przystanki KLA)
 - ~ „35/35” – jubileusz 35-lecia Biblioteki Głównej (Galeria 66, Biblioteka Główna)
 - ~ „Ptasi Atlas Jacka Kołaty” – fotografie (Filia nr 7)
 - ~ „Złota Trójka, czyli długa historia biblioteki na Krótkiej” – jubileusz 50-lecia Filii nr 3 przy ul. Krótkiej (Filia nr 3)
 - ~ „Biblioteka. Miejsce tajemnicy” (Filia nr 1)
 - ~ Wystawa książek z Kubusiem Puchatkiem – z okazji 140. rocznicy urodzin Alana Aleksandra Milne’a (Oddział Dziecięcy Filia nr 1)

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- „Szyfrowanie w Bibliotece” – warsztaty dla dzieci prowadzone przez Dorotę Jagodzińską: czytanie fragmentów książki „Niesamowite przygody dzieściu skarpetek” J. Bednarek, rozwiązywanie i tworzenie szyfrów oraz nauka alfabetu Morse’i języka migowego
- Udział w kobylińskim Jarmarku Świątecznym, pisanie listu do św. Mikołaja
- „Poszukiwanie skarpet ukrytych przez Świętego Mikołaja w bibliotecznych książkach” – rozwijanie wyobraźni dzieci oraz promocja literatury dziecięcej
- Warsztaty rękodzieła, zdobienie bombek (Filia w Smolicach)
- „Lukruj w bibliotece” – spotkanie pod kierunkiem Doroty Jagodzińskiej; pisanie listu do św. Mikołaja, rozwiązywanie świątecznych kalamburów, czy-

tanie książki „Toruńskie pierniki” oraz zdobienie świątecznych ciasteczek i seans filmowy

- Wizyta uczniów ze szkoły podstawowej w Smolicach – rozmowy o tradycjach świątecznych, czytanie książki „Choinka” S. Gilmore oraz tworzenie świątecznych witraży z papieru i bibuły (Filia w Smolicach)

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna

- W cyklu „Literackie ciekawostki”: film dotyczący życia i twórczości Jana Brzechwy (na kanale YouTube biblioteki)
- W cyklu „Literackie przysmaki”: film (na kanale YouTube biblioteki)
- W cyklu Z historią przy kawie: „Skarbce, gabinety osobliwości – rzecz o publicznych tajemnicach” – wykład dr. Emiliana Prałata
- „Świąteczne skrzaty, gnomy i krasnale, które kolorowe noszą szale” – konkurs plastyczny dla dzieci w wieku 5-11 lat
- „Dziadek do Orzechów” – przedstawienie teatru Blaszyńscy Bęberek dla dzieci w wieku 5-10 lat
- „Do dzieła!” – warsztaty artystyczne dla dzieci w wieku 6-12 lat (także w styczniu)
- „40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego” – wystawa przygotowana przez Muzeum Regionalne w Kościanie
- „Miejsca pamięci Powstania Wielkopolskiego” – wystawa prac z Objazdowej Galerii Wielkopolskiej Fotografii
- Spotkanie z Julią Stolpe, uczestniczką programu „The Voice of Poland”

Biblioteka Publiczna Gminy Kościan zs. w Kielczewie

- „Święta tuż, tuż...” – wizyta bibliotekarki w szkole podstawowej w Kościanie
- „Wesołych Świąt, God Jul, Joyeux Noel... czyli świąteczna podróż po Europie” – spotkania z uczniami klas trzecich ze szkoły podstawowej w Kościanie
- „Poezja Marcina Brykczyńskiego” – szkolny konkurs recytatorski dla klas I-III w Starych Oborzyskach
- „Świąteczny czas w bibliotece” – zajęcia literacko-plastyczne dla uczniów klas I-III ze szkoły podstawowej w Starym Luboszu (Filia Stary Lubosz)
- „Święta tuż... tuż...” – spotkania z grupami dzieci z klas „0”-II ze szkoły podstawowej w Turwi: wysłuchanie opowieści o elfie Pomponie, rozwiązywanie quizów oraz prace plastyczne (Filia Turów)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- Dzień seniora – montaż słowno-muzyczny dla członków Klubu Seniora w Koźminie Wlkp.

- Akcja „BOOM! Na komiksy i gry planszowe w bibliotece” – spotkanie dla dzieci (również w styczniu)
- Gwiazdkowe spotkanie z książką – warsztaty dla uczniów klasy I ze szkoły podstawowej
- „Nasz Patron” – wystawa pokonkursowa prac uczniów szkoły podstawowej

Krobia (pow. Gostyń)

- „Szachy i warcaby” i kreatywne warsztaty dla dzieci
- „Spotkanie z Mikołajem” – warsztaty z przedszkolakami
- „W krainie bajek” – warsztaty
- „Powstanie Wielkopolskie” – wystawa
- Klub Boskich – pieczenie i dekorowanie pierników (Filia w Chwałkowie)

Krotoszyn

- „Henryk Sienkiewicz – życie i twórczość” – powiatowy konkurs literacki
- „Rozdrażew wczoraj i dziś” – wystawa fotografii Zdzisława Pautera
- „Biblioteczne spotkania nie muszą być nudne” – warsztaty plastyczne prowadzone przez Kamilę Żaruk
- „Pracownia Mikołaja” – tworzenie ozdób świątecznych, ubieranie choinki, czytanie bajek; udział w Jarmarku Świątecznym (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Harcowanie z książką w bibliotece” – spotkanie mikołajkowe; rozwiązywanie quizów i zagadek, śpiewanie kolęd, poznawanie tradycji świątecznych, czytanie książek o tematyce świątecznej oraz zdjęcie z Mikołajem (Oddział dla Dzieci i Młodzieży; współorganizacja: ZHP – Hufiec Krotoszyn)
- „Sensoryka dla smyka” – zajęcia dla przedszkolaków (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Turniej ekologiczny – z okazji Dnia Ekologa (Filia)
- Mikołajki – tematyczne zajęcia edukacyjne, konkursy, quizy i wręczenie upominków (Filia)

Krzywiń (pow. Kościan)

- Nauka gry na instrumentach – zajęcia nauki gry na pianinie i gitarze dla dzieci (także w styczniu i lutym)
- Zespół wokalny – artystyczne warsztaty śpiewu dla dorosłych (także w styczniu i lutym)
- „Ażurowe Mikołajki” – finał warsztatów czytelniczo-animacyjnych – spotkanie ze św. Mikołajem na Rynku w Krzywiniu, wystawa prac plastycznych, kiermasz książek oraz wręczenie nagród

- „Lawendowa literatura” – podsumowanie zajęć czytelniczych i rękodzielniczych dla dorosłych w technice decoupage
- III Festiwal Gwary „Gwara na salonach świątecznie” – ogłoszenie wyników konkursu na nagranie tłumaczenia na gwaraę poznańską wiersza lub piosenki związanej z tematyką świąt Bożego Narodzenia
- Wystawa z okazji 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Polsce
- Wystawa z okazji Narodowego Dnia Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego
- Świąteczna magia w literaturze, prezentacja i quiz on-line z okazji 165. rocznicy śmierci i 222. rocznicy urodzin Adama Mickiewicza – wystawa książek
- Informacje on-line:
 - ~ Wykonanie ekologicznych ozdób świątecznych oraz prezentacja fragmentów „Dziadka do orzechów” E.T.A. Hoffmanna w ramach projektu czytelniczego „Ażurowe Mikołajki” (film na kanale YouTube biblioteki „Kultura kulturalnie”)
 - ~ Prezentacja utworów literatury pięknej z lawendą w tle; wykonanie sojowych świec zapachowych oraz warsztaty plastyczne w ramach projektu czytelniczego „Lawendowa literatura” (filmy na kanale YouTube biblioteki „Kultura kulturalnie”)
- „Z jakiej jestem baśni? – Baśniowe pudełko”, „Warsztaty: projektujemy kartkę świąteczną”, „Warsztaty: wykonujemy ozdoby choinkowe” – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci (Filia Jerka)
- „Świąteczne aniołki”, „Aniołek” – zajęcia dydaktyczno-manualne (Filia Lubień)

Lądek (pow. Słupca)

- „Zaczytane święta” – wystawa literatury o tematyce świątecznej dla całej rodziny
- „Powstanie styczniowe w literaturze” – wystawa (także w styczniu)

Leszno

- Jarmark Świąteczny – zajęcia twórcze i konkurs plastyczny dla dzieci
- „Kontrewolucja powielaczy. Literatura zakazana w Polsce w latach 1976-1989. NSZZ „Solidarność” i stan wojenny w wielu odsłonach. 13 grudnia – 22 lipca 1983” – otwarcie wystawy i wykład historyka prof. Waldemara Handke
- Wręczenie nagród – Nagroda im. Heleny Śmigielskiej dla Wioletty Grochowiak z MBP w Lesznie, Nagroda Liścia Miłorzębu dla MBP w Lesznie za wydanie albumu „Leszczyńskie zegary. 100 zegarów na 100-lecie powrotu Leszna do Macierzy: z kolekcji Janusza Skrzypczaka”, nagroda specjalna

dla Muzeum Okręgowego w Lesznie za publikację „Imago Lesnae. Ikono-
grafia dawnego Leszna”

- „Ptaki i ludzie” – spotkanie autorskie i promocja książki Stanisława Kuźniaka i Grzegorza Lorka
- „Sprawa dla czytelnika” – projekt promujący czytelnictwo:
 - ~ „Ciekawostki o Turcji” – wieczorek kulturowy wolontariuszy Fundacji Centrum Aktywności Twórczej
 - ~ „Tunezja – wieczorek kulturowy wolontariuszy FCAT”
 - ~ Muzyczny wieczór międzykulturowy – spotkanie wolontariuszy FCAT
 - ~ Wystawa podsumowująca projekt „Sprawa dla czytelnika”
- „Poezja i muzyka – od Komedy do Niemena” – spotkanie autorskie i wykład Andrzeja Winiszewskiego
- „Powstanie Wielkopolskie na NOWO” – wykład historyka dr. Marka Rezlera

Nowy Tomyśl

- Promocja zbioru wierszy Marka Geislera „Lustro, czyli poszarpane myśli przed lustrem i za oknem” – spotkanie Nowotomyskiego Piętra Wyrazów Literackich
- „Do wnętrza Gujany Francuskiej” – spotkanie z Tomaszem Owsianym, reporterem, podróżnikiem, autorem książek, artykułów i pokazów
- „Wokół stołu” – wystawa plenerowa prezentująca archiwalne fotografie z zasobu Nowotomyskiej Galerii Internetowej i bibliotecznego Ośrodka Wiedzy o Regionie
- „Anioły do zadań specjalnych” – wystawa rękodzieła Gabrieli Helińskiej

Orchowo (pow. Słupca)

- „Mikołaju pamiętamy o Tobie!” – zajęcia krawiecko-plastyczne
- „Zimowa układanka” – spektakl świąteczny dla dzieci w wykonaniu Teatru Wariate

Ostrowite (pow. Słupca)

- Rozstrzygnięcie konkursów plastycznych: „Ozdoba choinkowa” i „List do św. Mikołaja”

Pakosław (pow. Rawicz)

- W cyklu „Sylwetki literackie”: Gabriela Zapolska – wystawa on-line
- W cyklu „Karty historii”: Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego – wystawa on-line

Pępowo (pow. Gostyń)

- Powódź książek na Islandii
- Wyróżnienie najwytrwalszych seniorów naszej biblioteki

Piaski (pow. Gostyń)

- „Pracownia Elfów” – warsztaty plastyczne i kulinarne dla dzieci w ramach spotkania ze św. Mikołajem
- „Sprawiedliwość jego będzie trwała zawsze” – wydanie słuchowiska w wykonaniu Galerii Teatr (we współpracy z Fundacją Miejsce Moje i Powiatem Gostyńskim)

Poniec (pow. Gostyń)

- Konkurs na list do św. Mikołaja
- „Biblioteczny kalendarz adwentowy” – zabawa dla dzieci (na profilu FB)
- „Choinka bestsellerów biblioteki” – konkurs dla dzieci na najładniejszą bombkę z tytułem książki
- Warsztaty bożonarodzeniowe dla dorosłych

Powidz (pow. Słupca)

- „Dźwiękokręcioła” – Filharmonia Pomysłów dla przedszkola i zerówki
- Spotkania z bajką – zajęcia dla dzieci z przedszkola i zerówki

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie autorskie on-line z Elżbietą Cherezińską, pisarką powieści historycznych, autorką m.in. cyklu powieściowego „Odrodzone królestwo”

Słupca

- „Moje książkowe fascynacje” – podsumowanie powiatowego konkursu literackiego
- Warsztaty bożonarodzeniowe
- „Zróbmy choinkę inaczej” – podsumowanie powiatowego konkursu plastycznego na choinkę z surowców wtórnych
- „Kwiaty małego miasta w książkach i na ulicy” – wystawa (także w styczeniu)
- Warsztaty mikołajkowe

Strzałkowo (pow. Słupca)

- „Psim zaprzęgiem przez życie” – wykład Krzysztofa Nowakowskiego dla słuchaczy Strzałkowskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku
- Spotkanie dla dzieci z Krzysztofem Nowakowskim, autorem książki „Psim zaprzęgiem przez życie” – opowieści o wyprawach polarnych, Arktyce, psich zaprzęgach, o relacjach człowieka ze zwierzętami i resztą natury
- „Szopka Bożonarodzeniowa” – podsumowanie konkursu plastycznego
- „Pluszowy Miś moim przyjacielem” – wystawa prac plastycznych przedszkolaków z okazji Dnia Pluszowego Misia

Śmigiel (pow. Kościan)

- Klub Malucha oraz Grupa Zabawowa „Śmigielaczek” – zajęcia dla dzieci w wieku 1-3 lat z rodzicami (także w styczniu i lutym)
- „Inny nie znaczy gorszy – uczymy się tolerancji” – warsztaty biblioteczne
- Spotkanie autorskie z Pauliną Jurgą – śmigielanką, autorką „Matrioski”

Turek

- „Białe szaleństwa” – warsztaty literacko-plastyczne dla dzieci
- „Dla babci i dziadka” – warsztaty prezentowe
- „Pan bałwan” – warsztaty literacko-plastyczne
- „Zimowa wyprawa na bieguna” - warsztaty literacko-plastyczne
- Bożonarodzeniowe warsztaty plastyczne
- „Pan Miś dba o środowisko” – rozstrzygnięcie konkursu plastycznego
- „Bibliosmyki” – warsztaty literacko-plastyczne (także w styczniu i lutym)
- Program 50+ – warsztaty rękodzieła (także w styczniu i lutym)

Zagórz (pow. Słupca)

- Świąteczne spotkanie z wychowankami Ośrodka Wychowawczo-Edukacyjnego
- Spotkanie sekcji literackiej Uniwersytetu Trzeciego Wieku (także w styczniu i lutym)

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „Kodowanie i nowe technologie w bibliotece bez tajemnic” – spotkanie z klasą II szkoły podstawowej
- „W oczekiwaniu na święta” – spotkanie z mieszkańcami DPS
- „Wierzyć czy nie wierzyć, czyli o wróżbach sylwestrowo-noworocznych (Baszków)
- „BiblioNITKI” – warsztaty szydełkowania (Konarzew; również w styczniu i lutym)
- W cyklu „Bibliotekarz w przedszkolu, przedszkolak w bibliotece” – spotkania z dziećmi (Zduna, Baszków, Konarzew; również w styczniu i lutym)

S t y c z e ń

Bojanowo (pow. Rawicz)

- „Tort dla Kubusia Puchatka” – zabawa plastyczna dla dzieci
- Wirtualny spacer po zabytkach w okularach VR
- Ferie z biblioteką (w formie hybrydowej):
 - ~ Kartka dla babci i dziadka – zajęcia plastyczne
 - ~ „Czy znasz wiersze Jana Brzechwy” – quiz on-line

~ Zimowe zgadywanki

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- „Ferie zimowe z Biblioteką” – zajęcia integracyjno-czytelnicze dla dzieci w wieku do 10 lat
- „W świecie bajkowych postaci” – konkurs wiedzy dla dzieci
- „Zima z książką” – konkurs fotograficzny

Gostyń

- „Zimowy pejzaż” – konkurs plastyczny
- „Klimat na czytanie” – konkurs fotograficzny
- „Zimowy czas” – wystawa
- Zajęcia kamishibai dla dzieci

Jutrosin (pow. Rawicz)

- „Babcia i dziadek na rysunku” – zabawa feryjna na portalu społecznościowym

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Wizyta uczniów ze szkoły podstawowej w Smolicach – warsztaty na podstawie książki Justyny Bednarek „Nowe przygody skarpetek”, rozmowy o superbohaterach, wręczenie „Odznaki czarnej skarpetki” (Filia w Smolicach)
- „Teatralne ferie w bibliotece z Dorotą” prowadzone przez Dorotę Jagodzińską: warsztaty z Teatru Cieni, teatr kamishibai i tworzenie własnych teatryków, ćwiczenia ze wstążkami gimnastycznymi, zajęcia przy użyciu grafoskopu, tworzenie własnych przedstawień teatralnych

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna

- W cyklu „Z historią przy kawie”: „Literatura Bałkanów” – wykład dr. Emilia-na Prałata
- Spotkanie autorskie z Kamillą Placko-Wozińską, autorką książki „Tydzień Baby. Setka na Jubileusz”
- Stoisko bookcrossingowe w czasie finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy
- Ferie w bibliotece „Jeśli nie wyjazd, to co?”
 - ~ „Wokół świata na wariata” – spotkanie z Łukaszem Wierzbickim
 - ~ „O wszystkim i o niczym” – spotkanie młodzieżowego klubu czytelniczego
 - ~ „Renifer Niko ratuje zimę” – spektakl w wykonaniu aktorów z teatru Błaszany Bębenek

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- „Moja zakładka do książki” – konkurs plastyczny dla dzieci od 3 do 16 lat

Krobia (pow. Gostyń)

- „Utubersi” – warsztaty aktorskie
- „W świecie Harrego Pottera” – warsztaty
- Turniej Fifa dla młodzieży
- Zajęcia czytelniczo-plastyczne w oddziale przedszkolnym (Filia w Chwałkowie)
- Ferie w bibliotece (Filia w Chwałkowie):
 - ~ Filmowy poniedziałek
 - ~ Zajęcia czytelniczo-plastyczne – gniotki, kolorowanki, układanki
 - ~ Laurki dla naszych babć i dziadków
 - ~ Gry planszowe, bajkowe zgaduj-zgadule, zabawy z plasteliną, kolorowanki, prace plastyczne
 - ~ Klub Boskich – wieczór kolęd oraz wykonanie bransoletek przyjaźni
 - ~ „Ja i moja rodzina” – konkurs plastyczny oraz wystawa w bibliotece
 - ~ Astrid Lindgren – wystawa
- Ferie w Bibliotece „Podróżowali z książką!” (Filia w Pudliszkach)

Krotoszyn

- „Ja artysta!” – wystawa rysunków Anny Marszałek
- Aktywne ferie zimowe (Oddział dla Dzieci i Młodzieży):
 - ~ Akcja integracja – gry i zabawy integracyjne
 - ~ Karate z elementami samoobrony oraz trening ogólnorozwojowy – zajęcia prowadzone przez Annę Kaj
 - ~ Zabawa przy planszówkach
 - ~ Zagadki muzealne – wizyta w Muzeum Regionalnym im. Hieronima Ławniczaka w Krotoszynie
 - ~ Zdrowy styl życia – trening w Lab.krotoszyn
 - ~ Biblioplansze – rozgrywki w grach planszowych
 - ~ Ferie z Asterką w bibliotece
 - ~ „Z Arkadym Fiedlerem zwiedzamy świat” – warsztaty podróżniczo-literackie
 - ~ Spotkanie z robotami Photon – warsztaty z kodowania
 - ~ „Mały fotograf” – warsztaty fotograficzne prowadzone przez Kingę Nowak-Szymanowską
 - ~ Bał Karnawałowy; wybór najładniejszego stroju bajkowego
 - ~ Harcowanie z książką w bibliotece – quizy, krzyżówki oraz rebusy literackie

- „Dzień Babci i Dziadka” – słuchanie bajki z serii „Przygody Fenka” (Filia Kobierno)

Krzywiń (pow. Kościan)

- Ferie zimowe na sportowo dla dzieci i młodzieży:
 - ~ „Broadway w Bibliotece” – warsztaty teatralne prowadzone przez nauczycieli Zespołu Szkół w Krzywiniu
 - ~ „West End w Bibliotece” – zajęcia z rytmiki z elementami gimnastyki scenicznej, praca nad dykcją i z kostiumem oraz przygotowanie scen z „Opowieści wigilijnej” Karola Dickensa, nagrane przez TV „KLIN”
 - ~ „Literacko-kijkowe przygody zimowe” – warsztaty animacyjne w plenerze dla dzieci w wieku 7-12 lat, przygotowane na podstawie opowieści o Muminkach Tove Janson
 - ~ „Literacko-ruchowe zabawy zimowe” – zajęcia dla dzieci przygotowane przez bibliotekarki na podstawie książek
- 30. Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy – występ zespołu wokalnego działającego przy BPMiG Krzywiń oraz przekazanie gadżetów na licytację
- Wystawy:
 - ~ „130 rocznica urodzin Melchiora Wańkowicza”
 - ~ „Międzynarodowy Dzień Kubusia Puchatka”
 - ~ „Dzień Babci i Dziadka” (Filia Bieżyń)
- „W Krainie Śniegu – poznajemy Grenlandię”, „Laurki dla Babci i Dziadka”, „Biblioteczne podchody” – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci (Filia Jerka)
- „Wszystkie książki mówią: Tradycje bożonarodzeniowe” – spotkanie z dorosłymi czytelnikami promujące literaturę popularnonaukową (Filia Lubiń)
- „Zajęcia piątkowe”: „Laurka dla Babci i Dziadka”, „Pierwszy wiosenny kwiat – składanie kwiatów z papieru” – zajęcia dydaktyczno-manualne (Filia Lubiń)

Leszno

- „Głos Leszczyński” – gazeta niepodległego Leszna” – wystawa w ramach 102. rocznicy powrotu Leszna do Macierzy
- „Między Wierszami” – wystawa podsumowująca projekt literacki „Między Wierszami”
- „Wolność jest drogą do realizacji marzeń” – spotkanie z Andrzejem Gumiennym, autorem publikacji „Głos suwerena”

Nowy Tomyśl

- Spotkanie autorskie z Marcelim Tureczkiem, autorem książki „Pogranicze. Przeszłość bez historii...” zorganizowane przez Ośrodek Wiedzy o Regionie w ramach cyklu Biblioteka Regionu

- „Zrobieni na czarno” – wystawa rysunków Kamila Siudeja (Galeria w Punkt)
- Prezentacja książki Damiana Rożka-Pawłowskiego „Nowotomyskie sagi. Ludzie i wspomnienia”, wydanej staraniem bibliotecznej oficyny

Orchowo (pow. Słupca)

- Koncert Wiedeński Stanisława Majewskiego
- Ferie w bibliotece:
 - ~ Sleeveface, czyli ubierz się w książkę
 - ~ Rewia Bohaterów
 - ~ Zaczarowana lokomotywa – warsztaty teatralne z aktorami z Teatru Animacji w Poznaniu
 - ~ Warsztaty detektywistyczne w Muzeum Narodowym w Poznaniu
 - ~ Pobawmy się w teatr!
 - ~ Zaopiekuj się swoimi emocjami – złość nie musi być wcale taka zła
 - ~ Nie taki konflikt straszny jak się wydaje – warsztaty

Pakośćlaw (pow. Rawicz)

- W cyklu „Sylwetki literackie”:
 - ~ Umberto Eco – wystawa on-line
 - ~ Alan Alexander Milne – wystawa on-line
- E-Ferie z biblioteką. Dlaczego nie?
- „Wszystkiego najlepszego Kubusiu Puchatku” – zadanie plastyczne dla dzieci
- Ogólnopolski Strażacki Konkurs Plastyczny – wystawa prac
- „Zajrzyj do Szufłady Wisławy Szymborskiej” – głośne czytanie on-line z okazji 10. rocznicy śmierci poetki
- „Motyl od Seniora dla Wisławy Szymborskiej” – warsztaty literacko-artystyczne
- Ferie zimowe z biblioteką (Filia w Chojnie):
 - ~ „Puchatkowe zabawy”, „Puzzlowy zawrót głowy” – zadania on-line
 - ~ „Z przygodą w świat” – wystawa w 110. rocznicę urodzin Alfreda Szklarskiego

Pępowo (pow. Gostyń)

- Rok Romantyzmu Polskiego
- Zima w Bibliotece

Piaski (pow. Gostyń)

- „Kultura na Walizkach” – warsztaty plastyczne dla dzieci w Piaskach, Boddzewie i Szelejewie oraz gry planszowe podczas ferii
- Sklepik w ramach 30. finału WOŚP

Poniec (pow. Gostyń)

- „Laurki dla Kubusia Puchatka” – konkurs dla grup przedszkolnych
- Zajęcia kreatywne dla dzieci z okazji Dnia Babci i Dziadka (wykonywanie lampionów – prezentów)
- „Życzenia dla babci i dziadka” – konkurs literacki
- „Podróż do krainy baśni i bajeczek” – zajęcia czytelnicze dla dzieci
- Spotkanie dla dzieci z Lolkiem – psem terapeutycznym

Rawicz

- Ferie zimowe: „Dzień Babci i Dziadka”, „Ulepimy bałwana”, „Pingwin zakładka”, „Renifer Mikołaja” (filmiki nagrane przez bibliotekarzy i publikowane na kanale YouTube)
- Ferie zimowe: „Kubuś Puchatek” – zajęcia plastyczno-manualne oraz układanki literowe (Filia Sarnowa)
- Zajęcia plastyczne „To jest kosmos, młodzi zdobywcy planet” (Filia Zielona Wieś):
 - ~ Zapoznanie dzieci z Układem Słonecznym
 - ~ Wykonanie rakiety z rolki po ręczniku papierowym
 - ~ Wykonanie stwora z masy solnej

Słupca

- Biblioteczne Koło Szachowe (także w lutym)
- Ferie w bibliotece:
 - ~ W Dolinie Muminków – warsztaty
 - ~ Magia Fizyki
 - ~ Robotyka i Kodowanie
 - ~ Dzień Babci i Dziadka – warsztaty
 - ~ Moje origami – warsztaty
 - ~ Skarpetkowa Pacynka – spotkanie warsztatowe z Justyną Bednarek
 - ~ Bezpieczne ferie – spotkanie z policjantami
 - ~ Bądź Eko. Ptaki zimą – spotkanie z Katarzyną Jasińską z Wydziału Ochrony Środowiska Starostwa Powiatowego
 - ~ Lego w bibliotece
 - ~ Scratch dla najmłodszych

Sulmierzyce (pow. Krotoszyn)

- „Królowa śniegu” – teatryk dla dzieci

Strzałkowo (pow. Słupca)

- Wykłady dla słuchaczy Strzałkowskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku:
 - ~ „Dziennikarz, który wiedział za dużo. Dlaczego Jarosław Ziętała musiał zginąć?” – wykład Łukasza Cieśli

~ „Uwięzieni na rzece Senegal” – „Kapitan” i „Admirał”

- „Cztery pory roku” – pokonkursowa wystawa fotografii Słupeckiej Organizacji Turystycznej

Turek

- Laureaci Literackiej Nagrody Nobla 2022 – wystawa
- Maria Konopnicka – życie i twórczość

Zagórow (pow. Słupca)

- Zajęcia z robotami Photon w przedszkolu (także w lutym)
- Zajęcia dla dzieci w ramach Lokalnego Klubu Kodowania
- Zajęcia z Photonami w bibliotece

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „Młodzi, zdolni... i ze Zdun” – spotkanie z Joanną Oleszyńską-Niżniowską, dr. nauk leśnych, rzeczniczką prasową Nadleśnictwa Przedborów
- „BiblioMALUCH” – zajęcia sensoryczne dla dzieci (także w lutym)
- „W bibliotece nie ma nudy – kodowanie fajna sprawa” – detektywi na tropie ukrytego skarbu”, gry i zabawy, mali artyści, przygotowania do Dnia Babci i Dziadka
- Dzień Babci i Dziadka, skąd się wzięli i dlaczego? – spotkanie Klubu Miłośników Biblioteki (Baszków)
- „Bajeczne ferie w bibliotece” (Konarzew)

L u t y

Bojanowo (pow. Rawicz)

- „Szansa na miłość” – akcja czytelnicza z okazji walentynek
- Piątki z planszówkami

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Walentynkowy Tydzień w Bibliotece: walentynkowa fotobudka, randka w ciemno z książką, serduszko za książkę

Gostyń

- „Szkatułka z cukru” – konkurs literacki
- „Zimowy pejzaż” – wystawa pokonkursowa
- „Klimat na czytanie” – wirtualny wernisaż fotografii konkursowych
- Głośne czytanie i składanie origami w przedszkolu

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- „Jak powstaje książka?” – zajęcia dla przedszkolaków

- „Zakochaj się w Bibliotece” – walentynkowa akcja dla czytelników, czyli przyjdź, wypożycz książkę i otrzymaj słodki upominek
- „Rycerska Biblioteka, czyli...” – spotkanie z rycerzami – członkami grupy rekonstrukcyjnej

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna

- W cyklu „Z historią przy kawie”: „Florencja i Medyceusze – stolica renesansu i jego twórcy” – wykład dr. Emiliana Prałata
- „Do dzieła” – walentynkowe warsztaty dla dzieci
- Uroczystości z okazji 80. rocznicy przekształcenia Związku Walki Zbrojnej w Armię Krajową przygotowane przez Towarzystwo Miłośników Ziemi Kościańskiej, Miejską Biblioteka Publiczną w Kościanie oraz redakcję „Wiadomości Kościańskich” – spotkania w ramach konferencji „Polska konspiracja wojskowa w Kościanie w latach 1939-45”
- Spotkanie autorskie z Witkiem Łukaszewskim

Biblioteka Publiczna Gminy Kościan zs. w Kielczewie

- „Karolcia i jej czarodziejski koralik” – zajęcia literackie dla uczniów klasy III ze szkoły podstawowej w Starym Luboszu (Filia Stary Lubosz)
- „Poezja Marcina Brykczyńskiego 2022” – szkolny etap konkursu recytatorskiego dla uczniów klas I-III szkoły podstawowej w Turwi (Filia Turew)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- „Zakochaj się w bibliotece” – walentynkowa akcja dla czytelników (Oddział dla Dzieci i Młodzieży oraz Oddział dla Dorosłych)
- Spotkanie z Małgorzatą Czapczyńską i Marcinem Ziętkiewiczem, autorami książki „Chcesz cukierka? Idź do Gierka”
- „Moja zakładka do książki” – wystawa pokonkursowa

Krobia (pow. Gostyń)

- Akcja „Randka w ciemno z książką”
- Klub Boskich, zajęcia kreatywne (Filia w Chwałkowie)
- Walentynki – wystawy dla dzieci i młodzieży o tematyce pierwszej miłości (Filia w Chwałkowie)
- Dzień Języka Ojczystego – wystawa (Filia w Chwałkowie)
- „Najsłynniejsze pary w literaturze i filmie” – wystawka z okazji walentynek (Filia w Pudliszkach)
- Akcja „Randka z książką” (Filia w Pudliszkach)
- „Koty – bohaterowie bajek” – zajęcia z przedszkolakami (Filia w Pudliszkach)
- Wystawy (Filia w Pudliszkach):
 - ~ „17 luty-Dzień Kota” – bohaterowie bajek

- ~ „Biblioteka – dobre miejsce dla człowieka” – plakaty z cytatami promujące bibliotekę

Krotoszyn

- „Biblioteka – wydział kryminalny” – spotkanie autorskie z Grzegorzem Skorupskim, wielkopolskim pisarzem powieści kryminalnych i historycznych
- „Rękodzieło Artystyczne” – wystawa prac Izabeli Śniecińskiej
- „Maluszkowo” – cotygodniowe spotkania: „Kolorowy świat”, „Dzień Kota”, „Dzień Dinozaura” (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Sensoryka dla smyka – zajęcia dla przedszkolaków (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Dzień bezpiecznego Internetu” – spotkanie z uczniami szkoły podstawowej, wspólne oglądanie kreskówki edukacyjnej „Sieciaki” oraz przypomnienie zasad bezpiecznego korzystania z Internetu (Filia)
- „Międzynarodowy dzień pizzy” – zapoznanie z historią powstania dania oraz wspólne przygotowanie ciasta (Filia)
- „Owocowe szaleństwo” – zajęcia dla uczniów klasy II szkoły podstawowej, wysłuchanie wierszy „Arbuz”, „Pomidor” i „Na straganie” Jana Brzechwy oraz rozmowa na temat zdrowego trybu życia
- „Kukuryku na ręczniku” – wysłuchanie opowiadania, poznanie twórczości Marii Kownackiej oraz prace plastyczne

Krzywiń (pow. Kościan)

- Walentynkowe warsztaty kartkowe metodą scrapbookingu dla dzieci i dorosłych
- „Opowieść wigilijna” – filmowy pokaz przedpremierowy sztuki Karola Dickensa, przygotowanej podczas warsztatów teatralnych z udziałem uczniów Zespołu Szkół w Krzywiniu (premiera filmu na kanale YouTube biblioteki „Kultura kulturalnie”)
- „Lepimy bałwanki”, „Stoi na stacji... czyli zagadki i rebusy literackie”, „Szare, bure i łaciate... – obchodzimy Dzień Kota”, „W oczekiwaniu na wiosnę – składamy kwiaty metodą origami” – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci (Filia Jerka)
- „Wszystkie książki mówią: Nowości wydawnicze” – spotkanie z dorosłymi czytelnikami promujące literaturę popularnonaukową (Filia Lubiń)
- „Zajęcia piątkowe”: „Walentynki – pamiętamy o Rodzicach” – zajęcia dydaktyczno-manualne (Filia Lubiń)

Lądek (pow. Słupca)

- „Bohaterowie kocich opowiadań” – konkurs plastyczno-literacki dla dzieci w wieku przedszkolnym nawiązujący do książki Magdaleny Szczepańskiej

Leszno

- „Józef Olejniczak (1918-2001); zawodnik, trener, działacz sportu żużlowego” – spotkanie autorskie z Jarosławem Wawrzyniakiem oraz promocja jego najnowszej książki
- „Tadeusz Semrau – zapis Leszna” – wystawa prac leszczyńskiego fotografa
- Koncert zespołu wokalnego „Cantus”
- „Wobec kogoś. Eseje o pacyfizmie” – spotkanie autorskie z dr. Bartłomiejem Sipińskim, pisarzem, eseistą i filozofem
- Koncert zespołu „Skrzynka Ryżu”
- „Piękno jest w prostocie” – wieczorek poetycki członków Stowarzyszenia Sztuka dla Wszystkich
- Festiwal „Ludzie Książki”:
 - ~ „Jak opowiadać ciekawe historie?” – warsztaty twórcze z Michałem Larkiem, pisarzem, literaturoznawcą, nauczycielem akademickim
 - ~ Spotkanie autorskie z Krystyną Mirek, pisarką, autorką powieści kryminalnych i literatury dla kobiet
- „Śpiewajmy razem” – karaoke z muzyką na żywo
- „Nieznane dokumenty z historii Adama Misiaka” – wykład historyka dr. Rafała Sierchuły oraz otwarcie wystawy

Nowy Tomyśl

- „Zakochani w czytaniu” – walentynkowy happenig biblioteczny, a w nim: bookrośingowe opowieści pełne miłosnych treści, nowości pod hasłem „Okładka tej książki była czerwona”, fotografie przy skrzydłach miłości
- „Zakochana zakładka do książki” – konkurs plastyczny dla dzieci i młodzieży na najpiękniejszą zakładkę z motywem miłosnym (Filia w Jastrzębsku Starym)
- „Kot – mój ulubiony bohater książkowy” – rozstrzygnięcie konkursu (Filia w Borui Kościelnej)

Pakosław (pow. Rawicz)

- „Laurka dla Wilhelma Grimma” – zadanie plastyczne z okazji urodzin pisarza
- „Z gwarą mi po drodze” – zadanie on-line z okazji Dnia Języka Ojczystego
- „Nic dwa razy się nie zdarza” – wystawa w 10. rocznicę śmierci Wisławy Szymborskiej (Filia w Chojnie)

Pępowo (pow. Gostyń)

- Dzień Kota
- Walentynki

Piaski (pow. Gostyń)

- Dzień Baterii w Bibliotece
- Promocja czytelnictwa wśród mieszkańców Szelejewa w ramach akcji „Walentynka na Dzień Kobiet i Mężczyzn” (Filia w Szelejewie)
- Wydanie książki Agnieszki Zbiorczyk – Ochotnicza Straż Pożarna w Grabonogu – 1954-2020

Poniec (pow. Gostyń)

- Zabawa walentynkowa – zagadki filmowo-literackie (na profilu FB)

Słupca

- Spotkanie autorskie z Katarzyną Zdanowicz
- „Kotki, liski, tygryski... czytam o wszystkim” – wystawa Instytutu Książki oraz warsztaty
- Randka w ciemno z książką
- Dzień Kota – warsztaty
- Lego z przedszkolakiem
- Dzień Dinozaura – warsztaty
- Inauguracja Bibliotecznego Klubu Kodowania i Robotyki
- Zajęcia biblioterapeutyczne – Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Słupcy

Strzałkowo (pow. Słupca)

- „Walentynki” – promocja literatury o miłości
- Dzień Kota – promocja literatury dla dzieci i dorosłych związanej z kotami

Zagórów (pow. Słupca)

- „Dźwięki przewracam, nicuję barwy” – konkurs recytatorski dla uczniów szkół podstawowych

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „Lapbook w bibliotece!” – zajęcia dla klasy II szkoły podstawowej
- W cyklu „Czas z ekspertem” – spotkania dla osób 60+
 - ~ „Jak prawidłowo zadbać o wzrok?”
 - ~ „Talerz trzeciej młodości”
- W cyklu „Spotkania (nie tylko) z pasjami”: „Poznawania czas: Jak czytać książkę w sieci?” – spotkanie dla osób 60+
- „Karnawał – gdzie i jak się go obchodzi?” – spotkanie dla Klubu Miłośników Biblioteki (Baszków)

C. WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA I CENTRUM
ANIMACJI KULTURY NA ŁAMACH PRASY

ENCYKLOPEDIA Powstania Wielkopolskiego – Nowość. W: I K S . – 2022, nr 1, s. 3 okł.

Reklama drugiego wydania „Encyklopedii...” wydanej przez WBPiCAK.

ENCYKLOPEDIA Powstania Wielkopolskiego 1918-1919. W: M y 6 0 + . – 2021, nr 4, s. 9

Drugie wydanie „Encyklopedii...” – Wydawnictwa WBPiCAK.

GDZIE jestem? / Paweł Majcherczyk. W: O d r a . – 2021, nr 12, s. 109-110

Omówienie tomiku Tomasza Bąka „O, tu jestem” wydanego przez WBPiCAK.

KSIĄŻKA – pretekst do spotkania / Małgorzata Grupińska-Bis ; rozm. Katarzyna Kamińska. W: I K S . – 2022, nr 1, s. 38-39

Wywiad z Małgorzatą Grupińską-Bis, dyrektorką WBPiCAK w Poznaniu, o działalności Biblioteki.

LITERATURA – 23.11, godz.18 Seryjni Poeci #72. W: I K S . – 2021, nr 11, s. 93

Zapowiedź spotkania z cyklu „Seryjni poeci”, współorganizowanego przez WBPiCAK.

NIE interesuje nas to, co modne / Mariusz Grzebalski ; rozm. Michał Pabian. W: I K S . – 2022, nr 1, s. 36-37

Działalność wydawnicza WBPiCAK.

NOWA seria w WBPiCAK. W: I K S . – 2021, nr 11, s. 72

Seria Wydawnictwa WBPiCAK – „Humanistyka Środowiskowa”.

POTENCJAŁ informacyjny regionalnych zbiorów i baz danych – narzędzia i metody ich wykorzystywania / Anna Urbaniak. W: B i b l i o t e k a r z . – 2022, nr 2, s. 22-24

Wystąpienie pracowników WBPiCAK podczas 40. spotkania Zespołu ds. Bibliografii Regionalnej Zarządu Głównego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Zielonej Górze.

W CORAZ prostszych słowach / Paweł Mackiewicz. W: Odra – 2022, nr 2, s. 104-106

Omówienie tomiku Małgorzaty Lebdy „Sprawy ziemi” wydanego przez WBPICAK.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2021, nr 11, s. 70

Zapowiedź spotkań DKK i krajoznawczego, organizowanych przez WBPICAK.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2021, nr 11, s. 72

Nowości wydawnicze WBPICAK: Michał Tusewicz „Fracje”; Cezary Domarus „Szybka książka o niczym takim”; Sylwester Głąb „Brat Karl”.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2022, nr 1, s. 73

Imprezy organizowane przez WBPICAK w styczniu 2022.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2022, nr 2, s. 70

Imprezy organizowane przez WBPICAK w lutym 2022.

WYDAWNICTWO WBP i CAK. W: I K S . – 2022, nr 1, s. 77

Nowości wydawnicze WBPICAK: „Antologia. Poetki na czas zarazy”; Justyna Kulikowska „gift. z Podlasia”.

WYDAWNICTWO WBPICAK poleca. W: Czas Kultury. – 2021, nr 4, s. [250]

Reklama książki „Poetki na czas zarazy” Wydawnictwa WBPICAK.

WYDAWNICTWO WBPICAK poleca nowości serii. W: Czas Kultury. – 2021, nr 2, s. [175]

Reklama Wydawnictwa WBPICAK.

ZARZĄD odpowiada : dyrektor Departamentu Kultury UMWW Włodzimierz Mazurkiewicz. W: Monitor Wielkopolski. – 2022, nr 2, s. 5

Dyrektor DK odpowiada w imieniu Marszałka na temat kosztów dwóch wydań i promocji „Encyklopedii Powstania Wielkopolskiego”.

ZLICYTOWALI, by pomóc. W: *Monitor Wielkopolski*. – 2022, nr 2, s. 2
Przekazanie „Encyklopedii Powstania Wielkopolskiego 1918-1919” na aukcję WOŚP przez Marszałka Województwa Wielkopolskiego.

ZROBIĆ próbę / Jakub Beczek. W: *Twórczość* – 2022, nr 2, s. 119-120
Omówienie tomu wierszy Aldony Kopkiewicz „Na próbę” wydanego przez WBPiCAK.

ZWYCIĘZCY WPP 2021 wyłonieni!. W: *IKS*. – 2022, nr 1, s. 76
Rozstrzygnięcie konkursu Wielkopolska Press Photo, organizowanego przez WBPiCAK.

V. KRONIKA

A. Polskie nagrody i wyróżnienia

- **Górnośląską Nagrodę Literacką „Juliusz”** 2021 otrzymała *Marta Grzywacz*, autorka książki biograficznej „Nasza pani z Ravensbrück”.
- **Międzynarodową Nagrodę im. Witolda Pileckiego** w 2021 roku otrzymał *Filip Gańczak* za reportaż historyczny „Jan Sehn. Tropiciel nazistów”.
- **Nagrodę im. Beaty Pawlak** w 2021 roku otrzymali: *Jagoda Grodecka* za reportaż poświęcony sytuacji w Afganistanie oraz *Aleksandra Lipczak* za reportersko-eseistyczną książkę o Andaluzji „Lajla znaczą noc”.
- **Nagrodę im. Jana Długosza** w 2021 roku otrzymał *Zbigniew Mentzel* za książkę „Kołakowski. Czytanie świata. Biografia”.
- **Nagrodę im. Janusza Zajdla** za 2020 rok otrzymali: *Agnieszka Hałas* za powieść „Czerń nie zapomina” oraz *Krzysztof Matkowski i Krzysztof Rewiuk* za opowiadanie „Święci z Vukovaru” („Nowa Fantastyka” 2020/10).
- **Nagrodę Literacką im. Juliana Tuwima** w 2021 roku otrzymała *Ewa Kuryluk*.
- **Nagrodę Literacką w konkursie Książka Roku 2021 Polskiej Sekcji IBY i tytuł „Książki Roku 2021”** otrzymały: *Justyna Bednarek* za „Dom numer pięć” (kategoria „książka dla najmłodszych”) oraz *Barbara Stenka* za „Zostań sama w domu” (kategoria „książka dla starszych”).
- **Nagrodę Odry** za 2020 rok otrzymała *Zyta Rudzka* za powieści „Ślicznotka doktora Josefa”, „Krótka wymiana ognia” oraz „Tkanki miękkie”.
- **Nagrodę Paszport „Polityki”** w dziedzinie literatury za 2021 rok otrzymał *Łukasz Barys* za powieść „Kości, które nosisz w kieszeni”.
- **Nagrodę Związku Pisarzy na Obczyźnie** 2021 otrzymał *Jan Stanisław Witkiewicz*, pisarz i publicysta, krytyk muzyczny i baletowy, „za wybitne zasługi w popularyzacji baletu i kultury muzycznej w Polsce”.

B. Międzynarodowe nagrody i wyróżnienia

- **Nagrodę im. Goncourtów** 2021 otrzymał senegalski pisarz *Mohamed Mbougar Sarr* za powieść „Najbardziej sekretne wspomnienie mężczyźni”.

C. Z m a r l i

- ANDRZEJ Górny (6.11.2021), pisarz, krytyk teatralny. Autor m.in. powieści „Krew”, opowiadań („Ślub”, „Gwiazdo, przyszłaś”, „W podróży”) oraz reportaży prasowych
- ALEKSANDER Rowiński (20.11.2021), pisarz, publicysta, reporter i wydawca
- IVETA Mikešová (25.11.2021), tłumaczka literatury polskiej na język czeski (m.in. przełożyła dzieła Czesława Miłosza, Bolesława Leśmiana, Bruno Schulza, Stanisława Ignacego Witkiewicza i Olgi Tokarczuk)
- SYLWESTER Chęciński (8.12.2021), reżyser i scenarzysta filmowy, twórca m.in. trylogii: „Sami swoi”, „Nie ma mocnych”, „Kochaj albo rzuć”
- MIECZYŚLAW Machnicki (20.12.2022), poeta, prozaik i dziennikarz
- JOAN Didion (23.12.2022), amerykańska eseistka, dziennikarka, pisarka i scenarzystka
- JACEK Trznadel (23.01.2022), pisarz, poeta, tłumacz, krytyk literacki i publicysta, profesor nauk humanistycznych
- BOGDAN Walczak (1.02.2022), językoznawca, znawca poznańskiej gwary, sławista, polonista, profesor nauk humanistycznych, związany z Poznaniem
- JAROSŁAW Marek Rymkiewicz (3.02.2022), poeta, eseista, dramaturg i krytyk literacki, profesor nauk humanistycznych
- MARIA Nurowska (3.02.202), powieściopisarka i nowelistka
- ALOJZY Piątkowski (10.02.2022), rzeźbiarz i malarz związany z Poznaniem